न्युजिल्यान्ड फाइनलमा | ९

इंग्ल्यान्डलाई भारतको डर छैन : करन | ९

नेपालमा सर्वाधिक बिक्री हुने राष्ट्रिय दैनिक
ekantipur.com
कान्तिपुर
वर्ष ३४ अंक १५ काठमाडौं
२१ फागुन २०८२ बिहीबार चैत्र कृष्णपक्ष द्वितीया
नेपाल संवत् ११४६
राष्ट्रिय संस्करण
KANTIPUR, Nepali National Daily, Thursday, March 5, 2026
पृष्ठ १०+२
१० रुपैयाँ

जनादेशको दिन : नेपाल आज मतदानमा

बिहान ७ बजेदेखि मतदान, अपराह्न ५ बजेभित्र मतदानस्थलमा प्रवेश गरेका मतदाताले मत हाल्न पाउने

सबैभन्दा बढी मतदाता रामेछापमा १,८७,९५२ जना, सबैभन्दा कम मनाङमा ७,०००

एक मतगणनास्थलमा कम्तीमा ८ सीसीटीभी क्यामेरा जडान, तारजाली र फलामे बार

मतपेटिका संकलन भएलगत्तै गणना, एक साताभित्र समानुपातिकको समेत नतिजा दिने आयोगको दाबी

जयसिंह महरा र दुर्गा दुलाल (काठमाडौं)

जेन-जी विद्रोहले तत्कालीन सरकार र प्रतिनिधिसभा विस्थापित भएको ६ महिनामा नेपालमा बिहीबार मतदान हुँदै छ। मतदानलाई सुरक्षित र व्यवस्थित रूपमा पूरा गराउन सबै तयारी पूरा भएको निर्वाचन आयोगले जनाएको छ।

प्रत्यक्ष प्रणालीतर्फ १६५ र समानुपातिकतर्फ ११० सांसद चुन्न निर्वाचन हुँदै छ। १ करोड ८९ लाख ३ हजार ६ सय ८९ नागरिकलाई मताधिकार छ। निर्वाचन आयोगका अनुसार बिहान ७ बजे मतदान सुरु हुनेछ। अपराह्न ५ बजेसम्म मतदानस्थलमा प्रवेश गरेका मतदाताले मत हाल्न पाउनेछन्।

प्रत्यक्षतर्फ ३ हजार ४ सय ६ र समानुपातिकतर्फ ३ हजार १ सय ३५ उम्मेदवार छन्। प्रत्यक्षतर्फका उम्मेदवारमध्ये ३ हजार १७ पुरुष र ३ सय ८८ महिला छन्। एक उम्मेदवार अन्य लिंगको रहेको आयोगको विवरण छ। प्रत्यक्षतर्फ ६५ राजनीतिक दलबाट २ हजार २ सय ६३ र स्वतन्त्र रूपबाट १ हजार १ सय ४३ जनाले उम्मेदवारी दिएका छन्।

समानुपातिकतर्फ ६३ दलका १ हजार ३ सय ६३ पुरुष र १ हजार ७ सय ७२ महिला उम्मेदवार छन्। राजनीतिक दललाई प्राप्त हुने भोटका आधारमा समानुपातिक सांसद चयन हुने व्यवस्था छ। दुईवटा निर्वाचन प्रणालीका कारण मतदाताले दुई मतपत्रमा रहेको चिह्नमा स्वस्तिक छाप लगाउनुपर्नेछ।

नेपालमा पुरुषभन्दा महिलाको जनसंख्या बढी छ तर मतदाता पुरुष बढी छन्। यो निर्वाचनमा ९६ लाख ६३ हजार ३ सय ५८ पुरुष र ९२ लाख ४० हजार १ सय ३१ महिला मतदाता छन्। लैंगिक अल्पसंख्यक मतदाताको संख्या २ सय रहेको निर्वाचन आयोगले जनाएको छ। सुरक्षाकर्मी, निर्वाचनमा खटिने कर्मचारी, कैदी र आश्रममा बस्ने गरी १ लाख ८६ हजार १ सय ४२ अस्थायी मतदाता छन्। उनीहरूका लागि अस्थायी मतदानस्थल तोकिएको छ।

सबैभन्दा बढी मतदाता बागमती प्रदेशमा रहेका छन्। यहाँ ३६ लाख ८२ हजार ३ सय १० मतदाता रहेको आयोगको तथ्यांक छ। मधेशमा ३६ लाख ३६ हजार ४ सय १४, कोशीमा ३५ लाख ७४ हजार ३ सय १० र लुम्बिनीमा ३३ लाख ८६ हजार ६ सय ८० मतदाता छन्। गण्डकीमा १८ लाख ७० हजार ६५, सुदूरपश्चिममा १७ लाख १६ हजार ६ सय ६० र कर्णालीमा १० लाख ३७ हजार २ सय ५० मतदाता छन्।

सबैभन्दा बढी मतदाता भएको निर्वाचन क्षेत्र रामेछापमा हो। एक निर्वाचन क्षेत्र रहेको रामेछापमा १ लाख ८७ हजार ९ सय ५२ मतदाता छन्। मनाङमा सबैभन्दा कम ७ हजार मतदाता छन्। यस निर्वाचनका लागि १० हजार ९ सय ६७ मतदानस्थलमा २३ हजार १ सय १२ मतदान केन्द्र छ। अस्थायी मतदानस्थलको संख्या १ सय ४३ छ।

मतदाताले मतदाता परिचयपत्रको सक्कल प्रति नभए नेपाली नागरिकता, नागरिकता नभए सवारी चालक अनुमतिपत्र, चालक अनुमतिपत्र नभए राहदानी, राहदानी नभए राष्ट्रिय परिचयपत्र, राष्ट्रिय परिचयपत्र पनि नभएमा जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा (लालपुर्जा) को सक्कल प्रति देखाएर मतदान गर्न सक्नेछन्। मतदाता नामावलीमा नाम भने समावेश हुनुपर्नेछ।

निर्वाचनका लागि ४ करोड २२ लाख ५१ हजार २ सय मतपत्र छापेर मतदान केन्द्रसम्म पठाइएको छ। प्रत्यक्षतर्फका लागि २ करोड ३ लाख २३ हजार र समानुपातिकतर्फ २ करोड ८ लाख ३० हजार मतपत्र छापिएको हो। निर्वाचनलाई पर्यवेक्षणका लागि ३९ राष्ट्रिय र ४ अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले निर्वाचन आयोगबाट अनुमति पाएका छन्।

कार्यवाहक प्रमुख निर्वाचन आयुक्त रामप्रसाद भण्डारीले सबै मतदातालाई चुनावमा सहभागी हुन आह्वान गरेका छन्। निर्वाचनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी र विश्वसनीय बनाउन आयोग क्रियाशील रहेको पनि उनले जानकारी दिए। 'मतदान केन्द्र निर्माण, व्यवस्थापन, पहुँच व्यवस्थापन, लैंगिक, अपांगतामैत्री व्यवस्थापन तथा कर्मचारी परिचालन लगायतका सम्पूर्ण कार्यक्रम पूरा भइसकेका छन्। मतदाताले निर्बाध रूपमा आफूलाई मन परेको उम्मेदवार र राजनीतिक दललाई मतदान गर्न पाउने गरी शान्ति सुरक्षाको भरपर्दो प्रबन्ध मिलाइएको छ,' उनले भने। **बाँकी पृष्ठ ८ ▸▸**

डोल्पाको डोल्पो बुद्ध गाउँपालिका-१, धोस्थित मतदान केन्द्र।

तस्बिर : कान्तिपुर

मौन अवधिमा भ्रामक सूचनाको बाढी

उम्मेदवारबारे तथ्य तोडमोड गरेर तथा 'डिपफेक' अडियो र भिडियो बनाएर सामाजिक सञ्जालमा अफवाह फैलाइँदै

दया दुदराज (काठमाडौं)

३४ हजार फलोअर भएको 'नन्दप्रसाद भट्ट' नामको फेसबुक अकाउन्टबाट मंगलबार साँझ ६:०९ मा २७ सेकेन्डको भिडियो पोस्ट भयो। भिडियोमा भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी जस्तो देखिने व्यक्तिले रास्वपाका वरिष्ठ नेता बालेन्द्र शाहलाई शुभकामना दिएका छन्। ती व्यक्तिले हिन्दीमा भनेका छन्, 'मैं नरेन्द्र मोदी मेरे प्रिय पडोसी देश नेपाल के सभी भाइयों और बहनों को हार्दिक शुभकामनाएं देता हूं। मैं बालेन शाह जी को आगामी चुनाव के लिए शुभकामनाएं देता हूं। युवा नेतृत्व अपनी नई सोच और सकारात्मक ऊर्जा लोकतंत्र को मजबूत करती है। नेपाल निरंतर प्रगति करे, यही मेरी कामना है।'

भिडियोको सत्यता परीक्षणका लागि कान्तिपुरले एआई 'डिटेक्सन' टुल 'हाइभ मोडरेसन' प्रयोग गर्दा उक्त भिडियो एआईबाट सिर्जित भएको सम्भावना ०.७ प्रतिशत देखियो, अडियो एआईमार्फत तयार पारिएको सम्भावना भने ९९.७ प्रतिशत देखियो। थप पुष्टि गर्न 'इनभिड' टुलको सहायतामा भिडियोका 'की-फ्रेम' हरू निकालेर विश्लेषण गर्दा मोदी भनिएका व्यक्तिको अनुहारको भाव र ओठको चालमा अस्वाभाविकता देखियो।

भिडियोमा आवाज मोदीको जस्तो सुनिए पनि भाव, विराम र उच्चारणमा कृत्रिमता देखिन्छ, जुन 'एआई लिपसिंक' प्रविधिबाट तयार पारिएका सामग्रीमा सामान्यतया देखिने विशेषता हो। त्यसैले त्यो भिडियो भ्रामक थियो।

कान्तिपुरले तथ्य जाँच गर्दासम्म उक्त भिडियो १२ लाखभन्दा बढी पटक हेरिएको थियो। त्यसमा ८८ हजार रियाक्ट, १७ सयभन्दा बढी प्रतिक्रिया र ४१ सय पटक सेयर भएको थियो। त्यही भिडियोका कारण भरतपुर महानगरपालिका-१६ का नन्दप्रसाद भट्ट पक्राउ परिसकेका छन्।

> साइबर ब्युरोको पहलमा हटाइयो ४ सय ४९ वटा भ्रामक तथा अप्रासंगिक सामग्री

भिडियोमार्फत अफवाह फैलाउने र निर्वाचन गतिविधिलाई प्रत्यक्ष असर गर्ने खालको काममा संलग्न भएको देखिएकाले विद्युतीय कारोबार ऐनअनुसारको कसुरमा उनलाई पक्राउ गरिएको चितवन जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रवक्ता डीएसपी रवीन्द्र खनालले जानकारी दिए। **बाँकी पृष्ठ ८ ▸▸**

XTREME
ENERGY DRINK
ABA XTREME ENERGY
SAB KO HAAT - HAAT MA
XTREME
ENERGY DRINK
CLASSIC

मतदान गर्न उत्साही जेन–जी

● चुनावमा ९ लाख १५ हजार जना नयाँ मतदाता थपिए ● उम्मेदवार र पार्टीका एजेन्डा अध्ययन गरेर मत हाल्ने जेन-जी युवाको भनाइ

प्रकृति दाहाल (काठमाडौं)

भक्तपुर-२ की २० वर्षीया कृपा अर्याल पहिलो पटक मतदान गर्दै छिन् । 'एस इन्स्टिच्युट अफ म्यानेजमेन्ट' मा स्नातक अध्ययनरत उनले चुनावलाई लिएर अत्यन्तै उत्साहित रहेको बताइन् । 'नेतृत्व छान्ने अधिकार पहिलो पटक उपभोग गर्दै छु, खुसी लागेको छ,' उनले भनिन् ।

कसलाई मत हाल्ने भन्नेमा परिवारसँग छलफल भइरहेको कृपाले सुनाइन् । 'परिवारसँग छलफल भए पनि आफ्नै विवेक प्रयोग गरेर उम्मेदवार छनोट गर्छु,' उनले भनिन्, 'उम्मेदवार र पार्टीका एजेन्डा अध्ययन गरेकी छु । युवालाई प्रविधिसँग जोड्ने र जनताका समस्या बुझ्ने प्रतिनिधि नेतृत्व चाहिएको छ ।' सामाजिक सञ्जालमा पर्याप्त सूचना पाउने भए पनि सबै सामग्रीलाई सहजै विश्वास नगर्ने उनले बताइन् ।

काठमाडौंको 'नेसनल ल कलेज' मा स्नातक अध्ययनरत २० वर्षीया विपिका सिलवाल पनि नयाँ मतदाता हुन् । उनी धादिङ-२ बाट मतदान गर्दै छिन् । 'मतदान गर्नु भनेको आफ्नो भविष्य निर्माणका लागि अधिकार प्रयोग गर्नु भन्ने बुझेकी छु । मतदाता परिचयपत्रले आफू सक्षम नागरिक भएको आभास दिलाएको छ,' उनले भनिन् ।

विपिकाले आफ्नो क्षेत्रका उम्मेदवारहरूको एजेन्डाबारे बुझिरहेको जानकारी दिइन् । 'पहिलाका प्रतिनिधिले कति काम गरे, नयाँ प्रतिनिधिका योजना के छन् भनेर नियालिरहेकी छु,' उनले भनिन्, 'हामीलाई राम्रो काम गर्ने नेता चाहिएको छ । उम्मेदवारबारे सामाजिक सञ्जालबाट सूचना लिइरहेको छु । उम्मेदवार छनोटका विषयमा परिवारको पनि आफ्नो धारणा छ । म आफ्नो विवेक प्रयोग गर्छु ।' अबको नेतृत्वले प्रविधिलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने उनको धारणा छ ।

कृपा र विपिकाजस्तै बिहीबार पहिलो पटक मतदान गर्न लागेका युवा उत्साही देखिन्छन् । जेन-जी विद्रोहबाट तत्कालीन सरकार र प्रतिनिधिसभा विघटन भएपछिको चुनाव भएका कारण पनि उनीहरू मताधिकार प्रयोगका लागि अधैर्य देखिन्छन् । निर्वाचन आयोगका अनुसार यस चुनावमा ९ लाख १५ हजार जना नयाँ मतदाता छन् ।

धरानमा आर्किटेक्चर इन्जिनियरिङमा स्नातक अध्ययनरत २१ वर्षीया आयुष्मा ढकाल मतदानका लागि नेपालगन्ज पुगिसकेकी छन् । उनी बाँके-१ की मतदाता हुन् । देश र सरकार बन्ने प्रक्रियामा आफ्नो पनि सहभागिता हुने भएकाले मतदानका लागि उत्साही रहेको उनले सुनाइन् । 'जनताको कुरा बुझ्ने, सबैको सबै कुरा सुन्ने र सम्बोधन गर्ने इमानदार उम्मेदवार छनोट गर्ने हो,' उनले भनिन्, 'सामाजिक सञ्जाल हेरेर होइन, आफ्नो विवेक प्रयोग गरेर निर्णय लिन सक्नुपर्छ ।'

आयुष्माका अनुसार नेताहरूले पूर्वाधारमा मात्र लगानी र प्राथमिकता दिइरहेका छन् तर जनताका आवश्यकता शिक्षा, स्वास्थ्य प्राथमिकतामा परेको छैन । त्यसका लागि अब युवाले नेतृत्वलाई झकझकाउनुपर्ने उनको भनाइ छ । 'अहिले युवा पुस्ताले पनि राजनीति बुझिरहेका छन्, त्यसकारण उनीहरूले राजनीति सुधार्न सक्दछन्,' उनले भनिन् ।

इन्दवी बराल पनि पहिलो पटक मतदान गर्ने जेन-जी हुन् । २० वर्षीया उनी काठमाडौं-४ मा मतदान गर्दै छिन् । सफ्टवारिका कलेजमा स्नातकमा 'कम्प्युटर साइन्स र एआई' अध्ययन गरिरहेकी उनी पनि प्रविधिलाई युवासँग जोड्ने नेता खोजिरहेकी छन् । 'अबको नेतृत्वले युवालक्षित योजना बनाउनुपर्छ,' उनी भन्छिन्, 'रोजगारीका क्षेत्रहरू खोज्नु अहिलेको पहिलो आवश्यकता हो ।'

चितवन-३ मा २० वर्षीय प्रवेश ढुंगानाले पहिलो पटक मतदान गर्दै छन् । विगतमा चुनावमा उनी रमिता हेर्न आमाबुबासँग मतदानस्थल पुग्ने गरेका थिए । 'अरूले भोट हालेको देख्दा मलाई पनि मन लाग्थ्यो,' उनले भने, 'यसपालि आफैं भोट हाल्न पाउने भएपछि एकदमै उत्साही छु ।' उम्मेदवारको विगतको पृष्ठभूमि र योजनालाई हेरेर मत हाल्ने पनि उनले सुनाए । उनी नेताले कृषिसम्बन्धी एजेन्डालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने बताउँछन् ।

कृपा अर्याल (२० वर्ष)

इन्दवी बराल (२० वर्ष)

प्रवेश ढुंगाना (२० वर्ष)

विपिका सिलवाल (२० वर्ष)

आयुष्मा ढकाल (२१ वर्ष)

मतदानको अघिल्लो दिन विदेशिनेहरू भन्छन्-

'यो चुनावले स्वदेशमै काम गर्ने वातावरण बनाओस्'

आरती पौडेल (काठमाडौं)

प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचनको चहलपहलले पूरै मुलुक उत्सवमय बनेको छ । आममतदाता बिहीबार हुने मतदानमा सहभागी हुन आतुर छन् । तर, केही मतदाता भने मतदानकै पूर्वसन्ध्यामा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको 'डिपार्टर' लाइनमा छन् । वैदेशिक रोजगारी, उच्च शिक्षा तथा अन्य प्रयोजनका लागि नेपाल छाड्नुपर्ने बाध्यताले उनीहरूले मतदान गर्न नपाउने भएका हुन् ।

नागरिकले विरलै पाउने यो अवसर गुमेकामा दुःखी हुँदाहुँदै पनि उनीहरू निर्वाचनमार्फत मुलुकमा शान्ति, स्थायित्व र आर्थिक समृद्धि ल्याउने नेतृत्व आउनेमा विश्वस्त छन् । अर्को चुनावका बेला विदेशिन नपरोस् र स्वदेशमै रोजगारी, गुणस्तरीय शिक्षा र व्यवसाय गर्ने वातावरण बनोस् भन्ने उनीहरूको कामना छ ।

तिनैमध्येका एक हुन् कुलदेव पुरी । ठूलो सुटकेस र रातो भिर्ने झोला छेउमा राखेर विमानस्थलको टर्मिनल परिसरमा भेटिएका वीरगन्ज निवासी पुरी मलेसिया जान लागेका हुन् । २७ वर्षका पुरी ३ वर्ष मलेसियामा काम गरेर दुई महिनाको बिदामा घर आएका थिए । उनी बुधबार साँझ ९ बजेको उडानबाट मलेसिया जान लागेका थिए । चुनावको अघिल्लो दिन विदेशिनुपर्दा दुःख लागेको उनले बताए । कम्पनीले नै टिकट काटिदिएकाले अघिल्लो दिन नै देश छाड्न बाध्य भएको उनले बताए । उनी जुन पार्टीले जिते पनि देशमा विकास हुनुपर्ने बताउँछन् । उनले भने, 'जोसुकैले जितोस् तर हामीलाई नेपालमै जागिर मिलोस् । आमाबुबासँगै बस्न पाइयोस् ।'

नेपालगन्जका राधेश्याम पनि त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल परिसरमै भेटिए । २२ वर्षीय राधेश्याम पनि वैदेशिक रोजगारीका लागि जाँदै थिए । दुई वर्षपछि बिदामा एक महिनाका लागि घर आएका राधेश्याम देशमै जागिर नपाएका कारण विदेश गएको बताउँछन् । 'नेपालमै काम खोजेको थिएँ । जति खोज्दा पनि भनेको जस्तो काम पाइनँ,' उनले भने, 'बाध्यताले गएको हो । अर्काको देशमा खुसीले काम गर्न जान कसलाई मन हुन्छ र ?'

राधेश्याम आफूले भोट हाल्न नपाए पनि राम्रो उम्मेदवारले जितोस् भन्ने चाहन्छन् । 'महँगी घटोस् र हरेक व्यक्तिले देशमै केही गर्न सक्ने वातावरण बनोस्, त्यति भए पुग्छ,' उनले भने ।

विमानस्थलमै भेटिएका ताप्लेजुङ-३ का २४ वर्षीय छवि विश्वकर्मा पनि सुटकेस र मादल छेउमै राखेर साथीसँग फोटो खिचिरहेका थिए । उनी रोजगारीको सिलसिलामा २० वर्षकै उमेरमा मलेसिया गएका थिए । चार वर्ष मलेसियामा काम गरेर दुई महिनाको छुट्टीमा घर आएका छवि बुधबार फर्किंदै थिए । उनले पनि मतदानको पूर्वसन्ध्यामा विदेश जानुपर्दा दुःख लागेको सुनाए । 'साथीहरू चुनाव लागेर रमाइलो गर्दैगर्दा आफू भने विदेश जानुपर्‍यो, मन त दुखेको छ नि,' उनले भने, 'फेरि परिवार पनि पाल्नै पर्‍यो । चुनाव भनेर रोकिने कुरा पनि भएन ।'

११ कक्षा पढ्दै गर्दा विदेश पुगेका छवि पढेपछि युवाहरूले आफ्नै देशमा जागिर पाऊन् भन्ने चाहन्छन् । उनले भने, 'आगामी दिनमा सबैले आफ्नै देशमा जागिर, व्यवसाय गर्न पाऊन् । बाध्यताले विदेश जान नपरोस् ।'

उच्च शिक्षा हासिल गर्न विदेश जानेहरू पनि चुनावले देशमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याओस् भन्ने चाहन्छन् । चुनावमा राम्राले जित्ने र युवाले देशमै रोजगारी पाउने वातावरण बन्नेमा उनीहरू आशावादी देखिन्छन् । त्यसैमध्येकी एक हुन् नवलपुर कावासेती-३ की १९ वर्षीया अरुणा सुवेदी । राष्ट्रिय झन्डा काँधमा राखेर परिवारसँग फोटो खिच्दै गरेकी उनी उच्च शिक्षाका लागि दक्षिण कोरिया जान लागेकी हुन् । उनले भनिन्, 'भविष्य उज्ज्वल होस् भनेर विदेश जान लागेकी हुँ । कम उमेरमै विदेशिनुपर्दा नरमाइलो लागेको छ ।' मतदानको अघिल्लो दिन विदेशिन पर्दा दुःख लाग्नु स्वाभाविक भएको उनले सुनाइन् । 'पहिलो पटक मतदान गर्दै थिएँ । त्यही पनि दिन पाइनँ,' उनले भनिन्, 'ज्यान विदेशमा भए पनि मन आफ्नै देशमा हुन्छ ।' उनले उच्च शिक्षा साथै रोजगारका लागि आगामी दिनमा कोही पनि विदेश जान नपरोस् भन्ने चाहेको सुनाइन् ।

छोरीलाई विदेश पठाउन आएकी उनकी आमा भगवती सुवेदीले सन्तानले देश छोडेर विदेश रोज्दा निकै दुःख लागेको सुनाइन् । आँसु पुछ्दै उनले भनिन्, 'छोरी सानै छिन् । जति सम्झाउँदा पनि विदेश जाने भनेपछि पठाउन लागेका हौं ।' तीन महिना अगाडि छोरालाई पनि उच्च शिक्षाका लागि विदेश पठाएको उनले सुनाइन् । उनले भनिन्, 'विदेश नजाओ भनेर कति सम्झाएँ तर यहाँ बस्ने वातावरण नै भएन भन्छन् ।'

तिलोत्तमा-१० का २० वर्षीय पुरन चौधरी पनि उच्च शिक्षाका लागि दक्षिण कोरिया जान लागेका हुन् । छोरालाई विदेश पठाउन उनकी आमा पनि काठमाडौं आएकी छन् । पुरनको छेउमै बसेकी आमा छोरोलाई अर्काको देश पठाउनुपर्दा दुःखी मुद्रामा देखिन्थिन् । पुरन पनि मतदानको अघिल्लो दिन विदेश जानुपरेकामा दुःखी देखिन्थे । उनी भन्छन्, 'भोट दिन त मन थियो नि । उता पढाइ सुरु भइसक्यो । टिकट पनि यही बेलाको छ । परिस्थिति हेर्दा चुनावभन्दा ठूलो आफ्नो भविष्य हो जस्तो लाग्यो ।' उनी बुधबार बेलुकाको उडानबाट कोरिया जाँदै थिए ।

अरुणा सुवेदी, विद्यार्थी

कुलदेव पुरी, श्रमिक

पुरन चौधरी, विद्यार्थी

राधेश्याम, श्रमिक

प्रधानमन्त्री कार्कीले टोखामा मतदान गर्ने

काठमाडौं (कास)- राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेल र उपराष्ट्रपति रामसहायप्रसाद यादवले तटस्थ रहँदै मतदान नगर्ने भएका छन् । 'संविधानमा तटस्थ भूमिका रहेकाले राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिले मतदान गर्न नमिल्ने रहेछ,' राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको सचिवालयले जनाएका छन् ।

पहिलो राष्ट्रपति रामवरण यादव, दोस्रो राष्ट्रपति विद्या भण्डारीले पनि पदमा बहाल रहँदा मतदान गरेका थिएनन् । संविधानमा राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिले प्रतिनिधिसभा, प्रदेशसभा र स्थानीय तहको निर्वाचनमा मतदानबारे उल्लेख नभए पनि राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपति 'संवैधानिक तटस्थ' को भूमिकामा रहेकाले मतदान नगर्ने परम्परा छ । संविधानले राष्ट्रपतिलाई मुलुकको राष्ट्राध्यक्षको भूमिकामा रही कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने स्पष्ट गरेको छ ।

राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिले मतदान नगर्ने

'राष्ट्रपति नेपालको राष्ट्राध्यक्ष हुनेछ । निजले यस संविधान र संघीय कानुनबमोजिम आफ्नो कार्य सम्पादन गर्नेछ । राष्ट्रपतिले नेपालको राष्ट्रिय एकताको प्रवर्धन गर्नेछ,' संविधानमा उल्लेख छ, 'संविधानको पालन र संरक्षण गर्नु राष्ट्रपतिको प्रमुख कर्तव्य हुनेछ । राष्ट्रपतिले यो संविधान वा संघीय कानुनबमोजिम निजलाई प्राप्त अधिकारको प्रयोग र कर्तव्यको पालन गर्नेछ ।' पूर्वउपराष्ट्रपति परमानन्द झा र नन्दबहादुर पुनले पनि पदमा बहाल भएको बेला मतदान गरेनन् ।

पूर्वराष्ट्रपतिहरूले भने मतदान गर्दै आएका छन् । पूर्वराष्ट्रपति रामवरण यादवले धनुषाको लक्ष्मीनिया गाउँपालिकास्थित बीपी कोइराला माविबाट मतदान गर्दै आएका छन् । यस पटक पनि उनले त्यहींबाट मतदान गर्नेछन् । पूर्वराष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीले बुढानीलकण्ठ-२ साविकको गाविस भवनमा मतदान गर्ने कार्यक्रम छ । राष्ट्रपतिमा बहाल रहँदा यादव र भण्डारीले पनि मतदान गरेका थिएनन् । पूर्वउपराष्ट्रपति झा निवृत्त जीवन बिताइरहेका छन् भने पुन सक्रिय राजनीतिमा आइसकेका छन् ।

प्रधानमन्त्री सुशीला कार्कीले काठमाडौं क्षेत्र-५ मा पर्ने धापासी हाइटको एक विद्यालयमा रहेको केन्द्रमा मतदान गर्नेछिन् । 'प्रधानमन्त्रीले धापासी हाइटको एक केन्द्रबाट मतदान गर्नुहुनेछ,' उनको सचिवालयका एक सदस्यले भने ।

वर्गीकृत विज्ञापन

घर जग्गा

घरजग्गा खरिदबिक्री 9846662001 9704011747 9704011748

ठूलो आवासियजग्गा एवं ब्यापारिकजग्गा बैंकब्यक्तिगतलाइ(तीनअर्बसम्मको) धितोचाहिएमा ठूलाउद्योगपति ब्यापारिहरू तुरुन्तैसम्पर्कमा आउनुहोस् 9802315103

सम्पर्क

विद्यार्थीकोलागि सस्तोमा Cash Deposit 9765345999

धितोफुकुवा बैकलोन चाहिएमा 9851065811, 9841007757

सस्तोमा CASHDEPOSIT, धितोफुकुवा, बैंकलोन 9851154609

निर्माण सफाई

ठूलोगाडीमामेसिनबाट सेफ्टीट्याङ्की ढलमंगाल जामखोल्ने 9849442728

सेफ्टीट्यांकी सफाई ३५००/- 9841673230, 9851099572

सस्तोमा ढलमंगाल सेफ्टीट्यांकी जामखोल्ने 9851109635

सेफ्टीट्याङ्की सफाई ठूलोगाडीमा मेसिनबाट ९८५१०२४३६४

ढलटवाइलेट मंगल जामखोल्ने 500/- 9841176292

ढल टवाइलेट जामखोल्ने सस्तोमा 9841000096

चाहियो

सेक्युरिटी गार्ड तु.अर्जेन्ट १९,०००-२३,०००।-, ९८२३००५३८४

डेलिभरिब्वाई मार्केटर आवश्यक बाईकलाईसेन्स भएको ९८४००५७४२६

पसलकोलागि महिला कर्मचारी चाहियो ९८५१०९७००६

लगनखेल म:म: सेन्टरमा कामदारको आवश्यकता तलब १५,०००/- खानेबस्ने ९८०१८४१९२७, ९८०३३२०७५५

काठमाडौं उपत्यकाबाट ८ लाख ८४ हजार जना बाहिरिए

विमल खतिवडा (काठमाडौं)

काठमाडौं उपत्यकाबाट २० दिनमा ८ लाख ८४ हजार ९५ जना यात्रु बाहिरिएका छन् । होली र निर्वाचनको उत्साहले गर्दा पछिल्लो समय उपत्यका छाड्नेको संख्या बढेको हो । जसले गर्दा अहिले उपत्यकाका सडकहरू प्रायः सुनसान छन् ।

सडकमा सार्वजनिक र निजी सवारीसाधन कम गुडेको काठमाडौं उपत्यका ट्राफिक प्रहरी कार्यालयका डीएसपी सुनीलजंग शाहले बताए । 'निर्वाचनले गर्दा धेरै यात्रु बाहिरिसकेका छन्,' उनले भने, 'ट्राफिक व्यवस्थापनमा केही दिनयता समस्या छैन, उपत्यकामा गुड्ने सवारीसाधनको संख्या धेरै कम छ ।' अधिकांश ट्राफिक प्रहरी निर्वाचन सुरक्षामा खटिएकाले सीमित जनशक्तिबाट उपत्यकामा ट्राफिक व्यवस्थापन भइरहेको छ । कतिपय ठाउँमा निर्वाचन प्रहरीले ट्राफिक व्यवस्थापनमा सघाइरहेका छन् ।

डीएसपी शाहका अनुसार उपत्यकाबाट बाहिरिने सवारीसाधनलाई ट्राफिक प्रहरीले काठमाडौंको नागढुंगा, बालाजु, सामाखुसी, भक्तपुरको जगाती, ललितपुरको फर्पिङ र चापागाउँ नाकामा जाँच गरेर यात्रुलाई यात्राबारे सचेत गराएर मात्र पठाउने गरिएको छ । 'विशेषतः मोटरसाइकल र स्कुटरमा जाने यात्रुलाई तीव्र गतिका कारण हुने दुर्घटनाबारे सचेत गराएका छौं,' उनले भने, 'मादक पदार्थ सेवन गरेर सवारीसाधन नचलाउन र तीव्र गतिमा नचलाउन भनेर मात्र पठाउने गरेका छौं ।'

ट्राफिक प्रहरीका अनुसार बुधबार उपत्यकाबाट बाहिरिने यात्रु र सवारीसाधनको संख्या पातलिएको छ । बिहीबार हुने निर्वाचनले गर्दा बुधबार राति १२ बजेबाट सवारीसाधन चलाउन नमिल्ने भएकाले मध्यम दूरीका सवारीसाधन मात्र उपत्यकाबाट बाहिरिएको ट्राफिक प्रहरीको भनाइ छ । मोटरसाइकल र स्कुटरमा बाहिरिने यात्रुको संख्या भने ट्राफिक प्रहरीसँग छैन ।

१७ फागुनमा सबैभन्दा धेरै यात्रु लिएर सवारीसाधन बाहिरिएको गोंगबुको नयाँ बसपार्कस्थित ल्होत्से बहुउद्देश्यीय प्रालिका पंकज मल्लले बताए । 'आइतबार मात्र ४ सय ८० यात्रुवाहक गाडी बसपार्कबाट बाहिरिएका थिए, अघिपछि सामान्य अवस्थामा दैनिक ३ सयदेखि साढे ३ सय गाडी बाहिरिने गर्छन्,' उनले भने, 'बुधबार बिहान केही सवारीसाधन बाहिरिएका छन्, राति १२ बजेबाट सवारीसाधन चलाउन नमिल्ने भएकाले बुधबार मध्याह्नबाट बसपार्कको काउन्टर मतदान अवधिभरका लागि बन्द गरेका छौं, बसपार्क अहिले सुनसान छ ।'

शुक्रबारयता बसपार्कबाट डेढ लाख यात्रुले टिकट काटेको उनको भनाइ छ । मतदान सकिएपछि बिहीबार साँझबाट मात्र सवारीसाधन सञ्चालन गर्न पाइनेछ । 'विभिन्न जिल्ला जाने यात्रुको भीड दसैंमा जस्तै थियो, यो पटक धेरै सार्वजनिक बिदा पनि पर्‍यो,' उनले भने, 'बाहिरिने यात्रु अधिकांश मतदान गर्न जानेहरू नै थिए ।' उनका अनुसार मंगलबार बसपार्कबाट ३ सय यात्रुवाहक सवारीसाधन बाहिरिएका छन् । बुधबार बिहान पोखरा, बुटवल र भैरहवाका लागि १५ वटा मात्र यात्रु बस छुटेको उनको भनाइ छ ।

यो पटक निर्वाचनका लागि स्वस्फूर्त रूपमा यात्रुहरू आआफ्नो जिल्लामा गाडी रिजर्भ गरेर गएको नेपाल यातायात व्यवसायी राष्ट्रिय महासंघका कार्यवाहक अध्यक्ष सरोज सिटौलाले बताए । 'अघिपछिका निर्वाचनभन्दा अहिलेको निर्वाचनमा धेरैको चासो छ, उत्साह छ,' उनले भने, 'त्यसैले विगत वर्षहरूमा जस्तो यो पटक कुनै पनि पार्टीका कुनै पनि उम्मेदवारले गाडी चाहिन्छ भनेर मागेनन् ।' आफ्नै हिसाबले धेरै व्यक्ति काठमाडौं उपत्यकाबाट बाहिरिएको उनको भनाइ छ । 'हाम्रो अनुमान मोटरसाइकल र स्कुटरमा गएका सहितको संख्या करिब १० लाख हो,' उनले भने, 'निर्वाचनमा गएकाहरू सहज रूपमा पुगेका छन्, कहीं कतै अप्ठ्यारो र सास्ती यात्रु र चालकले भोग्नु परेन ।'

तस्बिर : दीपक केसी/कान्तिपुर

उपत्यकाबाट बाहिरिने यात्रुको संख्या

मिति	गाडी संख्या	यात्रु संख्या
फागुन १०	७४३०	४३४६९
फागुन ११	७९१४	४९९९३
फागुन १२	८१२८	४१३७६
फागुन १३	७१९५	४०५५९
फागुन १४	४४३१	४२०८३
फागुन १५	६९९४	३९७८८
फागुन १६	७०४१	४२४०७
फागुन १७	७९९७	५३३७१
फागुन १८	३९०९	३६३४३
फागुन १९	५७६९	३८११६
फागुन २०	६४८१	४२१९६

स्रोत : काठमाडौं उपत्यका ट्राफिक प्रहरी कार्यालय

KMG
KANTIPUR MEDIA GROUP
T20
ICC
MEN'S T20
WORLD CUP
INDIA
ICC MEN'S T20 WORLD CUP
#XTREMEENERGY
XTREME
ENERGY DRINK
VITALIZE BODY AND MIND
CLASSIC

नेपालीमा

कान्तिपुर max HD

SEMIFINAL

ENGLAND VS **INDIA**

TODAY, 07:15 PM

OFFICIAL BROADCASTER : max HD

BROADCASTING TITLE PARTNER : XTREME ENERGY DRINK

Nepali Live **Commentary** KANTIPUR max HD

English Live **Commentary** KANTIPUR max HD 2

BROADCASTING TITLE PARTNER
XTREME ENERGY DRINK

IN ASSOCIATION WITH
Since 1760
Lewis Berger
Paint your imagination
Berger Paints

OFFICIAL BANK
Siddhartha Bank

STRENGTH PARTNER
यूनाइटेड सिमेन्ट्स

HYGIENE PARTNER
zuvara

MOBILE PARTNER
oppo

ABROAD STUDY PARTNER
Franklin
EDUCATION CONSULTANCY

UNIVERSITY PARTNER
BPP
UNIVERSITY

INFRASTRUCTURE PARTNER
HULAS INFRA
जमाना इन्फ्राको

ASSOCIATE SPONSORS
SuryaJyoti जीवनको लागि
Panchakanya CPVC PIPES & FITTINGS
Parachute naturale SHAMPOO
KIEC
XAVIER INTERNATIONAL SCHOOL
NAASA SECURITIES Invest · Grow · Succeed
GLOBAL REACH education matters!

EXCLUSIVELY MARKETED BY
A.D. RELEASE

PROMOTION BY
ms media sense

DIGITAL STREAMING BY
STYX NEPAL

सम्पादकीय

लोकतान्त्रिक उत्सवको शुभकामना

बिहीबार देशभरका १६५ निर्वाचन क्षेत्रमा प्रतिनिधिसभाका लागि निर्वाचन हुँदै छ। लोकतान्त्रिक मुलुकमा निर्वाचन स्वाभाविक र नियमित प्रक्रिया भए पनि यस पटकको निर्वाचन भने विशिष्ट परिस्थितिमा हुन लागेको हो। जेन-जी आन्दोलनबाट जननिर्वाचित सरकार ढलेको र प्रतिनिधिसभाले पनि कार्यकाल पूरा नगर्दै विघटन गरिएका कारण गत भदौमा राजनीतिक मार्ग र संवैधानिक सुनिश्चितताका सवालमा संशय उत्पन्न भएको थियो। त्यसबाट निकास पाउनका लागि २१ फागुनका लागि निर्वाचन तोकिएको थियो। त्यसैले भदौदेखि आजसम्मको अवधि अन्योलदेखि आशासम्मको यात्रा हो। नेपालले यो यात्रा सकुशल पार गरेको छ। अब आजको मतदानमार्फत आफ्ना सपना र आकांक्षालाई बोक्न सक्ने सक्षम, इमानदार, गम्भीर र परिपक्व दल र तिनका उम्मेदवारलाई विजय गराउन सक्दा जनताले खोजेको सुनौला दिन छिट्टै प्राप्त हुन सक्छन्। मतदानको यो समय जेन-जी आन्दोलनले उठाएका सवाललाई जनधारणा दिने अवसर पनि हो। त्यसैले मतदानमा जनताको सक्रिय सहभागिता अपरिहार्य छ।

राजनीतिक आवरणमा मौलाएको भ्रष्टाचार र केपी ओली नेतृत्वको तत्कालीन सरकारले सामाजिक सञ्जालमाथि लगाएको प्रतिबन्धको विरोध गर्दै २३ भदौका लागि जेन-जीले आन्दोलन घोषणा गरेका थिए। २३ भदौको आन्दोलनमा व्यापक दमन भएपछि पहिलो दिन नै २१ जनाको मृत्यु भयो। त्यति धेरै व्यक्तिको निधन भएपछि २४ भदौमा भने सम्पूर्ण देश नै विध्वंसकारीको नियन्त्रणमा पुग्यो। संसद् भवन, सिंहदरबार, सर्वोच्च अदालत, राष्ट्रपति कार्यालयलगायत देशभरका कैयौं सरकारी कार्यालय, प्रहरी कार्यालय, व्यावसायिक प्रतिष्ठान, मिडिया हाउसमा आगजनी र लुटपाट गरियो। समग्रमा ७६ जनाको मृत्यु नै भयो। २४ भदौमै प्रधानमन्त्री ओलीले पनि राजीनामा दिए। त्यसपछि केही दिन मुलुकमा राजनीतिक रिक्तता छायो। किनकि, जनताको प्रतिनिधित्व गर्ने संसद् र जननिर्वाचित सरकारले जनताको नेतृत्व नै गर्न नसक्ने स्थिति बनेको थियो। सरकार गठन गर्ने संविधानको मूल बाटो छलेर २७ भदौमा पूर्वप्रधानन्यायाधीश सुशीला कार्कीको नेतृत्वमा नागरिक सरकार गठन भयो। सोही सरकारले प्रतिनिधिसभा विघटन गर्दै निर्वाचनको मिति तय गरेको थियो।

आन्दोलन वा क्रान्तिपछिका संक्रमणकालीन समयमा तोकिएकै समय र छोटो अवधिमा निर्वाचन सम्पन्न गर्नु असाध्यै कठिन, प्रायः असम्भव काम हो। जस्तो कि, २०६२/६३ को जनआन्दोलनपछि गिरिजाप्रसाद कोइरालाको नेतृत्वमा शान्ति प्रक्रिया सुरु भयो। सरकार र सशस्त्र द्वन्द्वरत माओवादीबीच ५ मंसिर २०६३ मा भएको विस्तृत शान्ति सम्झौताको प्रस्तावनामै २०६४ जेठ महिनाभित्र संविधानसभाको निर्वाचन गर्ने विषय उल्लेख थियो। तर त्यतिबेला त निर्वाचन भएन नै, सर्दैसर्दै २८ चैत २०६४ मा मात्रै हुन सक्यो। पहिलो संविधानसभाले संविधान नै नबनाई विघटन भएपछि दलहरूले बहालवाला प्रधानन्यायाधीश खिलराज रेग्मीको नेतृत्वमा सरकार गठन गरे। त्यसअघि ३० फागुन २०६९ मा तत्कालीन एनेकपा माओवादी, कांग्रेस, एमाले र संयुक्त लोकतान्त्रिक मधेशी मोर्चाबीच भएको ११ बुँदे राजनीतिक सहमतिमा ७ असार २०७० भित्र संविधानसभाको निर्वाचन गरिसक्ने भनिएको थियो। तर ४ मंसिर २०७० मा मात्रै निर्वाचन हुन सक्यो। यी दुई सन्दर्भ र राजनीतिक परिस्थितिका कारणले पनि २१ फागुनमा निर्वाचन हुन नसक्ने आकलन धेरै थियो। तर प्रधानमन्त्री कार्कीको दृढ अडान र राजनीतिक संवादका कारण पनि तोकिएकै समयमा निर्वाचन हुन सम्भव भएको हो।

निर्वाचन हुँदै गर्दा सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण पक्ष यसमा नागरिक र दलहरूको सहभागिता हो। मूलधारका सबैजसो राजनीतिक दलहरू निर्वाचनमा होमिएका छन्। अब पालो नागरिकको हो। निर्वाचनमा मतदाता नामावलीमा नाम भएका सकेसम्म बढी मतदाताले सहभागिता जनाउनुपर्छ। किनकि, नागरिक सहभागिताले मात्रै लोकतन्त्र बलियो बन्छ। नागरिकले खोजेजस्तो सरकार गठनको सम्भावना बढ्छ। मतदान गर्नु नागरिकको संवैधानिक दायित्व पनि हो। अर्कोतर्फ, एक-एक मतले पनि परिणामलाई फरक पार्न सक्ने भएकाले आफूले मन पराएका उम्मेदवार र दल विजयी होऊन् भन्नका लागि निर्वाचनमा सहभागिता जनाउनुपर्छ। अर्कोतर्फ, जेन-जी आन्दोलनपछि बदलिएको राजनीतिक यथार्थलाई अनुमोदन गर्न र राजनीतिक दलहरूको हैसियत अद्यावधिक गर्न पनि यो निर्वाचन महत्त्वपूर्ण छ। साथै, भदौमा बिथोलिएको राजनीतिक र संवैधानिक मार्गचित्रलाई मूल बाटोमा ल्याउन पनि यो निर्वाचनको सफलता अनिवार्य छ। यी सबै पक्षमा विचार गर्दै नागरिकले आफ्नो विवेक प्रयोग गर्नुपर्छ।

उम्मेदवारले पनि लोकतान्त्रिक चरित्र देखाउनुपर्छ। आफूले किन मत पाउनुपर्ने भनेर सबै उम्मेदवारले जनतासमक्ष बताइसकेका छन्। अब मतदातालाई स्वतन्त्रपूर्वक निर्णय लिन र आफ्ना प्रतिनिधि रोज्न दिनुपर्छ। त्यसैले कुनै पनि मतदान केन्द्रमा कृत्रिम अप्ठ्यारो सिर्जना गर्ने, मतदातालाई लोभ वा त्रासमा पार्ने, बुथ कब्जामा लिन खोज्नेजस्ता गलत हर्कततर्फ अग्रसर हुनु हुँदैन। त्यस्तो गतिविधिमा संलग्न हुनु भनेको निर्वाचनमा प्राविधिक रूपमा सहभागी भएको तर यसको मर्म नबुझेको सन्देश जान्छ। दलका कार्यकर्ताले पनि आफ्ना दल र उम्मेदवारका पक्षमा मिहिनेत गरिसकेकाले अब मतदाताको स्वतन्त्र निर्णयलाई प्रभावित गर्ने गरी ‘अतिरिक्त मिहिनेत’ गर्न रुचि राख्नु हुँदैन। आफ्नो दल र उम्मेदवारलाई लोकप्रिय बनाउन आगामी दिन पर्याप्त छन्, त्यसका लागि मिहिनेत गर्न सकिन्छ। मतदाताले पनि दबाब वा प्रभावमा परेर होइन, आफूलाई उचित लागेको उम्मेदवारलाई स्वतन्त्र ढंगबाट मत दिनुपर्छ। आफूमाथि सिर्जना गर्न खोजिएको प्रभाव वा दबाबलाई अस्वीकार गरिनुपर्छ।

निर्वाचनका लागि स्वतन्त्र निर्णय लिन सक्ने परिस्थिति जति आवश्यक छ, शान्तिसुरक्षाको प्रत्याभूति पनि उति नै जरुरी छ। हरेक निर्वाचनका बेलामा कहीँ न कहीँ झडप हुने, हतियार भेटिने, कृत्रिम त्रास सिर्जना गर्न अफवाह फैलाइने गरिएको पाइन्छ। यद्यपि, सुरक्षा अंगहरूले कैयौं सम्भावित नकारात्मक घटनालाई निस्तेज पारिरहेकै हुन्छन्। अहिले पनि हरेक निर्वाचन क्षेत्रका मतदान केन्द्रसम्मकै विश्लेषण गरेर सुरक्षा रणनीति बनाइएको र त्यसैअनुसार सुरक्षाकर्मी परिचालन गरिएको सरकार तथा निर्वाचन आयोगले बताइरहेका छन्। आयोगले ढुक्कसँग मतदानमा भाग लिन आह्वान पनि गरेको छ। सुरक्षाका लागि गरिएका सम्पूर्ण तयारी बिहीबार मतदानका क्रममा नागरिकले व्यावहारिक रूपमै अनुभूति गर्न सक्नुपर्छ। त्यसैले सुरक्षा निकायका अतिरिक्त चनाखो र सक्रियता अपरिहार्य छ।

भीडको मनोदशा र फासीवादी दिशा

राजेन्द्र महर्जन

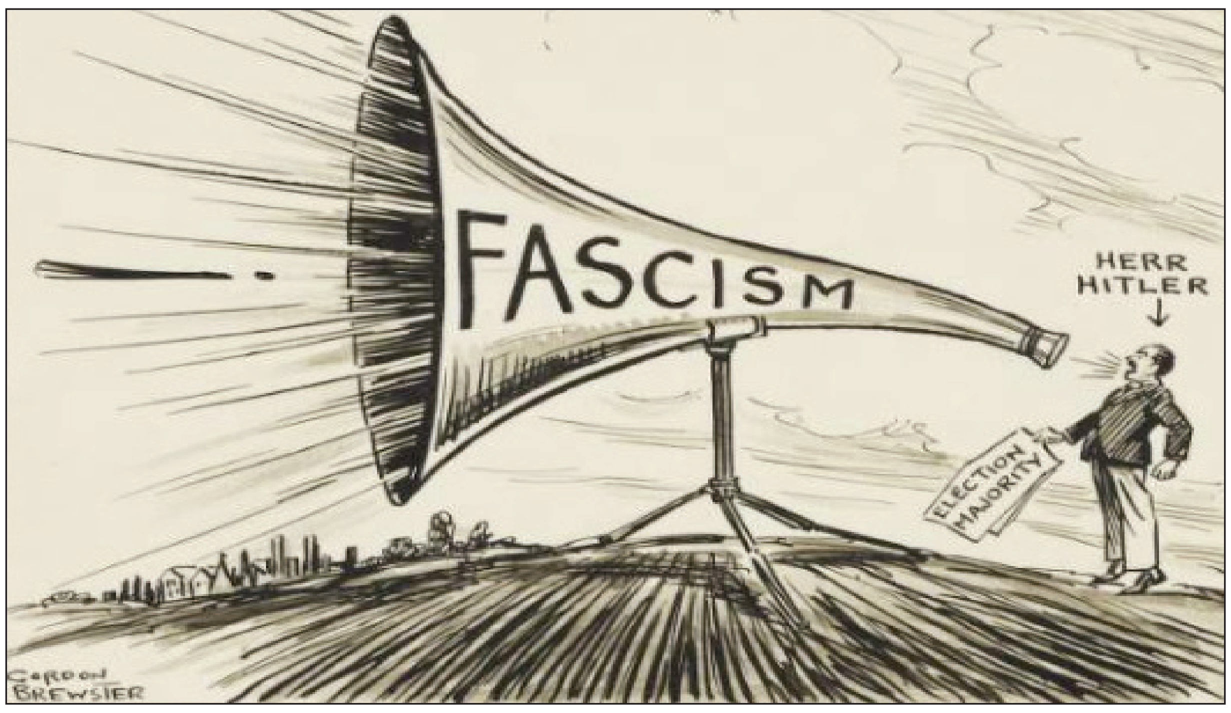

नस्लीय घृणाबाट उत्पादन हुने फासीवादका अनेक संस्करण हुन सक्छन्। देशअनुसारको वेशभूषा वा राष्ट्रअनुसारको मुकुन्डो लगाएर फासीवाद अनेक रूप-रंगमा देखिन सक्छ।

हामीमध्ये धेरैलाई लागेको हुन सक्छ- तानाशाहहरू सैनिक विद्रोहबाट सत्तामा आएका हुन्छन्। निरंकुश र अधिनायकहरू त जनतामाथि दमन गरेरै शक्तिशाली हुन्छन्। इतिहासका यथार्थ भने हाम्रा बुझाइभन्दा भिन्न छन्। उदाहरणका लागि सबैभन्दा ठूला अधिनायक मानिने हिटलर नै हुन्। उनी पनि जनताको मतबाटै निर्वाचित भएका चान्सलर हुन् भन्दा पत्याउनै गाह्रो हुन सक्छ। बीसौं शताब्दीका हिटलरमात्रै होइनन्, एक्काइसौं शताब्दीका एकसे एक अधिनायक पनि चुनाव नै जितेर सत्तासीन भएका हुन्। निर्वाचनजस्तो लोकतान्त्रिक प्रक्रियामा सहभागी भएर, जनताको मत र विश्वास लिएर नै ठूलो संख्यामा निरंकुश शासकहरूले सत्ता हत्याएका छन्। र पनि हामी कुनै तानाशाह वा शासक वा अधिनायकमाथि नै सबैजसो निरंकुशता, अधिनायकत्व, तानाशाही शासनसँगै फासीवादी प्रवृत्तिका लागि सबै दोष थोपर्ने गर्छौं। यो तरिका सही छ ? यसले समस्याको उचित निदान गर्छ त ?

हामीले आफैंलाई पनि सोध्नुपर्छ- हिटलर सनकी हुन् भने उनलाई भोट दिने जर्मन जनता के हुन् ? मुसोलिनी उन्मादी हुन् भने उनलाई मत दिएर जिताउने इटालियन जनताको मनस्थितिलाई के नाम दिने होला ? अगुवासँगै पछुवाहरूको विशाल भीडमा देखिने समस्याको निदान र उपचारलाई बेवास्ता गर्न मिल्छ र ? यसको अर्थ हामीले हिटलर र मुसोलिनीजस्ता तानाशाहको मात्रै होइन, उनीहरूलाई सत्तासीन गर्ने मतदाताको मनोदशा र दिशालाई पनि अध्ययनको घेरामा राख्नु अनिवार्य हुन्छ। त्यसका लागि मन्थन गर्नुपर्छ- हिटलर वा मुसोलिनी बिग्रेका शासक हुन् भने उनीहरूलाई जिताउने चाहिँ सद्दे हुन् ?

सिग्मन्ड फ्रायडपछिको पुस्ताका एक अस्ट्रियन मनोविश्लेषक विल्हेम राइखको जवाफ छ- फासीवाद वा नाजीवाद कुनै व्यक्ति-विशेषको वा राष्ट्र वा राष्ट्रियता-विशेषको विचार, उत्पादन वा कामकारबाही होइन। फासीवादलाई विशेष गरी जर्मन वा जापानी राष्ट्र वा राष्ट्रियता-विशेषसँग मात्रै जोडेर हेर्ने संकीर्ण दृष्टिकोणको आलोचना गर्दै उनी यसलाई अन्तर्राष्ट्रिय परिघटनाका रूपमा बुझ्न र सबै राष्ट्रका मानव समाजका अंगमा हेर्न चुनौती दिन्छन्। त्यतिमात्रै होइन, उनले मार्क्सवादीहरूले व्याख्या गर्दै आएको फासीवादका शुद्ध अर्थ-राजनीतिक कारक तत्त्वलाई पनि अमान्य ठहऱ्याउन खोजे।

विल्हेम राइखले ‘द मास साइकोलोजी अफ फासिज्म’ नामक पुस्तकमा देखाएका छन्, हिटलरले जर्मनीका जनतालाई ठगेका वा बहकाएका होइनन्, बरु जर्मनीका जनता स्वयम् नै हिटलरलाई स्वागत-सत्कार गर्न तम्तयार थिए। हिटलर वा अन्य कुनै अधिनायकलाई मत दिने मतदाता, उनीहरूको पछि-पछि लाग्ने भीड, उनीहरूलाई हरतरहले साथ-सहयोग दिने जनताको मानसिकताको निर्माणलाई बेवास्ता गरियो भने समस्या व्यक्ति-विशेषमा मात्रै, त्यसमा पनि व्यक्तिका सनकमा मात्रै देख्ने गर्दछौं, जुन सही तरिका होइन।

विभिन्न वर्ग, नस्ल, धर्म र राष्ट्र (जाति) का मानिससँगको चिकित्सकीय अनुभवका आधारमा राइखले फासीवादबारे विशेष दृष्टिकोण प्रस्तुत गर्छन्, जुन विश्वभर ठूलो र सानो रूपमा अझै विद्यमान रहेको हानिकारक विचार हो। उनी फासीवाद भनेको कुनै खास जाति-राष्ट्र-राष्ट्रियता वा राजनीतिक दलको मात्रै विचारधारा हो भन्ने भ्रम तोड्छन्। यो वाद निर्दोष जनतामाथि बलजफ्ती वा राजनीतिक चालबाजीका आधारमा लादिन्छ भन्ने भनाइलाई पनि उनी मिथ्या सावित गर्छन्। उनको भनाइ छ, ‘फासीवाद भनेको आममानिसको चारित्रिक संरचनाको संगठित राजनीतिक अभिव्यक्ति हो। यो हाम्रो अधिनायकवादी यान्त्रिक सभ्यतामा दबाइएका मानिसको आधारभूत भावनात्मक प्रवृत्ति र यान्त्रिक-रहस्यवादी जीवन दृष्टिकोण हो।’

हरेकमा कतै न कतै फासीवादी सोचाइ हुन्छ ?

राइख लेख्छन्, ‘मानिसहरूको स्वभाव र व्यवहारको गहिरो विश्लेषण गर्दा मैले के निष्कर्ष निकालेको छु भने हरेक व्यक्तिभित्र कतै न कतै फासीवादी भावना र सोच हुन्छ। एक राजनीतिक आन्दोलनका रूपमा फासीवाद अन्य प्रतिक्रियावादी विचार र दलभन्दा फरक छ किनभने यो जनताको ठूलो समूहको समर्थनमा चलेको आन्दोलन हो।’ त्यसैले कुनै शासकको सैन्यवाद, कुनै नेताको तानाशाही वा निरंकुश शासनलाई सहजै फासीवादी भन्न नमिल्ने दाबीका साथ उनी यस सिद्धान्तलाई आममानिसको आन्दोलनसँग जोडेर हेर्छन्, जसले यसलाई अन्य वादभन्दा भिन्न देखाउँछ। उनको जिकिर छ-

फासीवाद जुनसुकै ठाउँ र जुनसुकै बेला देखा पर्छ, यो आमजनताभित्रको भीडले बोकेको आन्दोलन हुन्छ। त्यसैले यसले भीडका सदस्य- व्यक्तिहरूको चारित्रिक संरचनामा विद्यमान सबै विशेषता र अन्तर्विरोधलाई प्रतिविम्बित गर्छ। सामान्यतया विश्वास गरिन्छ- यो केवल प्रतिक्रियावादी आन्दोलन हो। वास्तवमा यो केवल प्रतिक्रियावादी आन्दोलन मात्रै होइन, बरु विद्रोही भावनाहरू र प्रतिक्रियावादी सामाजिक विचारहरूको मिश्रणसहितको जनआन्दोलन हो।

यसको अर्थ जनआन्दोलन हुँदैमा, आन्दोलनमा आमजनताको सहभागिता हुँदैमा, भीडको विद्रोही भावना सडकमा पोखिँदैमा कुनै आन्दोलन वा विद्रोह जनमुखी, आमूल परिवर्तनकारी र विवेकपूर्ण हुन्छ भन्ने निश्चित हुँदैन। अकथनीय र असहनीय सामाजिक संरचनाको जरोमै गएर विवेकसम्मत उपचार खोज्ने खालको जनआन्दोलन भएन भने त्यस्ता आन्दोलन वा विद्रोहमा उठ्ने आक्रोश, आवेग र उन्मादपूर्ण असंख्य हातले फासीवादी विद्रोहको जरामा मलजल गर्न सक्छ, ती हातले रातो झन्डा बोके पनि अविवेक, कुतर्क र अन्धतालाई फैलाउन सक्छ। ती हातले उचालेका नाराले जटिल सामाजिक समस्याको भ्रामक उपचार खोज्न सक्छ। उदाहरणका लागि, जर्मनीमा सबै समस्याको जरो भिन्न नस्लको परायाकरणमा, अन्य जाति र समुदायको दानवीकरणमा खोजिँदा नस्लीय र साम्प्रदायिक सिद्धान्तले व्यापकता पायो, जसले तर्क, आलोचनात्मकता र विवेकलाई कुल्चेर यहुदी सफायाको दिशातिर जर्मन जनतालाई उन्मादी भीडमा फेऱ्यो।

राइखका अनुसार अन्य जाति र नस्लप्रति पूर्वाग्रह बोक्ने नस्लीय सिद्धान्त फासीवादको उत्पादन होइन। बरु, फासीवादचाहिँ नस्लीय घृणाको उत्पादन हो र त्यसको राजनीतिक रूपले संगठित अभिव्यक्ति हो। यसबाट के निष्कर्ष निस्कन्छ भने नस्लीय घृणाबाट उत्पादन हुने फासीवादका अनेक संस्करण हुन सक्छन्। देशअनुसारको वेशभूषा वा राष्ट्रअनुसारको मुकुन्डो लगाएर फासीवाद अनेक रूप-रंगमा देखिन सक्छ। यस अर्थमा फासीवादको जर्मन रूप मात्रै हुन्छ भन्ने निश्चित छैन, यसको जापानी होस् या इटालियन, स्पेनिस होस्, एङ्लो-स्याक्सन, यहुदी होस् या अरबी रूप देखिन पनि सक्छ। राइखको दाबी छ, नस्लवादी विचारधारा पूर्ण रूपले कामोन्माद वा चरम उत्तेजना (अर्गाज्म) मा अशक्त मानिसको चारित्रिक संरचनाको ‘बायोप्याथिक’ अभिव्यक्तिमात्र हो। ‘बायोप्याथिक’ भनेको जीवन-ऊर्जा (प्राण-ऊर्जा वा यौन-ऊर्जा) बग्न नसकेर शरीर र मनमा विकृति उत्पन्न भएको अवस्था हो। यसले शारीरिक र मानसिक दुवै प्रकारका रोग निम्त्याउँछ, क्यान्सरदेखि फासीवादसम्मको चरित्र संरचना पनि बायोप्याथीको अभिव्यक्ति हो भन्ने उनको जिकिर छ।

राइखको हेक्का राख्नलायक कुरा के हो भने हिटलर जर्मनीमा मात्रै, नाजी अधिनायकका रूपमा मात्रै जन्मिने होइनन्। हिटलर भनेको त्यस्तो प्रतीक वा प्रवृत्ति हो, जुन कुनै पनि देशमा, कुनै पनि संस्था वा पार्टी वा राज्यमा जन्मिन सक्छ। संस्था वा संगठन वा दलको नाम प्रगतिशील वा लोकतान्त्रिक वा वामपन्थी वा कम्युनिस्ट राख्दैमा हिटलर जन्मिँदैन भन्ने ग्यारेन्टी छैन। उनको खरो व्याख्या विचारणीय छः ‘हिटलरवादी वा फासीवादी विचार भनेको नाजी पार्टी वा जर्मनीको सीमाभित्र मात्र सीमित छैन, यो मजदुर संगठनहरूमा पनि घुस्छ र उदारवादी तथा प्रजातान्त्रिक वृत्तहरूमा पनि फैलिन्छ। फासीवाद कुनै राजनीतिक दल होइन, बरु यो जीवनप्रतिको एक खास दृष्टिकोण हो, मानिस, प्रेम र कामप्रतिको विशिष्ट मनोवृत्ति हो।’

मूलतः पुँजीवादको विकासका क्रममा देखिएको मध्यम वर्गको अगुवाइमा हुने गरेको नयाँ सामाजिक आन्दोलनको सिद्धान्त हो- फासीवाद। फासीवादी आन्दोलनको सबैभन्दा ठूलो जनाधार भने मध्यम वर्गको तल्लो तह र मजदुर वर्ग हुने गरेको इतिहास छ, जुन वर्गलाई युरोपेली मार्क्सवादीहरूले पनि ‘सर्वहारा क्रान्तिको आधार’ मान्ने गरेका छन्। यो हेराइ र बुझाइ सपाट र सतही रहेको विश्लेषणका साथ राइख लेख्छन्-

भीडको मनोविज्ञानसम्बन्धी ज्ञानको अभावका कारण मार्क्सवादी समाजशास्त्रले ‘बुर्जुवा’ र ‘सर्वहारा’ लाई एक-अर्काविरुद्ध खडा गऱ्यो। यो मनोवैज्ञानिक दृष्टिकोणबाट गलत छ। चरित्र-संरचना केवल पुँजीपतिमा मात्र सीमित हुँदैन, यो सबै पेसाका मजदुरमा पनि उत्तिकै पाइन्छ। कतिपय पुँजीपति उदारवादी हुन्छन्, कतिपय मजदुर प्रतिक्रियावादी हुन्छन्। चरित्रको मामिलामा ‘वर्गभेद’ भन्ने कुरै हुँदैन। त्यसैले, विशुद्ध आर्थिक अवधारणाअनुसार ‘बुर्जुवा’ र ‘सर्वहारा’को विभाजनको सट्टा मानिसको चरित्रसँग सम्बन्धित ‘प्रतिक्रियावादी’ र ‘क्रान्तिकारी’जस्ता अवधारणा प्रयोग गरियो। हामीलाई यस्तो परिवर्तन गर्न बाध्य पार्ने मुख्य कारण हो : फासीवादी महामारी।

‘उत्पीडित’को मनमा पनि ‘उत्पीडक’ हुन सक्छ ?

विचारधारालाई पनि भौतिक शक्ति मान्ने राइखले सन् १९३२ मा जर्मनीमा भएको मतदानमा मजदुरहरूले फासीवादीहरूलाई र मध्यम वर्गका सदस्यहरूले वामपन्थीहरूलाई मतदान गरेको नमुनालाई आधार मान्दै किटान गरेका छन्, ‘व्यावहारिक राजनीतिमा आर्थिक होइन, विचारधारात्मक वा वैचारिक श्रेणीकरणचाहिँ निर्णायक हुँदो रहेछ।’ मजदुर, श्रमिक र सर्वहारा भनिने वर्गमा पनि फासीवादी वैचारिकीको वर्चस्व रहेको कटु सत्यलाई हेक्का राखियो भने आर्थिक वर्ग सँगसँगै वैचारिक वा सांस्कृतिक वा मानसिक पक्षको महत्त्व प्रस्ट हुने रहेछ। यसको मतलब आर्थिक जीवन वा वर्गीय अवस्थाको हिसाबले कोही मजदुर हुँदैमा उसमा श्रमिक चेतना, संस्कृति र आचार-विचार विकास हुन्छ र ऊ गरीखाने वर्गको हक-हित-अधिकार र मुक्तिका लागि क्रियाशील हुन्छ भन्ने कुनै निश्चित छैन। पाउलो फ्रेरेले भनेझैं ऊभित्र उत्पीडकको बास छ कि उत्पीडितको छ वा उत्पीडक र उत्पीडित दुवैको एकसाथ बास छ, यो कुराले ऊ कुन वर्ग र विचारको पक्षपाती हुन्छ भन्ने कुरा निर्धारित हुने होला।

त्यसैले राइखले फासीवादलाई त्यस्ता आममानिसका अविवेकी (इर्रासनल) आचरण, मनस्थिति र चरित्रको अभिव्यक्ति माने, जसको प्राथमिक र दैहिक जरुरत एवं प्रवृत्तिलाई निरंकुशतावादी परिवार र चर्चजस्ता संस्थाद्वारा सदीयौंदेखि दबाइएको छ। यस दमनमा, निरंकुशतावादी परिवार र चर्चको आधारभूत भूमिकाबारे उनले गहिरोसँग अध्ययनपछि भने- फासीवाद भनेको संगठित रहस्यवाद (मिस्टिसिज्म) को एक अंग हो। संगठित रहस्यवाद आमजनताका सम्भोग-आनन्दमूलक कामनाहरू अतृप्त रहनुको परिणाम हो। यही निष्कर्षका आधारमा उनले कामभाव (लिबिडो) को स्वतन्त्रताको सवाललाई राजनीतिक लोकतान्त्रिक स्वतन्त्रताको मूल मुद्दासँग जोडे।

फासीवादको उत्पत्ति र विकासबारे चिन्तन-मनन गर्दा मार्क्सवादीहरूले समेत खासै वास्ता नगरेको पक्ष हो- निरंकुशतावादी समाजले उत्पादन गर्ने परिवार र व्यक्तिहरू कस्ता हुन्छन् ? राज्य, दल र तिनको नेतृत्वको पक्षबारे, त्यसको अर्थ-राजनीतिक पाटोबारे मात्रै ध्यान दिँदा यी पक्ष छुटेका छन्। राइखले बीसौं शताब्दीको तीसको दशकमै मार्क्सवादी आन्दोलनमा निरंकुशतावादी समाजले उत्पादन गर्ने परिवारको संरचनाबारे, त्यस्ता परिवारले पैदा गर्ने व्यक्तिहरूबारे ध्यानाकर्षण गराउन खोजेका थिए, जुन ‘सरकारी मार्क्सवादीहरू’ बाट अस्वीकृत र बहिष्कृत भयो।

इतिहासकै पुरानो संस्था परिवारको संरचना र संस्कृति कस्तो छ, त्यसले परिवार नामक संस्था कत्तिको लोकतान्त्रिक वा निरंकुश छ भन्ने देखाउँछ, कस्तो खालको व्यक्ति र समाज जन्मिन्छ वा जन्माइन्छ भन्ने कुराको आधार तय हुन्छ। राइखको ठम्याइ छ, परिवारलाई हामी सर्वाधिक प्रतिक्रियावादी र रुढिवादी मान्छेहरू उत्पादन गर्ने स्रोत अवश्य भन्न सक्छौं। एउटा खास किसिमको निरंकुश सामाजिक प्रक्रियामा विकसित हुने हुनाले यसले पनि आफ्नो निरंकुश ढाँचा वा संरचना बनाइराख्ने काम गर्छ। अतः आममान्छेहरूको निर्माणमा समाज र परिवारको आधार एवं प्रभावबारे प्रस्टता नहुँदा मानिसका मन, विचार र आचरणबारे बुझ्न कठिन हुन्छ। ठूलो परिवारको पक्षपोषण, महिलालाई बच्चा जन्माउने प्रजनन-यन्त्रका रूपमा व्यवहार, नारीहरूको यौनिकतामाथि नियन्त्रण, मातृत्वको आदर्शीकरण र दैवीकरण, परिवार नियोजनको विरोधमा आममानिसका फासीवादकृत मन र मत प्रकट भइरहेको देखिन्छ।

फासीवादलाई राजनीतिक विषय वा अर्थ-राजनीतिक सवाल मान्ने दृष्टिकोण वा विश्लेषणभन्दा भिन्न धरातलमा उभिएर विल्हेम राइख परिवारको संरचना र संस्कृतिको पनि चिरफार गर्न पुग्छन्। राइखको मत छ-

निरंकुशतावादी समाजले आफूलाई निरंकुशतावादी परिवारमार्फत भीडका व्यक्तिहरूको जीवनमा पुनरुत्पादन गर्छ, उसले राज्य, संस्कृति र सभ्यताका आधारका रूपमा परिवारको हिफाजत गर्छ। यसको प्रचारबाजीमा आमजनताभित्र गडेर बसेको गहन अविवेकी मनस्थितिबाट उसलाई मद्दत मिल्छ।... आममानिसलाई ध्यानमा राखेर गरिने राजनीतिक प्रचारबाजीमा कसैले पनि तत्कालिक आर्थिक प्रक्रियाको कुरा गर्दैन, बरु मानवीय संरचनालाई सम्बोधन गर्ने कोसिस गर्छ। यही बुझाइले नै मानिसहरूको मन बनाउने काम गर्छ। यसमा असफल भइयो भने आममानिसको मनोविज्ञानमा ठूलो गडबडी मच्चाउन सक्छ। क्रान्तिकारी यौन-राजनीतिले निरंकुशतावादी परिवारबारे धेरै हदसम्म स्पष्ट पार्न सक्छ। यदि यौन-राजनीति सफल हुनु छ भने उसले जीवनको खुसियालीको मात्रै होइन, प्रेमको खुसियालीको पनि प्रत्याभूति दिन सक्छ।

फासीवादको मनोवैज्ञानिक पक्षबारे चिरफार गर्ने क्रममा राइखले प्रस्तुत गरेको विश्लेषण विचारणीय छ। यसलाई उनको जमानाका जर्मन र अस्ट्रियाका सरकारी कम्युनिस्ट नेताहरूले जस्तो बहिष्कार गर्नुको साटो सहानुभूतिपूर्वक पुनर्विचार गर्नु विवेकपूर्ण काम हुन सक्छ। उनले उठाएको यौन-आर्थिक समाजशास्त्र (सेक्स-इकोनोमिक सोसियोलोजी) र त्यसको राजनीतिबारे उनको सैद्धान्तिकी विवादास्पद छ, तर त्यसलाई बेवास्ता गर्न भने मिल्दैन। राइखको विचारणीय भनाइ छ-

यौन-अर्थशास्त्रीय समाजशास्त्र फ्रायडको गहन मनोविज्ञान र मार्क्सको आर्थिक सिद्धान्तलाई एक-अर्कासँग मेल गराउने प्रयासबाट जन्मिएको हो। मानव अस्तित्वलाई सहज प्रवृत्ति (इस्टिंक्ट) र सामाजिक-आर्थिक प्रक्रियाहरूले निर्धारण गर्छन्। तर ‘सहज प्रवृत्ति’ र ‘अर्थतन्त्र’लाई जथाभावी जोड्ने सार-संग्रहवादी प्रयासलाई हामीले अस्वीकार गर्नुपर्छ। यौन-अर्थशास्त्रीय समाजशास्त्रले त्यो विरोधाभासलाई समाप्त गर्छ, जसका कारण मनोविश्लेषणले सामाजिक पक्ष बिर्सियो र मार्क्सवादले मानिसको पशु-उत्पत्ति बिर्सियो।... मनोविश्लेषण यौन-अर्थशास्त्रको आमा हो, समाजशास्त्र बाबु हो। तर सन्तान आफ्ना आमाबाबुको योगफल मात्र हुँदैन, ऊ एउटा नयाँ, स्वतन्त्र प्राणी हुन्छ– भविष्यको बीज हुन्छ।

निर्वाचन एक विश्वविद्यालय

सुनिता गाइसी

सबैतिर निर्वाचनकै माहोल छ। निर्वाचनलाई सामान्यतया प्रतिनिधि छनोट गर्ने राजनीतिक प्रक्रियाका रूपमा लिइन्छ। तर समाजशास्त्रीय दृष्टिकोणबाट हेर्दा निर्वाचन आफैंमा एउटा महत्त्वपूर्ण विश्वविद्यालय हो। यसले मानिसलाई पुस्तकभन्दा बाहिरको व्यावहारिक ज्ञान, सामाजिक अनुभव, नेतृत्व क्षमता, भौगोलिक ज्ञान, स्थानीय तहमा उपलब्ध स्रोत साधनबारे जानकारी दिने गर्दछ। त्यसैले पनि निर्वाचनलाई जीवनको व्यावहारिक शिक्षा प्रदान गर्ने खुला विश्वविद्यालयका रूपमा मानिन्छ। यसमा उमेर पुगेका नागरिकहरूले भोट हाली आफ्नो उम्मेदवार चयन गर्दछन् भने उमेर नपुगेका व्यक्तिहरूले यस माहोललाई बुझ्ने अवसर प्राप्त गर्छन्।

राजनीतिक संस्था समाजको एक बृहत् संस्थाअन्तर्गत पर्दछ। मानिस सामाजिक प्राणीसँगै राजनीतिक प्राणी पनि हो। जीवनयापन गर्ने क्रममा मानिसले हरेक पाइलामा राजनीति गरिरहेको हुन्छ। जस्तै- परिवारमा पनि साना केटाकेटी आफ्नो माग पूरा नभएमा बुबाआमासँग रिसाएर खाना नखाने र नबोल्ने गर्छन्। मानिसको स्वभाव नै यस्तो हो कि आफूलाई चाहिएको कुरा जसरी पनि प्राप्त गर्न खोज्छन्। साना केटाकेटीमा जस्तै ठूला मानिसमा पनि यस्तै स्वभाव देखिन्छ। मानिसले राजनीति गर्न परिवारबाटै सिकेको हुन्छ। परिवारका सदस्यहरूले गर्ने व्यवहारबाट साना केटाकेटीले विभिन्न कुराहरू सिक्ने गर्दछन्।

व्यक्तिको जीवनमा प्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पार्ने संस्था पनि राजनीति नै हो। यसअन्तर्गत राज्य, संविधान, नियम कानुन, निर्वाचनजस्ता पक्ष पर्छन्। निर्वाचनले नागरिकलाई देशको राजनीतिक अवस्थाका बारेमा ज्ञान दिने गर्दछ, यसले नागरिकलाई लोकतन्त्रको व्यावहारिक ज्ञान प्रदान गर्दछ। मतदान प्रक्रिया, उम्मेदवारी दर्ता, प्रचारप्रसार, बहस, भेला र निर्णयजस्ता गतिविधिबाट नागरिकहरूले लोकतान्त्रिक प्रणाली कसरी सञ्चालन हुन्छ भन्ने कुरा व्यवहारबाटै सिक्ने अवसर पाउँछन्। यस्ता ज्ञान कुनै कक्षाकोठामा मात्र सीमित नभई प्रत्यक्ष सहभागिताबाट प्राप्त हुन्छ, जसले सिकाइलाई अझ प्रभावकारी बनाउने गर्छ।

समाजशास्त्रीय रूपमा निर्वाचनले व्यक्तिलाई राजनीतिक सामाजिकीकरण गर्ने महत्त्वपूर्ण जिम्मेवारी बोकेको हुन्छ। यसै क्रममा व्यक्तिले आफ्नो अधिकार, कर्तव्य, सामाजिक दायित्व र समूह साथै समग्र देशको हितको महत्त्व बुझ्न थाल्छ। परिवार, साथीभाइ, समाज, छरछिमेकी, सामाजिक सञ्जालका माध्यमबाट व्यक्तिको राजनीतिक सोच र सामाजिक चेतनाको स्तरमा सकारात्मक प्रभाव पर्न थाल्दछ। त्यसैले होला, निर्वाचनमा आफ्नो मत हाल्नका लागि विदेशमा बसेका धेरै नेपाली नागरिक फर्किन्छन्। आफूले दुःख पाए पनि आफ्ना सन्तानका लागि देशमै विकासका बाटाहरू सिर्जना हुनुपर्छ भनी उनीहरू फर्केको बताउँछन्। सही राजनीतिक नेतृत्वको विकास होस् र देशमै रोजगारीको सिर्जना होस् भन्ने उनीहरूको चाहना हुने गर्छ।

निर्वाचन आयोग
नेपाल

निर्वाचनलाई विश्वविद्यालय शिक्षा भन्नुको अर्को कारण, यसले देशको परिस्थिति, नेतृत्व, संगठनात्मक क्षमताको विकास गराउने गर्दछ। जनताको आवश्यकताको खोजबिन गर्ने काम पनि गर्दछ। उम्मेदवारहरूलाई जनताको घरदैलोमा पुऱ्याउने, जनसम्पर्क बढाउने, योजना निर्माण, समस्याको समाधान, संवाद, समन्वयजस्ता गतिविधिहरू तीव्र हुने गर्दछन्। जनताले पनि आफ्नो प्रतिनिधिहरूलाई नजिकबाट देख्न र उनीहरूको कुरा सुन्ने मौका पाउँछन्। यस्ता सीपहरू सामाजिक, प्रशासनिक रूपमा निकै महत्त्वपूर्ण हुन्छन्। यस अर्थमा पनि निर्वाचन एक जीवन उपयोगी सीप सिकाउने अभ्यासशाला हो।

तर नेपालमा भने निर्वाचनका बेलामा नेताहरू भोट माग्न आउने र जितेपछि बिर्सिने गर्छन्। चुनावताका खेतबारीमै पुगी खेत खन्ने, भारी बोक्ने, जेरी पकाउने, दोहोरीमा नाच्ने नेताहरू चुनाव जितेपछि फर्केर पनि नहेरेको गुनासो मतदाताहरू गर्छन्। यसका साथै चुनावले समाजको विविधता, भौगोलिक विकटता, सामाजिक संरचना, प्राकृतिक सुन्दरतालाई नजिकबाट नियाल्ने मौका पनि दिन्छ। विदेशी आएर नेपालका कुनाकुना घुमेर जान्छन्, नेपालमै बसेर हिमाल वा हिउँ नछुने धेरै छौं। यो नौलो कुराचाहिँ होइन। विभिन्न जात, वर्ग, लिंग, भाषा, क्षेत्र र आर्थिक अवस्थाले मानिसको सोच, विचार गर्ने क्षमता र व्यवहारमा कस्तो प्रभाव पार्छ भन्ने कुरा पनि निर्वाचन प्रक्रियाका क्रममा स्पष्ट हुने गर्छ। समाजशास्त्रीय रूपमा यो सामाजिक यथार्थको प्रत्यक्ष अध्ययन पनि हो।

हालै चुनावको माहोलमा एक नेता सुदूरपश्चिम जाने क्रममा उनले लेखेको दुई लाइनको स्टाटसमा एक व्यक्तिले गीत नै लेखे। धेरैले टिकटक बनाए, रिल बनाए। यसले सुदूरपश्चिमको भाषा शैलीलाई प्रोत्साहन पनि गऱ्यो। त्यसैले निवार्चनले सामान्य व्यक्तिलाई पनि धेरै कुराहरू सिकाउने र सिक्ने मौका प्रदान गर्ने गर्दछ। कतिपय उम्मेदवार त परम्परागत पोसाकमै भोट माग्न जनताको घरदैलोमा पुग्ने गरेका छन्। निर्वाचनले व्यक्तिभन्दा माथि उठेर सामूहिक निर्णय र सहकार्यको संस्कृति र संस्कारको विकास गर्छ।

वास्तवमै आजको आवश्यकता पनि देशलाई हाँक्न सक्ने इमानदार र विकासप्रेमी नेताको हो। अबको चुनावमा हाम्रोभन्दा पनि राम्रो व्यक्तिलाई भोट दिई जिताउनुको विकल्प छैन। देशको समग्र विकासमा यसले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्ने छ। चुनावकै क्रममा हामी सचेत, सजग र इमानदार हुनुपर्दछ। आफ्नो मतको सही प्रयोग गर्नुपर्दछ। त्यसैले निर्वाचन एक राजनीतिक प्रक्रिया मात्र नभई समाजलाई गहन रूपमा बुझ्ने, जान्ने महसुस गर्ने माध्यम पनि हो। यसको मर्म सही रूपमा बुझेमा भोलिका दिनमा नेपालले पनि विकासको काँचुली फेर्ने छ।

आमनिर्वाचनमा परराष्ट्र नीतिको परीक्षा

कटक मल्ल

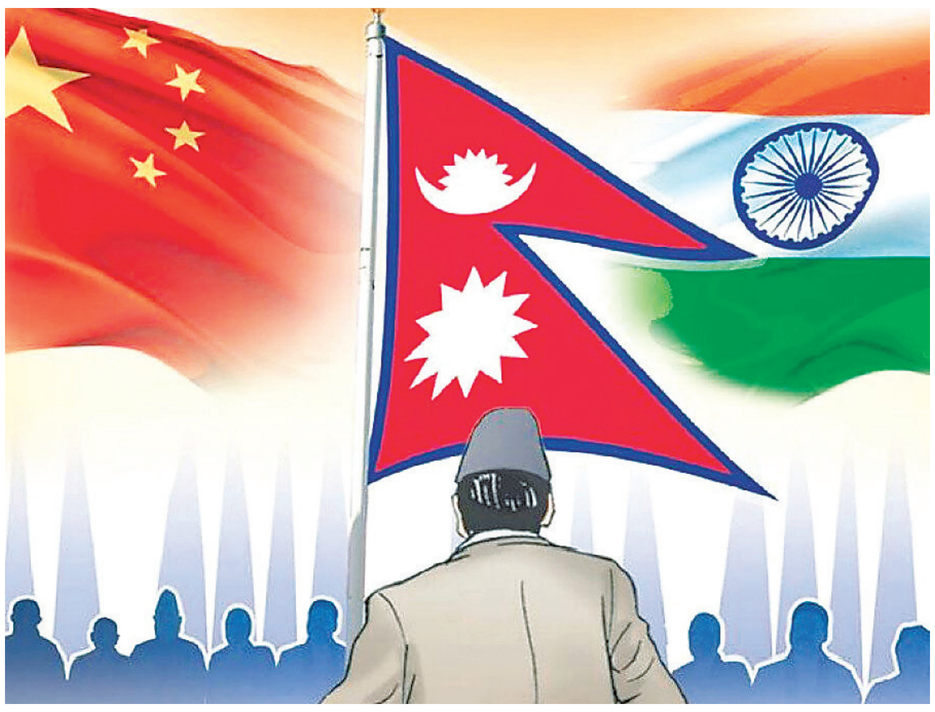

आमनिर्वाचनमा परराष्ट्र नीतिको महत्त्व बढ्छ किनकि निर्वाचन-प्रतिस्पर्धा केवल आन्तरिक एजेन्डामै सीमित रहँदैन । यसले छिमेकी र अन्तर्राष्ट्रिय शक्तिसँगको सम्बन्धमाथि पनि संकेत गर्छ । यस्ता अवसरमा विदेशी शक्तिहरूले नेपालको राजनीतिक दिशा, सम्भावित नेतृत्व र नीतिगत प्राथमिकतामाथि विशेष चासोले ध्यान दिन्छन् । भारत र चीनजस्ता शक्तिशाली छिमेकीबीच अवस्थित भएकाले नेपालका राजनीतिक दलको अभिव्यक्ति, गठबन्धनसम्बन्धी धारणा र बाह्य सहायता वा परियोजनाप्रतिको दृष्टिकोणलाई बाहिरबाट हेरिन्छ । यदि परराष्ट्र नीति नाराबाजीको विषय मात्रै बन्यो भने दीर्घकालीन राष्ट्रिय हित कमजोर हुन सक्छ । त्यसैले, आमनिर्वाचनको समयमा परराष्ट्र नीतिलाई दलगत लाभभन्दा माथि राखी राष्ट्रिय सहमति, निरन्तरता र सन्तुलनका आधारमा प्रस्तुत गर्नु आवश्यक हुन्छ ताकि सत्ता परिवर्तन भए पनि नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय विश्वसनीयता र रणनीतिक स्थिरता कायम रहोस् ।

भूराजनीतिक खेल : साना शक्ति राज्यको दुविधा र अस्तित्व

इतिहासभरि ठूला शक्तिबीच रहेका साना वा मध्यम शक्तिका राज्यले एउटै कठिन प्रश्न सामना गरेका छन्- शक्तिशाली छिमेकीको प्रतिस्पर्धाबीच आफ्नो सार्वभौमिकता कसरी जोगाउने ? भूगोलले उनीहरूलाई संवेदनशील स्थानमा राख्छ तर केवल भौगोलिक अवस्थिति नै निर्णायक कारक हुँदैन । आन्तरिक राजनीतिक एकता, संस्थागत सुदृढता, आर्थिक आत्मनिर्भरता र कूटनीतिक चातुर्य निर्णायक हुन्छ । जब यी तत्त्व कमजोर हुन्छन्, बाह्य शक्तिको प्रभाव तीव्र हुन्छ । जब यी बलिया हुन्छन्, साना राज्यले पनि जटिल शक्ति-सन्तुलनबीच आफ्नो स्थान सुरक्षित राख्न सक्छन् । त्यसैले, साना राज्यको दुविधा केवल बाह्य खतरा होइन, आन्तरिक क्षमताको परीक्षा पनि हो ।

नेपाल आज यस्तै भूराजनीतिक स्थिति सामना गरिरहेको छ । भारत र चीनबीचको नेपालमा अमेरिका र युरोपेली देशहरू पनि दक्षिण एसियाली शक्ति-सन्तुलनलाई चासोपूर्वक हेरिरहेका छन् । यद्यपि नेपालको अवस्था २१ औं शताब्दीको विशेष सन्दर्भमा अद्वितीय छ, इतिहासका केही उदाहरणले यसका जोखिम र सम्भावना बुझ्न मद्दत गर्छन् । नेपालको चुनौती केवल दुई छिमेकीबीच सन्तुलन कायम गर्नु होइन, बहुआयामिक कूटनीतिक व्यवस्थापन पनि हो- आर्थिक साझेदारी विविधीकरण गर्ने, सुरक्षा चासोहरू संवेदनशील रूपमा सम्बोधन गर्ने र आन्तरिक राजनीतिक सहमति कायम राख्ने । यदि नेपालले आफ्नो राष्ट्रिय हितलाई स्पष्ट रूपमा परिभाषित गरी दीर्घकालीन रणनीति अपनाउन सके यसको भूराजनीतिक अवस्थिति कमजोरी होइन, शक्ति पनि बन्न सक्छ ।

नेपाल : एक ‘बफर स्टेट’ वास्तविकता

‘स्यान्डविच’, ‘तरुल’ वा ‘पुल’ जेसुकै भने पनि अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धको भाषामा ‘बफर स्टेट’ भन्नाले दुई शक्तिशाली वा प्रतिस्पर्धी देशबीच अवस्थित त्यस्तो राज्यलाई बुझिन्छ, जसको भौगोलिक उपस्थितिले ती ठूला शक्तिहरूलाई प्रत्यक्ष रूपमा आमनेसामने हुनबाट केही हदसम्म अलग राख्छ । सरल शब्दमा भन्नुपर्दा, ‘बफर स्टेट’ दुई ठूला शक्तिको ‘बीचको देश’ हो, जसको अस्तित्वले शक्ति-सन्तुलनमा भूमिका खेल्छ । यस्तो राज्य कहिलेकाहीँ दबाबको केन्द्र बन्छ तर सही रणनीतिले यसले अवसर पनि सिर्जना गर्न सक्छ । भारत र चीन दुवै विशाल र प्रभावशाली राष्ट्रबीचको नेपाललाई प्रायः ‘बफर स्टेट’ भनिन्छ ।

नेपालका दुई छिमेकीबीच सीमा विवाद र क्षेत्रीय प्रभाव विस्तारको प्रतिस्पर्धा छ । हिमालय क्षेत्रमा अवस्थित भएकाले नेपालको रणनीतिक महत्त्व यसको आकारभन्दा धेरै ठूलो छ । चीनका लागि तिब्बत संवेदनशील विषय हो, त्यसैले नेपालको भूभाग उसको सुरक्षा दृष्टिकोणमा महत्त्वपूर्ण छ । अर्कोतर्फ, नेपाल भारतसँग व्यापार, पारवहन, रोजगारी र सांस्कृतिक सम्बन्धले गहिरोसँग जोडिएको छ । यसरी नेपालले एकै समयमा धेरै शक्तिसँग सम्बन्ध सन्तुलनमा राख्नुपर्छ । यही सन्तुलन नै यसको परराष्ट्र नीतिको मुख्य चुनौती हो ।

‘बफर’ हुनु केवल भौगोलिक अवस्थिति होइन, कूटनीतिक जिम्मेवारी पनि हो । नेपालले कुनै एक शक्ति-धुरीतर्फ अत्यधिक झुकाव देखायो भने अर्को पक्षमा असन्तुलनको भावना उत्पन्न हुन सक्छ । त्यस्तै, अत्यधिक सतर्कता वा निष्क्रियता देखाउँदा आर्थिक अवसर गुम्न सक्छ । त्यसैले नेपालका लागि सन्तुलनको अर्थ निष्क्रिय तटस्थता होइन, सक्रिय, यथार्थपरक र दीर्घदृष्टियुक्त कूटनीति हो । यहाँ राष्ट्रिय हित स्पष्ट परिभाषित हुन्छ, छिमेकीहरूको मूल सुरक्षा चासो बुझिन्छ र बहुपक्षीय सम्बन्धलाई प्रतिस्पर्धा होइन, पूरक रूपमा व्यवस्थापन गरिन्छ । यो कुनै पनि सैन्य गठबन्धनबाट वास्तविक असंलग्नता पनि हो ।

नेपालजस्ता राज्यहरूले इतिहासमा आफ्नो परराष्ट्र नीति र आन्तरिक मामिला कसरी सञ्चालन गरे भन्ने विषय महत्त्वपूर्ण ऐतिहासिक पाठ हुन सक्छ । अन्य साना शक्तिले शक्तिशाली छिमेकीबीच सन्तुलन कायम गर्दै, आन्तरिक एकता सुदृढ गर्दै र कूटनीतिक सावधानी अपनाउँदै सार्वभौमिकता जोगाएका उदाहरण छन् । त्यसैले यस्ता अनुभवको अध्ययनले नेपाललाई पनि वर्तमान चुनौती व्यवस्थापन गर्न उपयोगी मार्गदर्शन दिन सक्छ ।

इतिहासका महत्त्वपूर्ण उदाहरण

भूराजनीतिमा कुनै पनि दुई परिस्थिति ठ्याक्कै एउटै हुँदैनन् । प्रत्येक अवस्था आफ्नै ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र रणनीतिक सन्दर्भमा विकसित हुन्छ । तर, विभिन्न घटनामा दोहोरिने केही ढाँचा-प्रवृत्ति भने देख्न सकिन्छ । र, त्यहीँबाट महत्त्वपूर्ण पाठ निकाल्न सकिन्छ । यस्ता ढाँचालाई ध्यानपूर्वक अध्ययन गर्दा राज्यहरूले जोखिम बुझ्न, चुनौती अनुमान गर्न र बढी सूचित तथा विवेकपूर्ण रणनीतिक निर्णय लिन सक्छन् । निम्न चार उदाहरणलाई सन्दर्भमा लिइएको छ :

१. पोलिस-लिथुआनियाली राष्ट्रमण्डल, आन्तरिक कमजोरी र बाह्य हस्तक्षेपको एउटा सान्दर्भिक उदाहरण हो । अठारौं शताब्दीको पोलिस-लिथुआनियाली राष्ट्रमण्डल रुस, प्रशिया र अस्ट्रियाबीच अवस्थित विशाल राज्य थियो । क्षेत्रफल र जनसंख्याको हिसाबले यो कमजोर राज्य थिएन तर यसको मुख्य समस्या भूगोलभन्दा बढी आन्तरिक राजनीतिक संरचनामा थियो । निर्वाचित राजतन्त्र र ‘लिबेरुम भिटो’ प्रणालीका कारण संसद्का कुनै पनि एक सदस्यले सम्पूर्ण विधायन प्रक्रिया अवरुद्ध गर्न सक्थ्यो । यसले प्रभावकारी शासन र सुधारलाई लगभग असम्भव बनायो । राज्य प्रशासन सुस्त, विभाजित र गुटबन्दीग्रस्त बन्यो ।

यो संरचनात्मक कमजोरीलाई छिमेकी शक्तिहरूले सुनौलो अवसरका रूपमा प्रयोग गरे । रुस, प्रसिया र अस्ट्रियाले आन्तरिक राजनीतिक गुटहरूलाई आर्थिक र कूटनीतिक समर्थन दिए, प्रभावशाली व्यक्तिलाई प्रभावित गरे र कहिलेकाहीँ सैनिक दबाबसमेत प्रयोग गरे । जब १७९१ मा संविधानमार्फत सुधारको प्रयास गरियो, छिमेकी शक्तिहरूले त्यसलाई आफ्ना हितविरुद्ध ठाने । परिणामस्वरूप सन् १७७२, १७९३ र १७९५ मा तीन चरणमा राज्य विभाजन गरियो । र, अन्ततः पोल्यान्ड युरोपको नक्साबाटै हरायो ।

यस घटनाले एउटा गहिरो शिक्षा दिन्छ । कुनै पनि राज्यको कमजोरी केवल बाह्य आक्रमणबाट उत्पन्न हुँदैन । जब आन्तरिक राजनीतिक विखण्डन, निर्णयहीनता र संस्थागत दुर्बलता हुन्छ, तब बाह्य शक्तिहरूलाई हस्तक्षेप गर्न सहज हुन्छ । आन्तरिक विभाजनले बाह्य दबाबलाई गुणात्मक रूपमा बढाउँछ । त्यसैले जब आन्तरिक कमजोरी र बाह्य महत्त्वाकांक्षा एकै समयमा सक्रिय हुन्छन्, राज्यको सार्वभौमिकता मात्रै होइन, अस्तित्व नै संकटमा पर्न सक्छ । पोल्यान्ड र लिथुआनिया पहिलो विश्वयुद्धपछि सन् १९१८ मा स्वतन्त्र राष्ट्रका रूपमा पुनः उदाए । दोस्रो विश्वयुद्धपछि पोल्यान्ड र लिथुआनिया सोभियत प्रभावमा परे पनि १९८९-१९९१ को अवधिमा पुनः पूर्ण सार्वभौम लोकतान्त्रिक राष्ट्रका रूपमा स्थापित भए ।

२. बेल्जियम अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्याभूतिको सीमितता अर्को सान्दर्भिक उदाहरण हो । उन्नाइसौं शताब्दीमा बेल्जियम फ्रान्स र जर्मन भूभागबीच ‘बफर स्टेट’ का रूपमा स्थापित भयो । सन् १८३० मा स्वतन्त्र भएपछि यसको स्थायित्व सुनिश्चित गर्न १८३९ को लन्डन सन्धिमार्फत प्रमुख युरोपेली शक्तिहरूले यसको स्थायी तटस्थता प्रत्याभूत गरेका थिए । यसको अर्थ थियो- बेल्जियम कुनै सैन्य गठबन्धनमा सामेल नहुने र अरू शक्तिहरूले पनि यसको भूभागको सम्मान गर्ने । सैद्धान्तिक रूपमा यो व्यवस्था सन्तुलित र सुरक्षित देखिन्थ्यो ।

तर, सन् १९१४ मा पहिलो विश्वयुद्ध सुरु हुँदा जर्मनीले फ्रान्समाथि आक्रमण गर्न ‘स्लिफेन योजना’ अन्तर्गत बेल्जियमको भूभाग प्रयोग गर्‍यो । यसरी बेल्जियमको तटस्थता प्रत्यक्ष उल्लंघन भयो । त्यसपछि संयुक्त अधिराज्यले बेल्जियमको सार्वभौमिकताको रक्षा गर्ने सन्धिगत दायित्व उल्लेख गर्दै जर्मनीविरुद्ध युद्धमा प्रवेश गर्‍यो । युद्धका वर्षहरूमा बेल्जियमले ठूलो मानवीय र भौतिक क्षति बेहोर्‍यो- सहरहरू ध्वस्त भए, उद्योगहरू नष्ट भए र नागरिक जीवन अस्तव्यस्त बन्यो । तर, युद्धपछि यसको स्वतन्त्रता पुनःस्थापित भयो र राज्यको अस्तित्व जोगियो ।

यस घटनाले दुई वटा महत्त्वपूर्ण कुरा स्पष्ट पार्छ । अर्थात्, अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि र कानुनी प्रत्याभूति मात्रैले सुरक्षा सुनिश्चित गर्दैन । संकटका बेला ती कागजी प्रतिबद्धतालाई कार्यान्वयन गर्ने राजनीतिक इच्छाशक्ति आवश्यक हुन्छ । र, साना राज्यहरूको सुरक्षामा ठूला शक्तिहरूको हित निर्णायक हुन्छ । जब सन्धि उल्लंघनले उनीहरूको रणनीतिक हितलाई छोइरहेको हुन्छ, तब मात्रै उनीहरू सक्रिय रूपमा हस्तक्षेप गर्न तयार हुन्छन् । अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि तब मात्रै प्रभावकारी हुन्छ, जब त्यसको रक्षा गर्न शक्तिशाली देश इच्छुक र सक्षम हुन्छन् । तटस्थता कागजमा मात्रै सीमित रहन सक्छ ।

> राष्ट्रिय हितलाई स्पष्ट परिभाषित गरी दीर्घकालीन रणनीति अपनाउन सके नेपालको भूराजनीतिक अवस्थिति कमजोरी होइन, शक्ति बन्न सक्छ । नेपालका लागि विवेकपूर्ण कूटनीति, विविधीकृत साझेदारी र राष्ट्रिय हितमा आधारित असंलग्नता नै बदलिँदो सैन्य र शक्ति संरचनाबीच स्थायित्व कायम गर्ने व्यावहारिक मार्ग हुन सक्छ ।

३. फिनल्यान्ड सावधानीपूर्ण तटस्थता सान्दर्भिक उदाहरणका रूपमा मान्न सकिन्छ । शीतयुद्धका बेला फिनल्यान्डले सोभियत संघसँग लामो सीमा जोडिएको अवस्थामा अत्यन्तै जटिल सुरक्षा वातावरण सामना गरिरहेको थियो । दोस्रो विश्वयुद्धपछि फिनल्यान्डले सोभियत संघसँग सन्धि गरी प्रत्यक्ष टकरावबाट टाढा रहने र आफ्नो भूभाग कुनै पनि सोभियतविरोधी सैन्य गतिविधिका लागि प्रयोग हुन नदिने प्रतिबद्धता जनायो । यसले पश्चिमी सैन्य गठबन्धनबाट दूरी राख्यो तर पूर्ण रूपमा सोभियत प्रभाव क्षेत्रमा पनि समाहित भएन ।

यस रणनीतिअन्तर्गत फिनल्यान्डले लोकतान्त्रिक राजनीतिक प्रणाली, स्वतन्त्र निर्वाचन, स्वतन्त्र बजार अर्थतन्त्र र पश्चिमसँगको आर्थिक सम्बन्ध जोगायो । यद्यपि परराष्ट्र नीतिमा उसले अत्यन्तै सावधानी अपनायो- सोभियत सुरक्षासँग प्रत्यक्ष रूपमा बाझिने निर्णय नगर्ने, सार्वजनिक अभिव्यक्तिमा समेत सन्तुलन कायम गर्ने नीति अपनाइएको थियो । यस अनुभवले देखाउँछ कि सानो राज्यले यथार्थपरक सोच, राष्ट्रिय सहमति र संस्थागत स्थिरताका आधारमा कठिन भूराजनीतिक चुनौती व्यवस्थापन गर्न सक्छ । शीतयुद्धपछि र विशेषतः सन् २०२२ को रुस-युक्रेन युद्धपछि बदलिएको सुरक्षा वातावरणका कारण फिनल्यान्डले दीर्घकालीन नीति पुनर्विचार गरी सन् २०२३ मा नेटोमा सामेल भयो । यसले प्रमाणित गर्छ- साना राज्यहरूको रणनीति स्थिर हुँदैन, परिस्थिति र राष्ट्रिय हितअनुसार परिवर्तन हुन सक्छ ।

४. चेकोस्लोभाकियाको इतिहास हेरौं । सन् १९३८ मा जर्मनीले सुदेटेन क्षेत्र आफ्नो नियन्त्रणमा लिन दबाब दियो । संयुक्त अधिराज्य र फ्रान्सले युद्ध टार्ने उद्देश्यले म्युनिख सम्झौता गरे, जसमा चेकोस्लोभाकियालाई सहभागी नै गराइएन र सुदेटेन जर्मनीलाई दिइयो । यसले देशलाई कमजोर बनायो र सन् १९३९ मा जर्मनीले बाँकी भूभाग कब्जा गर्दै स्लोभाकियालाई अलग राज्य बनायो । दोस्रो विश्वयुद्धपछि देश पुनः एकीकृत भयो तर सन् १९८९ को मखमली क्रान्तिपछि चेक र स्लोभाकबीच राजनीतिक-आर्थिक भिन्नता बढ्दै १९९३ मा शान्तिपूर्ण रूपमा दुई देशमा विभाजित भयो । यस घटनाले देखाउँछ- बाह्य दबाब र आन्तरिक असहमति दुवैले राज्यको स्थायित्वलाई प्रभावित गर्न सक्छन् ।

नेपालका लागि मुख्य जोखिम

नेपालका लागि आज प्रत्यक्ष सैन्य आक्रमणभन्दा ठूलो जोखिम आन्तरिक राजनीतिक विभाजन र बाह्य शक्ति-प्रतिस्पर्धाको अन्तरक्रियामा छ । आजको अन्तर्राष्ट्रिय संरचना अठारौं शताब्दीको जस्तो प्रत्यक्ष भू-विभाजनतर्फ उन्मुख देखिँदैन । तर प्रभाव, दबाब, आर्थिक निर्भरता, कूटनीतिक ध्रुवीकरण र नीतिगत प्रभावमार्फत सानो राज्यको स्वायत्तता कमजोर पार्ने सम्भावना यथावत् छ ।

यदि नेपालको राजनीतिक ध्रुवीकरण भारत-चीन वा अमेरिका-चीन प्रतिस्पर्धासँग प्रत्यक्ष रूपमा गाँसियो भने देश स्वायत्त निर्णयकर्ताभन्दा बढी प्रतिस्पर्धाको मैदान बन्न सक्छ । इतिहासले देखाएको छ- यस्तो अवस्था कति जोखिमपूर्ण हुन सक्छ । उदाहरणका लागि, पोलिस-लिथुआनियाली राष्ट्रमण्डलमा आन्तरिक गुटबन्दीले बाह्य शक्तिलाई हस्तक्षेप गर्ने ढोका खोल्यो । राजनीतिक शक्तिहरू बाह्य समर्थनमा निर्भर हुँदा राष्ट्रिय निर्णय प्रक्रिया नै कमजोर बन्यो । त्यसैगरी सन् १९३८ को म्युनिख सम्झौताको सन्दर्भमा चेकोस्लोभाकियाले बाह्य प्रत्याभूतिमा भरोसा गर्‍यो । अन्ततः ठूला शक्तिले आफ्नै रणनीतिक प्राथमिकता रोजे ।

यसविपरीत, फिनल्यान्डले शीतयुद्धका बेला आन्तरिक सहमति र यथार्थपरक कूटनीतिका आधारमा सावधानीपूर्ण सन्तुलन कायम गर्‍यो । उसले बाह्य दबाब स्विकार्दै आफ्नो राजनीतिक प्रणाली जोगायो । बेल्जियमले तटस्थता घोषणा गरे पनि अन्ततः उसको सुरक्षाको ग्यारेन्टी बाह्य शक्तिको सक्रिय समर्थनमा निर्भर रह्यो ।

यी उदाहरणले नेपालको सन्दर्भलाई स्पष्ट संकेत दिन्छन् । यदि आन्तरिक राजनीतिक शक्तिहरू बाह्य ध्रुवीकरणसँग अत्यधिक जोडिन्छन् भने नीति-निर्माण राष्ट्रिय हितभन्दा बाह्य प्रभावबाट निर्देशित हुन सक्छ । यस्तो अवस्थामा देशको सार्वभौमिकता कानुनी रूपमा कायम भए पनि व्यावहारिक रूपमा कमजोर हुन सक्छ । तर, यदि देशभित्र बलियो संस्थागत संरचना, राष्ट्रिय सहमति, पारदर्शी निर्णय प्रक्रिया र स्पष्ट रणनीतिक दृष्टिकोण रह्यो भने यस्तो जोखिम कम हुन्छ । आन्तरिक एकता नै बाह्य दबाबविरुद्धको पहिलो सुरक्षा घेरा हो । साना राज्यहरूका लागि सबैभन्दा प्रभावकारी सुरक्षा संयन्त्र सेना मात्रै होइन- संस्थागत स्थिरता, राजनीतिक परिपक्वता र साझा राष्ट्रिय दृष्टिकोण हो ।

भूगोल भाग्य होइन

इतिहासको अनुभवले देखाउँछ साना राज्यको भाग्य केवल भूगोलले तय गर्दैन । शक्तिशाली छिमेकीबीच अवस्थित हुनु जोखिमपूर्ण हुन सक्छ तर निर्णायक तत्त्व आन्तरिक एकता, बलिया संस्थाहरू र स्पष्ट रणनीति हुन् । बाह्य शक्तिहरूको समर्थन उपयोगी हुन सक्छ तर त्यो सधैं आफ्नै हितसँग जोडिएको हुन्छ । त्यसैले पूर्ण रूपमा भर पर्नु सुरक्षित हुँदैन । साना राज्यहरूले प्रायः सन्तुलन, तटस्थता वा गठबन्धनमध्ये कुनै मार्ग रोज्नुपर्छ र हरेक विकल्पमा केही न केही जोखिम हुन्छ । नेपालको सन्दर्भमा समाधान कुनै एक शक्ति रोज्नु होइन, बरु सबैसँग विवेकपूर्ण सन्तुलन कायम गर्नु हो । संयमित कूटनीति, आर्थिक विविधीकरण, संस्थागत मजबुती र राष्ट्रिय सहमतिका आधारमा मात्रै महाशक्तिहरूबीच पनि स्वतन्त्र निर्णय क्षमता जोगाउन सकिन्छ । अन्ततः, दबाब भूगोलले दिन सक्छ तर दिशा भने राज्यको आन्तरिक शक्ति र नेतृत्वले निर्धारण गर्छ ।

भूराजनीतिक शक्ति गठबन्धनहरूको परिवर्तनशील ध्रुवीकरणलाई ध्यानमा राख्दै कुनै पनि सैन्य गठबन्धनबाट अलग रहने नेपालको असंलग्न विदेश नीति एक व्यवहार्य रणनीति प्रमाणित भएको छ । आजको विश्व शीतयुद्धकालीन द्विध्रुवीय संरचनाजस्तो छैन । क्रमशः बहुध्रुवीय स्वरूपतर्फ उन्मुख हुँदै छ । विश्व शक्ति-सन्तुलनमा संयुक्त राज्य अमेरिका अझै प्रमुख सैन्य शक्ति रहँदा पनि चीनले तीव्र गतिमा सैन्य, आर्थिक र प्राविधिक क्षमतामा विस्तार गरिरहेको छ । रुसले सैन्य शक्ति र परमाणु क्षमताका आधारमा प्रभावशाली भूमिका खेलिरहेको छ, जबकि युरोपेली देशहरू सामूहिक सुरक्षा संयन्त्रमार्फत सक्रिय छन् । इन्डो-प्यासिफिक क्षेत्रमा जापान, भारत र अस्ट्रेलियाजस्ता देशहरू पनि सुरक्षा संरचनामा महत्त्वपूर्ण हुँदै गएका छन् ।

यस्तो बहुध्रुवीय सैन्य संरचनामा प्रत्यक्ष टकरावभन्दा बढी प्रतिस्पर्धात्मक सन्तुलन, क्षेत्रीय प्रभाव विस्तार, प्रविधिगत श्रेष्ठता र रणनीतिक साझेदारीको राजनीति देखिन्छ । परमाणु प्रतिरोध, साइबर क्षमता, समुद्री र अन्तरिक्ष प्रविधिले शक्ति-सन्तुलनलाई थप जटिल बनाएको छ । यस्तो परिवेशमा साना राज्यहरूलाई कुनै एक सैन्य धुरीमा पूर्ण रूपमा समाहित हुनु दीर्घकालीन रूपमा जोखिमपूर्ण हुन सक्छ ।

नेपालजस्तो देशका लागि असंलग्नता भनेको निष्क्रिय तटस्थता होइन, बरु बदलिँदो शक्ति संरचनालाई बुझेर सबैसँग सन्तुलित सम्बन्ध राख्ने रणनीति हो । बहुध्रुवीय विश्वमा प्रतिस्पर्धा स्थायी छ तर गठबन्धनहरू पनि परिवर्तनशील छन् । त्यसैले नेपालका लागि विवेकपूर्ण कूटनीति, विविधीकृत साझेदारी र स्पष्ट राष्ट्रिय हितमा आधारित असंलग्नता नै बदलिँदो सैन्य र शक्ति संरचनाबीच स्थायित्व कायम गर्ने व्यावहारिक मार्ग हुन सक्छ ।

मतदान : नागरिक चेतनाको उत्सव

डेटलाइन तराई

चन्द्रकिशोर

आज मतदान अर्थात् मतदाताको दिन- लोकतान्त्रिक उत्तरदायित्वको निर्धारित क्षण । मतदाताको मतले नै सत्ताको दिशा निर्धारित हुन्छ । आमजनका मनमस्तिष्कका अनेकन प्रश्नको जवाफ खोजी गर्ने, थाती रहेका उकुसमुकुसको निकास खोज्ने, जनताका प्रतिनिधि बन्न चाहेर बहुरूपिया छविमा रहेकाको पहिचान गर्ने, बासी सपनाहरू सम्भव छ र त्यसको बाटो यो हो भनेर स्थापित गर्ने दिन हो । त्यसैले मतदानको दिन मूलतः मतदाताको दिवस हो । त्यसैले यो दिनमा मतदाता सर्वोपरि हुन् । तिनका निर्णयले सिंगो राजनीतिक वातावरण, जन-मनोविज्ञान र सत्ता व्याकरणलाई प्रभावित पार्छ ।

लोकतन्त्रमा नागरिकको सर्वोच्च शक्ति उसको ‘मत’ हो । मतदानको दिन सार्वभौमिक मताधिकार व्यवहारमा अनूदित हुन्छ, जुन नागरिकको अधिकार हो, उसको जिम्मेवारी पनि । मतदान नगर्नुलाई आफ्नो शक्तिको त्याग गर्नुको अर्थमा मात्रै बुझ्न सकिँदैन । मतदाताको अनुपस्थितले गलत मनसायका मानिस निर्वाचित हुन पुगे भने त्यसको दोषी पनि मतदाता नै हो । मतदाताका लागि यो दिन विगतमा शासन कस्तो रह्यो र अगाडि कस्तो हुने त्यसको लेखा-जोखा राख्ने परीक्षणको दिन पनि हो । मतदाताले कुनै प्रत्याशी वा अमुक दलका लागि मतदान गर्ने किमार्थ होइन, स्वयंका लागि हो ।

मुद्दाहरूमाथि कत्तिको बहस गरियो ? गलत सूचनाबाट कसरी जोगियो ? माइजन (मान्यजन वा जाति प्रमुख), गिरहत वा अन्य हस्तीको निर्देशन पालना गरियो कि ? घरपरिवारमै कसलाई, किन र कसरी मत दिने त्यसबारे खुलस्त छलफल गरियो कि ? टोल-छिमेकमा पनि खुला विचार विनिमय भयो कि ? यी प्रश्न किन प्रासंगिक छ भने एक मतदाता केवल दर्शक होइन, लोकतन्त्र ज्युँदो राख्ने सक्रिय सहभागी पनि हो । यी प्रश्नको खोजीका लागि गरिएका यत्नले नै मतदाता विशेषको भूमिका परिभाषित हुन्छ । मतदान त्यो मौका हो, जहाँ व्यक्तिगत मत मिलेर सामूहिक भविष्य तय गर्छ । नागरिक सजग, सक्रिय र आफ्नो भूमिकामाथि समर्पित भए निर्वाचनमार्फत लोकतन्त्र मजबुत हुन्छ । ऊ लहलहैमा लाग्यो, उदासीन रह्यो, मतदानमा सहभागी भएन भने सत्ता त्यस्ताले लिन्छन्, जो जनतालाई दोयम ठान्छन् । तसर्थ मतदान गर्ने दिन मतदाताका लागि अधिकार, कर्तव्य र चेतना प्रकट हुने संगम हो । निर्वाचनको तिथि लोकतन्त्रमा केवल ‘कतिखेर मत खसाल्ने ?’ को प्रश्न होइन, लोकतान्त्रिक अनुशासन, राजनीतिक प्रतिस्पर्धा र जनविश्वासको आधार स्तम्भ हो । के हाम्रा सामूहिक प्रयत्न त्यो ध्येयप्रति लक्षित भए ?

जब मतदाता आफ्नो भूमिका बिर्सिन्छ, तब चुनावले गलत तत्त्व प्रभावी हुने प्वाल दिन्छ । मतदानको दिनलाई नागरिक चेतनाको परीक्षाको दिन त्यसै भनिएको होइन । चिन्तक रुसोको प्रसिद्ध कथनको आशय छ, ‘सार्वभौम सत्ता जनतामा निहित छ । यदि जनता स्वयंले सत्ताको प्रयोगबाट आफूलाई वञ्चित राख्यो भने सम्प्रभुता कागजमै सीमित हुन्छ, तब शासन जनताको नभई जनतालाई भ्रमित गरेर सत्तामा पुग्नेको उपकरण बन्छ ।

मतदान नगरी घरमै बस्नु वा परिवारसहित मुलुकबाहिर घुमफिर गर्ने समय ठान्नु आफ्नो नैतिक दूरी स्वयंसँग बनाउनु हो । मतदान प्रक्रियामा सक्रिय, साकांक्ष र सचेत सहभागिताले नै प्रत्येक मतदाताको राजनीतिक भूमिकाले अस्तित्व पाउँछ । मतदाताको नियत राम्रो भएर भएन, उसले आफ्नो भूमिका कति उच्च गुणवत्तासाथ आत्मसात् गर्न सक्छ ? त्यसले पनि लोकतन्त्रको स्तर निर्माण हुन्छ ।

मतदानको दिन एक अस्तित्वगत प्रश्न पनि हो । ‘म कस्तो समाजको निर्माण गर्न चाहन्छु ?’ यदि यो प्रश्नप्रति मतदाताले आँखा चिम्लिन्छ भने भविष्य विवेकले, नैतिक मूल्यले होइन त्यो प्रियतावादले सिर्जित परिस्थितिबाट निर्देशित हुन्छ । तब सिकायत त प्रशस्त हुन्छ, गुनासा- गनगन अनेक हुन्छ तर हस्तक्षेप गर्ने तागत हुँदैन । आलोचना त सुनिन्छ तर सहभागिता शून्य हुन्छ । मतदानको दिन आफ्नो भूमिका, निर्णायकत्व सामर्थ्य बिर्सिनु भनेको फगत एक व्यक्तिगत भूल होइन, सामूहिक नियतिलाई संयोगको काखीमा राखिदिनु हो । लोकतन्त्रमा केही दिन केवल क्यालेन्डरको कुनै सामान्य तिथि हुँदैन, नागरिक चेतनाको ऐना हुन्छ ।

> मतदानको यो लोकपर्व मतदाताको आत्मसम्मानको उत्सव हो । मतदानले याद गराउँछ- हामी शासन निर्माण प्रक्रियामा सहभागी छौं । मतदान केवल औपचारिकता होइन, कसैलाई रिझाउने कर्मकाण्ड पनि होइन- ऐतिहासिक जिम्मेवारी र साझा भविष्य निर्माणको प्रक्रिया हो ।

शफिक जौनपुरीको एक उर्दू शेर छ, ‘कश्तीका जिम्मेदार फकत नाखुदा नहीं कश्ती में बैठने का सलीका भी चाहिए’ । यहाँ कश्ती (डुंगा) समाज, राष्ट्र वा सामूहिक व्यवस्थाको प्रतीक हो । नँखुदा (डुंगा चलाउने-कप्तान) नेतृत्व वा शासकको प्रतीक हो । यो शेरले चुनावी राजनीतिको आधारभूत सत्यलाई रेखांकित गर्छ । समाज वा मुलुकको हालतका लागि जिम्मेवार नेता मात्र हुँदैनन्, नागरिकको चरित्र, जागरुकता र आचरण पनि उत्तिकै महत्त्वपूर्ण हो । चुनावी लोकतन्त्रमा यो भाव अझ सटीक देखिन्छ, जहाँ शासन टुट्पोबाट होइन, त्यो भुइँतहले निर्माण गर्छ । हामी सामान्य नागरिक सार्वजनिक विमर्शमा केवल ‘नँखुदा’ को आलोचना गर्छौं, गाली गर्छौं, असहमति राख्छौं तर ‘कश्ती में बैठने के सलीकें’ माथि छलफल नै गर्दैनौं । निर्वाचनको दिनले आत्मालोचनातर्फ प्रेरित गर्छ- के हामी स्वयंले आफ्नो भूमिका निर्वाह गर्‍यौं ?

लोकतन्त्रमा मतदाता केवल संख्या होइन । मतदाताले आफूलाई मतयाचकले केवल जित-हारको निर्णायक गणितको अभिन्न हिस्सा ठानेका छन् कि भावी दिशा पहिल्याउने प्रकाश स्तम्भ ? यस दृष्टिबाट मतदानको दिन आत्मपरीक्षणको दिन हो । मतदाताले आफ्नो योग्यता मतपत्रमा अभिव्यक्त गर्छ । प्रत्येक मतदाताले मतदानका लागि घरबाट निस्किनुअघि आफैंसँग सोध्नुपर्छ- के मेरो निर्णय क्षणिक उत्तेजना, प्रतिक्रियात्मक वा सोसल मिडियाको प्रचारको अधीनमा त छैन ? के मेरो निर्णय दीर्घकालिक राष्ट्रिय हित, संस्थागत स्थिरता र लोकतान्त्रिक मूल्यलाई सामुन्ने राखेर गरिँदै छ ? आजको दिनको भूमिकाले आगामी कार्यदिशा निर्धारित हुन्छ ।

चुनावी प्रचारका अवधिमा व्यक्त भीडको मनोविज्ञानले प्रायः मतदाताको विवेकमाथि सूक्ष्म असर गरिरहेको छ । रोड-शोका भीड, भाइरल भिडियो, ट्रेन्डिङ ह्यासट्याग- यो सबै मिलेर कतै एक ‘अनिवार्यता’ को भ्रम त रचेको छैन ? मानौं हावाको दिशा तय भइसकेको छ र त्यही दिशामा बग्नु नै व्यावहारिक हो । मतदान कक्षमा प्रत्येक मतदाताले सम्झिराख्नुपर्ने हो- लोकतन्त्रको अस्मिता भीडको हुटिङ वा सेल्फी खिच्नका लागि गरिने तँछाडमछाडले जोगाउँदैन, त्यो त सुझबुझपूर्ण मतदानले पाउँछ । अन्यत्र पनि देखिएकै हो भीडको भावना क्षणभंगुर हुन्छ । मतपेटिकामा खसालिएको मतपत्र नै स्थायी हुन्छ । यसैले लोकोत्सवका दिन भीडसँग दूरी बनाउनुस्, मोबाइलका नियोजित प्रचारतन्त्रबाट टाढा रहनुस् । यो मतदाताले स्वयंसँग संवाद गर्ने दिन हो ।

एक मतदाता आफैंमा लोकतान्त्रिक संस्कृतिको संरक्षक पनि हो । लोकतन्त्र अमूर्त चीज हुँदै होइन, यो बाँच्ने जीवन प्रणाली हो, पलपलको स्वयंप्रतिको निगरानी र जवाफदेही हो । अरू मात्रले गर्दा लोकतन्त्र कायम रहँदैन जबसम्म प्रत्येक नागरिकले यसमा आफ्नो सहभागिता र सजगता देखाउँदैन ।

यदि मतदाताले जातीय घृणा, साम्प्रदायिक ध्रुवीकरण वा दुष्प्रचारलाई पुरस्कृत गर्छ, उत्तेजना, प्रतिक्रियात्मकता वा मूल्यहीनतालाई डिलिट गरेर केवल परिणाममाथि अर्जुन दृष्टि राख्छ भने भावी राजनीति भयानक उथलपुथल हुने अभ्यर्थना गर्नुसरह हो । यदि उसले पारदर्शिता, जवाफदेही र परिणामसँगै प्रक्रियाबारे खोजीनिती गर्छ भने छलाङ लगाउने राजनीतिक शक्ति पनि चयनात्मक हुँदैन, ऊ दायित्वको लक्ष्मणरेखामा सीमित रहन दबाब महसुस गर्छ । मतदानको दिन लोकतन्त्रको परिपक्वताको परीक्षा दिवस हो । तर, यस परीक्षामा प्रश्नपत्र मतदाताको हातमा आज हुनेछ ।

सूचनाको अधिकताले आमजन भ्रमित छन् । डिजिटल प्लेटफर्मले सूचना सुदूरबस्तीसम्म सुलभ बनायो तर सत्य र झूटको रेखालाई धूमिल गरिदियो । यस्तो मनोवैज्ञानिक छलको अनुभव चुनावी राजनीतिमा सघन रूपमा पहिलो पटक हुँदै छ । त्यसैले यस पटक ‘मतादेश’ आउने हो कि ‘डिजिटलादेश’ ? त्यो उत्सुकता छ । आजको दिन आलोचनात्मक सोचको दिन पनि हो । के मतदाताका रूपमा हामीले आफ्नो निर्णयलाई तथ्यका आधारमा जाँच गर्‍यौं ? नयाँ-पुराना भन्दै घरदैलोमा आइपुगेका प्रत्याशी-पार्टीका पृष्ठभूमि, नीतिगत प्रतिबद्धता, भविष्यप्रतिको प्रस्टता र प्रक्रियाप्रतिको दृढताको जाँच गर्‍यौं ? कि मौन अवधिका भावनात्मक उद्गार, सुनियोजित सर्भे वा भाइरल भिडियोको लहरमा डुब्यौं ?

मतदानको दिन कर्तव्यको पावन स्मरणको पल हो । यो पलले नै सामान्य अवस्थामा पाँच सालको तस्बिर कोर्छ । लोकतन्त्रमा सुधारको पहिलो र प्राथमिक कार्य मतदाताको हातमा छ । जो मतदान प्रक्रियामा सहभागी हुँदैन र मतदानअघि आफ्नो भूमिका हेक्का राख्दैन, तिनले आफू स्वयंसँग मात्र होइन, भावी पिढीसँग पनि अन्तर्घात गरिरहेको मानिन्छ । प्रत्येक मतदाताका प्रत्येक मतको मूल्य बराबर हुन्छ ।

यस पटकको निर्वाचन सामान्य आवधिक निर्वाचन होइन, विशेष परिस्थितिमा आइपुगेको प्रसव पीडाको देन हो । मुलुक सन्तुलनको खोजीमा अगाडि बढ्नैपर्ने दबाबमा छ । पुराना-उत्तमलाई निरन्तरता दिँदै नव-नव टुसाउँदै गरेका असल नियतलाई पनि सहज स्वीकार गर्ने सेतु यो निर्वाचन बनोस् । विकल्पबीच तुलनात्मक चयन गरिराख्दा प्रत्येक मतदाताको मनमस्तिष्कमा यो भाव गुन्जिराख्नैपर्छ । हामीले हेर्नुपर्छ- कुन विकल्प सर्वोत्तम हो ?

कुनै पनि प्रत्याशी वा पार्टी पूर्ण हुँदैन । लोकतन्त्र अविरल सिक्ने र स्वीकार गर्ने प्रक्रिया हो । तर, जनहितलाई कसले सर्वोपरि मानेका छन् ? लोकतान्त्रिक मूल्यप्रति को संवेदनशील छ ? यो छिनोफानो गर्नु त्यति सरल छैन तर मतदाताको सबलता यहीं चियाउँछ ।

मतदानको यो लोकपर्व मतदाताको आत्मसम्मानको उत्सव हो । नेपाली समाजमा तमाम बेथिति छ, असमानता छ, आन्तरिक औपनिवेशिक मानसिकता प्रतिबिम्बित भइरहन्छ, तर जब कोही मतदान केन्द्रबाहिर मत खसालेर औंलामा मसी लगाएर निस्किन्छ, त्यो मसीको सूचकचिह्न नागरिक गरिमाको प्रतीकका अर्थमा चम्किरहेको हुनेछ । यसले याद गराउँछ- हामी शासन निर्माण प्रक्रियामा सहभागी छौं । मतदान गर्नु केवल औपचारिकता होइन, कसैलाई रिझाउने कर्मकाण्ड पनि होइन । यो एक ऐतिहासिक जिम्मेवारी र साझा भविष्य निर्माणको प्रक्रिया हो । भीडको कोलाहलभन्दा टाढा, डिजिटल मायावी प्रचारको चमकभन्दा टाढा मनको कुरा सुन्ने क्षण हो यो दिन । मतदानको दिनले हामीलाई सिकाउँछ- लोकतन्त्रको सबैभन्दा ठूलो शक्ति मतदाताको शान्त, तर दृढ निर्णयमा निहित हुन्छ ।

पश्चिम एसियामा युद्ध : सामाजिक सञ्जालमा ‘डिपफेक’ को बाढी

युद्ध सुरु भएसँगै सामाजिक सञ्जालमा बनावटी तस्बिर, भिडियो गेम फुटेज, एआईबाट सिर्जना गरिएका भिडियोबाट भ्रामक सूचना फैलाइएको छ

एजेन्सी (वासिङ्टन)

अमेरिका र इजरायलले इरानमा आक्रमण गर्नासाथ पश्चिम एसियाभर त्रास फैलियो । ठीक त्यसैगरी अनलाइनमार्फत विश्वभर भ्रामक सूचना फैलिरहेको छ । युद्ध सुरु भएसँगै सामाजिक सञ्जालभर बनावटी तस्बिर, भिडियो गेम फुटेज, एआईबाट सिर्जना गरिएका भिडियोलगायतको बाढी आएको हो ।

एएफपीको तथ्य जाँचमा इरान पक्षधर सामाजिक सञ्जालका एकाउन्टबाट युद्धका पुराना भिडियो पोस्ट भइरहेको देखिएको छ । जुन २०२५ मा चलेको १२ दिने युद्धका दौरान इरानले इजरायलमा गरेका आक्रमणका भिडियोहरूलाई अहिले अतिरञ्जित रूपमा प्रचार गरिएको पाइएको छ । त्यस्तै, कतिपय झूटा र बनावटी भिडियोमार्फत यूएई र साउदी अरेबियाजस्ता देशमा भएको आक्रमणलाई अतिरञ्जित गरिएको छ ।

‘अनलाइनमा अहिले कथानक युद्ध चलिरहेको छ,’ इन्स्टिच्युट फर स्ट्र्याटिजिक डायलग (आईएसडी) का मुस्तफा आयादले एएफपीसँग भनेका छन् । अर्कोतर्फ सामाजिक सञ्जाल एक्समा इरानको महिला प्राथमिक विद्यालयमा अमेरिका-इजरायलले गरेको आक्रमणको तथ्यलाई पनि बंग्याएर प्रस्तुत गरिएको छ । प्रयोगकर्ताहरूले यस दुर्घटनामा इरान सरकार नै दोषी रहेको सनसनीपूर्ण आरोप फैलाइरहेका छन् ।

त्यसैगरी, भिडियो गेमका क्लिप तथा एआईबाट बनाइएको भिडियो पोस्ट गरेर मानिसहरूले अमेरिकी युद्धपोतहरू इरानको मिसाइल हमलाबाट पानीमा डुबेको बताइरहेका छन् । यस्तो भिडियोले सामाजिक सञ्जालमा दसौं लाख भ्युज बटुलिरहेको छ । गलत सूचनाको बाढी रुस-युक्रेन युद्ध र गाजामा इजरायलले गरेको आक्रमणमा पनि फैलिएको थियो ।

इलन मस्कको स्वामित्वमा रहेको एक्समा इरानको क्षतिलाई वास्तविकताभन्दा बढी देखाउने गरी बनाइएका मिथ्या भिडियो तथा पोस्टले २ करोड १९ लाखभन्दा धेरै भ्युज बटुलिसकेका छन् । गलत भिडियोहरू फैलन थालेपछि एक्स प्लाटफर्मले द्वन्द्वसम्बन्धी एआई-जेनेरेटेड भिडियोहरू फैलाएर भ्रम छर्न खोज्ने क्रिएटरहरूलाई ९० दिनका लागि डि-मोनिटाइजेसन गर्ने घोषणा गरेको छ । इरानविरुद्ध चलिरहेको युद्धको समयमा सूचनाको प्रामाणिकतामाथि परेको चुनौतीलाई लक्षित गरेर यस्तो नीति ल्याइएको कम्पनीले जनाएको छ ।

एक्सका उत्पादन प्रमुख निकिता बियरले भने, ‘युद्धको समयमा मानिसहरूलाई घटनास्थलको वास्तविक सूचना उपलब्ध गराउनु अत्यन्त महत्त्वपूर्ण छ । हालका एआई प्रविधिहरूले मानिसलाई भ्रममा पार्न सक्ने सामग्री सिर्जना गर्न सजिलो बनाइदिएका छन् ।’ न्युजगार्डको अध्ययनका क्रममा गुगलको रिभर्स-इमेज टुलले पनि मध्यपूर्व द्वन्द्वसँग जोडिएका बनावटी भिजुअलहरूको सारांश दिने गरेको देखिएको हो । वाचडगले यसलाई गुगलको ठूलो कमजोरी मानेको छ । तर गुगलले कुनै टिप्पणी गरेको छैन ।

युद्धमा इजरायली पक्षले पनि विभिन्न भ्रम फैलाएको छ । इरानका सर्वोच्च नेता आयतुल्लाह अली खामेनेईको मृत्युपछि सामाजिक सञ्जालमा एआई-जेनेरेटेड तस्बिरहरू फैलाइएका थिए । ती तस्बिरमा खामेनेई भग्नावशेषमा लडेको देखिन्छन् । तर ती सबै तस्बिर भ्रामक रहेको फाइनान्सियल टाइम्सको तथ्य जाँचले देखाएको छ । खामेनेईको शवको आधिकारिक फोटो अहिलेसम्म सार्वजनिक भएको छैन ।

ड्रोन आक्रमणका विभिन्न भिडियोहरू पनि गलत रहेको फाइनान्सिल टाइम्सको तथ्य जाँचले देखाएको छ । स्याटेलाइट तस्बिरलाई पनि एडिट गरिएको पाइएको छ । अमेरिकन इन्टरप्राइज इन्स्टिच्युटका मिडिया सम्बन्ध निर्देशक तथा ओपन-सोर्स अनुसन्धानकर्ता ब्रेडी अफ्रिकले भने, ‘मानिसहरू स्याटेलाइट इमेजरीलाई सत्यको स्रोत ठान्छन् किनकि यसलाई कैद गर्न जटिल प्रविधि लाग्छ । तर यो अन्य इमेजजस्तै हेरफेर गर्न सकिन्छ । एआईले यसलाई अझ सजिलो बनाएको छ । अनलाइन सूचना खोज्नेहरूका लागि यो ठूलो खतरा हो ।’ उनले एआई मोडेलहरू निकै परिस्कृत भइरहेकाले भविष्यका द्वन्द्वमा सक्कली-नक्कली सूचना पहिचान गर्न अझै कठिन हुने बताए ।

अनलाइन अनुसन्धान विधिका विशेषज्ञ तथा डिजिटल डिगिङ न्युजलेटरका लेखक हेन्क भान एसले स्याटेलाइट तस्बिरमा मानिस झुक्किने सम्भावना धेरै हुने बताए । कुनै व्यक्तिको डिपफेक भिडियोलाई बायोमेट्रिक संकेतका आधारमा पहिचान गर्न सकिने भए पनि स्याटेलाइट पहिचान गर्न अप्ठ्यारो रहेको उनको भनाइ छ ।

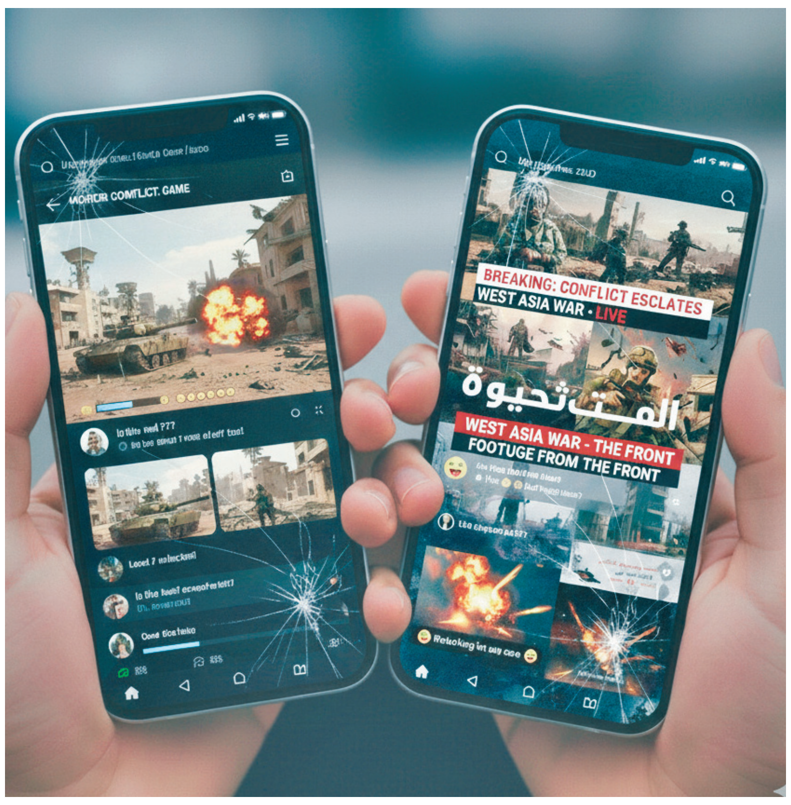

तस्बिर : एआई

‘मानिसले बनाएको फेक भिडियोमा अस्वाभाविक झिम्किने आँखा, छालाको बनावट, बिग्रिएको कान आदिलाई ध्यानपूर्वक हेरेर विश्लेषण गर्न सकिन्छ । तर स्याटेलाइट इमेजमा भवन, सडक, भूभाग हुन्छन् । जसमा यस्ता संकेत हुँदैनन् । धेरैजसोलाई विशिष्ट सेन्सर र रिजोल्युसनको वास्तविक इमेज कस्तो हुन्छ भन्ने पनि थाहा हुँदैन,’ उनले भने, ‘पहिले फोटोसप विज्ञहरू राखेर देशको गुप्तचर संस्थाले नक्कली स्याटेलाइट इमेज बनाउँथ्यो । तर, अहिले कुनै पनि निःशुल्क एआई टुल प्रयोग गरेर सामान्य दर्शक र बजारले यस्ता झूटा तस्बिर बनाउन सक्छन् ।’ पश्चिम एसियाको द्वन्द्वअघि नै गत वर्षको भारत-पाकिस्तान, युक्रेन-रुस युद्ध र अन्य विभिन्न युद्धमा यस्तो गलत सूचनाको बाढी आएको थियो ।

यूएईमा गलत सूचना फैलाउनेलाई कडा कारबाही

यूएईले युद्धसम्बन्धी गलत सूचना नफैलाउन चेतावनी दिएको छ । यसअघि सामाजिक सञ्जालमा दुबई र अबुधाबीका विशाल भवनहरू ध्वस्त भएको र मानिसहरू भागिरहेका भिडियोहरू भाइरल भएका थिए । त्यसमध्ये केही भिडियो वास्तविक भए पनि धेरैजसो एआई निर्मित थिए । यस्ता गलत सूचना र अफवाह सेयर वा रिपोस्ट नगर्न यूएईले निर्देशन दिएको छ ।

यूएईको सार्वजनिक अभियोजक कार्यालयले गलत सूचना फैलाउनेमाथि कानुनअनुसार कारबाही हुने जनाएको छ । आधिकारिक र स्वीकृत स्रोतबाट आउने सूचनालाई मात्रै सेयर गर्न कार्यालयले आग्रह गरेको छ । यूएईको साइबर क्राइम कानुनअन्तर्गत गलत सूचना फैलाउनेलाई न्यूनतम एक वर्षको जेल र १० लाख दिरामसम्म जरिवाना हुन सक्छ ।

स्पेनले अमेरिकालाई साथ नदिने

नेटो गठबन्धन तथा युरोपेली युनियनको सदस्य स्पेनले आफ्नो भूभागमा रहेका संयुक्त सैन्य पूर्वाधार अमेरिकालाई इरान आक्रमणका लागि प्रयोग गर्न नदिने भएको छ । रोटास्थित जलसेनाको स्टेसन र मोरोन एयर बेस स्पेनिस भूभागमा रहेका अमेरिका-स्पेन संयुक्त पूर्वाधार हुन् । यसको कमान्ड स्पेनिस सैनिकले गर्छन् ।

अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पले यी पूर्वाधार प्रयोग गर्न नदिए स्पेनसँग सबै व्यापार सम्बन्ध अन्त्य गर्ने चेतावनी दिएका थिए । तर, स्पेनका प्रधानमन्त्री पेड्रो सान्चेजले स्पेनिस सरकार आफ्नो मान्यतामा अडिग रहेको बताएका छन् । १० मिनेट लामो टेलिभिजन सन्देशमा सान्चेजले युक्रेन युद्ध, गाजा युद्ध र २० वर्षअघिको इरान युद्धको प्रसंग निकालेर स्पेन सरकारले युद्धलाई सधैं अस्वीकार गर्ने बताए ।

‘प्रश्न हामी आयतुल्लाहको साथमा छौं भन्ने हुँदै होइन, कोही पनि छैन । प्रश्न हामी शान्ति र अन्तर्राष्ट्रिय वैधताका पक्षमा छौं भन्ने हो,’ प्रधानमन्त्री निवासबाट दिएको भिडियो सन्देशमा उनले भने । उनले इरानी प्रत्याक्रमणको मार खेपेका पश्चिम एसियाका देशहरूप्रति आफ्नो ऐक्यबद्धता कायम रहेको बताए ।

गाजामा इजरायलले गरेको आक्रमणको स्पेनले लामो समयदेखि निन्दा गर्दै आएको छ । उसले यस आक्रमणलाई ‘जातीय नरसंहार’ मान्दै आएको छ ।

यसअघि फ्रान्सले पनि आक्रमणको निन्दा गरेको थियो । तर, यूएईमा इरानले आक्रमण गरेपछि त्यहाँस्थित आफ्नो सैन्य अखडालाई जोगाउन उसले राफेल विमान तैनाथ गरेको छ । बेलायतले सुरुमा युद्धमा आफू संलग्न नहुने बताएको थियो । तर, साइप्रसस्थित आफ्ना सैन्य अखडामा इरानले आक्रमण गरेपछि ती अखडा अमेरिकालाई प्रयोग गर्न दिने बताएको छ । जवाफमा इरानले अमेरिकालाई सैन्य अखडा प्रयोग गर्न नदिन युरोपेली देशहरूलाई चेतावनी दिएको छ ।

यसरी सैन्य अखडा प्रयोग गर्न दिनुलाई आक्रमणकारीमाथि गरिएको समर्थनका रूपमा लिइने इरानी विदेश मन्त्रालयका प्रवक्ता इस्माइल बघाईले बताए । ‘यो युद्धको कार्य हुनेछ । इरानविरुद्धको त्यस्तो कुनै पनि कार्यलाई आक्रमणकारीहरूसँगको सहकार्य मानिनेछ । यसलाई इरानविरुद्धको युद्ध मानिनेछ,’ बुधबार पत्रकार सम्मेलनमा इरानको विदेश मन्त्रालयका प्रवक्ता बघाईले भने, ‘रक्षात्मक भन्नु आक्रमणको पर्यायवाची हो । यसको कुनै अर्थ छैन । उनीहरूले इरानलाई आक्रमणकारीहरूविरुद्ध लड्ने क्षमताबाट वञ्चित गर्न चाहेमा जवाफी आक्रमण हुनेछ ।’ युद्धमा संलग्न भएमा युरोपेली देशमा इरानले आक्रमण गर्न सक्ने चेतावनी पनि उनले दिए ।

इरानमा ११ सयभन्दा धेरैको मृत्यु

काठमाडौं (एजेन्सी)- अमेरिका-इजरायल आक्रमणमा परेर ५ दिनमा इरानमा ११ सयभन्दा धेरैको मृत्यु भएको छ । इरानको सरकारी सञ्चारमाध्यम तस्मिन न्युज एजेन्सीले पाँचौं दिनसम्म ११ सय ४५ जनाको मृत्यु भइसकेको जनाएको हो । राजधानी तेहरानसहित विभिन्न क्षेत्रमा इजरायल र अमेरिकाले बुधबार आक्रमण जारी राखेका छन् ।

इरानले पनि पश्चिम एसियाका अन्य देशमा आक्रमण जारी राखेको छ । पूर्वी भूमध्यसागरमा इरानले प्रहार गरेको ब्यालेस्टिक मिसाइललाई नेटोको सुरक्षा प्रणालीले टर्किएको उडान क्षेत्रमा प्रवेश गर्नुअघि नै ध्वस्त गरेको टर्किएले जनाएको छ । इरानले हर्मुजको घाँटी बन्द भएको घोषणा गरेको छ । जवाफमा अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पले यस क्षेत्रमा

आफ्नो जलसेना परिचालन गर्न अमेरिका तयार रहेको बताए । उनले यहाँबाट पास हुने ट्यांकरहरूलाई अमेरिकी सेनाले सुरक्षा दिने जनाएका छन् । अमेरिकामा विपक्षी डेमोक्रेटिक सांसदहरूले ट्रम्पले इरानमाथि गरेको आक्रमणको औचित्य पुष्टि गर्न नसकेको आरोप लगाएका छन् । उनीहरूले यस युद्धको अन्त्य नदेखिएको बताए ।

इरानी जलसेनाको जहाजमाथि आक्रमण, १ सयभन्दा धेरै बेपत्ता

श्रीलंकाको तटनजिकै इरानी जहाजलाई एक शंकास्पद पनडब्बुले आक्रमण गर्दा १०० भन्दा बढी व्यक्ति बेपत्ता भएको मिडिया रिपोर्टहरूले जनाएका छन् । यस घटनामा दर्जनौं घाइते भएका छन् । श्रीलंकाको जलसेना र रक्षा मन्त्रालयका अधिकारीहरूले बुधबार कम्तीमा १ सय १ व्यक्ति बेपत्ता भएको बताए । त्यस्तै ७८ जना घाइते भएको उनीहरूले बताए । यो आक्रमण श्रीलंकाको तटीय क्षेत्रमा भएको थियो । समाचार एजेन्सी पीटीआईका अनुसार डुबिरहेको जहाजबाट ३२ जनालाई उद्धार गरिएको छ र उनीहरूलाई अस्पतालमा भर्ना गरिएको छ ।

स्वास्थ्य मन्त्रालयका वरिष्ठ अधिकारी अनिल जसिंघेले एक जनाको अवस्था गम्भीर रहेको, सात जनाको आपत्कालीन हेरचाह भइरहेको र बाँकी सामान्य घाइते रहेको बताए । श्रीलंकाका विदेशमन्त्री विजिथा हेराथले जलसेना र वायुसेना विमानहरू तैनाथ गरेर उद्धार कार्य जारी राखिएको जानकारी दिए । १८० जना यात्रु बोकेको आइरिस डेना जहाज समस्यामा परेको विषय श्रीलंकाली संसद्लाई जानकारी दिइएको उनले बताए ।

‘साउदीमा सुरक्षा अवस्था सामान्य’

काठमाडौं (एजेन्सी)- साउदी अरबले देशको सुरक्षा अवस्था पूर्णरूपमा नियन्त्रणमा रहेको र दैनिक जनजीवन सामान्य रूपमा सञ्चालन भइरहेको जनाएको छ । साउदी अरबको आन्तरिक मन्त्रालयले जारी गरेको वक्तव्यमा हालका क्षेत्रीय घटनाक्रमका बाबजुद देशभर सुरक्षा अवस्था आश्वस्त पार्ने खालको रहेको उल्लेख गर्दै सबै क्षेत्रमा जनजीवन नियमित रूपमा अघि बढिरहेको जनाएको हो ।

मन्त्रालयका अनुसार देशको सुरक्षा सुदृढ बनाउन एकीकृत सुरक्षा तथा सेवा प्रणालीमार्फत सुरक्षा निकायहरू चौबीसै घण्टा सक्रिय रूपमा परिचालन भएका छन् । देशभित्र बसोबास गर्ने सबै नागरिक, आवासीय विदेशी तथा आगन्तुकहरूको सुरक्षा सुनिश्चित गर्न सुरक्षा संयन्त्र उच्च सतर्कतामा रहेको पनि जनाइएको छ ।

आन्तरिक मन्त्रालयले साउदीभित्रको सुरक्षा आफ्नो सर्वोच्च प्राथमिकता रहेको दोहोर्‍याउँदै सर्वसाधारणलाई अफवाह वा अपुष्ट भिडियो तथा सूचना प्रसारण नगर्न आग्रह गरेको छ । साथै आधिकारिक स्रोतबाट जारी सूचना मात्र विश्वास गर्न पनि अनुरोध गरेको छ ।

साउदी अरबको वायु रक्षा प्रणालीले पूर्वी प्रान्तस्थित रस तनुरा तेल प्रशोधन केन्द्रलाई लक्षित गर्दै गरिएको एक ड्रोन र दुई वटा क्रुज मिसाइल बुधबार अवरोध गरी नष्ट गरेको जनाएको छ । साउदी रक्षा मन्त्रालयका प्रवक्ता मेजर जनरल टुर्की अल-मालिकीद्वारा जारी विज्ञप्तिअनुसार वायु रक्षा बलले पूर्वी प्रान्तमा उडिरहेको एक ड्रोन र अल-खर्ज क्षेत्रमाथि रहेका दुई वटा क्रुज मिसाइललाई अवरोध गरी नष्ट गरेको हो ।

VOTE
VOTE AQUI HERE
अमेरिकाको माथिल्लो सदन सिनेटको प्राइमरी चुनावमा मतदानस्थलतर्फ जाँदै टेक्सास राज्यको फ्लुगरभिल्लेका मतदाता । तस्बिर : एपी/रासस

हार्दिक श्रद्धाञ्जली

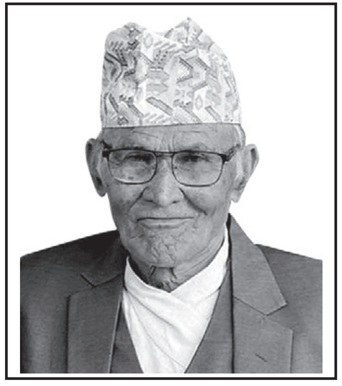

जन्म:
१९९९/११/११

स्वर्गारोहण:
२०८२/११/०९

स्व. लक्ष्मीनाथ थापा

हाम्रा प्रिय पिता स्व. लक्ष्मीनाथ थापाको मिति २०८२ साल फाल्गुण ०९ गते भएको महाप्रस्थानले हामी सबैलाई दुखित बनाएको छ । उहाँको स्वर्गवास भएको १३ औं दिनको पुण्यतिथिमा दिवंगत आत्माको चिरशान्तिको प्रार्थना गर्दै भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं । साथै स्व. बुवाको निधनप्रति प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा समवेदना व्यक्त गर्नुहुने तथा फोन, सन्देश र सामाजिक सञ्जालमार्फत सान्त्वना प्रदान गर्नुहुने सम्पूर्ण आफन्तजन, इष्टमित्र, छिमेकी, समाजसेवी, संघ-संस्था तथा देश-विदेशमा रहनुहुने सम्पूर्ण शुभेच्छुकहरूप्रति हामी शोकसन्तप्त परिवार हार्दिक कृतज्ञता तथा धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं । यस दुःखद घडीमा यहाँहरूले प्रदान गर्नुभएको माया, सद्भाव र सान्त्वनाले हाम्रो परिवारलाई ठूलो सान्त्वना र बल प्राप्त भएको छ । स्व. बुबाप्रति यहाँहरूले देखाउनुभएको सम्मानप्रति हामी पुनः हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं ।

श्रीमती: पूर्णकुमारी थापा **छोराहरू/बुहारी**: डा. सन्तोष/सुष्मिता थापा, सन्देश थापा
छोरीहरू/ज्वाइँहरू: मञ्जु उप्रेती, देवता/दीपक राउत, कोपिला/जित ब. बस्नेत,
अनिता/बाबु देउजा, कविता/जुरेन खत्री **नातीहरू**: सानुस, सुहर्ष, सुजन, सुदीप, प्रेरक,
प्रनित, आभास, नितेश **नातिनीहरू**: प्रिन्सिका, प्रितिसा, निकिता, निस्मिता, अनया
भान्जाहरू: खड्ग भण्डारी, ईन्द्र भण्डारी

तथा सम्पूर्ण थापा परिवार, पाख्रीबास-४, धनकुटा

आजको राशिफल

प्रीति आत्रेय ज्ञवाली, फलित ज्योतिषाचार्य

मेष योजनानुसार काम सम्पन्न हुँदै जानेछन् । विशेष काममा सहभागिता जनाइनेछ । कुनै कामको सम्पन्नताले मन ढुक्क रहला ।

वृष विविध कुराले व्यस्त भइनेछ । समयानुसार आफूलाई अद्यावधिक गराइनेछ । समय सँगसँगै सबै कुराहरू मिल्दै जानेछन् ।

मिथुन विविध कुराले मनमा कुराहरू खेल्न सक्छ । कसैको कुरामा खासै वास्ता गरिने छैन । आफ्नै सुझबुझमा चल्ने प्रयास गरिएला ।

कर्कट सामयिक अवस्था विचारेर काम गरिनेछ । पारिवारिक भेटघाट हुन सक्छ । कुनै कुराले मन ढुक्क रहला ।

सिंह तपाईंको कुरा बुझी काम गर्ने प्रयास गरिनेछ । कसैको साथ लागी कतै जानुपर्ने हुन सक्छ । अनपेक्षित खर्च हुन सक्छ ।

कन्या सामाजिक कार्यमा सहभागिता जनाइनेछ । व्यक्तिगत कामका लागि पनि समय निस्कनेछ । कुनै कुराले मनमा हर्ष बढ्नेछ ।

तुला सामयिक अवस्था विचारेर चल्न खोजिनेछ । कुनै कुराको तयारीमा लागिपरिनेछ । जसरी पनि आफूखुसी हुने प्रयत्न गरिएला ।

वृश्चिक सुचारू ढंगले काम सम्पन्न हुँदै जानेछन् । व्यक्तिगत कामका लागि समय निस्कनेछ । कुनै कामका लागि किनमेल हुन सक्छ ।

धनु विविध व्यक्तित्वसित भेट्ने मौका जुट्नेछ । समयानुसार आफूलाई प्रस्तुत गर्दै गइनेछ । कुनै कामको पूर्णताले मन ढुक्क रहला ।

मकर मन चिन्तित भए पनि आफ्नो काममा सक्रियता जनाइनेछ । विविध परिप्रेक्ष्यका व्यक्तिसित गफगाफ गर्ने मौका जुट्न सक्छ ।

कुम्भ कुनै कुराले दोमन हुन सक्छ । खास काममा संलग्न हुने मौका मिल्नेछ । शान्त र धैर्यपूर्वक आफूलाई प्रस्तुत गरिएला ।

मीन सामाजिक काममा मन अग्रसर रहनेछ । तन स्वतःस्फूर्त रहला । सकारात्मक सोचले सबै कुरा सहज बन्दै जानेछन् ।

विदेशी मुद्रा

अमेरिकी डलर	१४६.६६
युरो	१६९.९०
पाउन्ड स्टर्लिङ	१९४.६५
अस्ट्रेलियन डलर	१०२.८७
कतारी रियाल	४०.२२

राष्ट्र बैंकको आधारमा

सुन रू. ३,१७,६००

चाँदी रू. ५,५४०

मतदानलाई लिएर उद्यमीहरू पनि उत्साही

भन्छन्- 'राजनीतिक एवं नीतिगत स्थायित्व, लगानीमैत्री वातावरण र आर्थिक समृद्धिलाई प्राथमिकता दिने दल र उम्मेदवारलाई हाम्रो मत'

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

आज अर्थात् बिहीबार मुलुकभर एकसाथ प्रतिनिधिसभा निर्वाचन हुँदै छ। निर्वाचनका लागि सर्वसाधारण उत्सुक छन्। आफूलाई मनले खाएको दल र उम्मेदवारलाई मतदान गरेर सरकारमा पुऱ्याउने उनीहरूको मनसाय छ। उद्यमी व्यवसायी पनि त्यस्तै उत्सुकतामा छन्।

मुलुकमा रोजगारी सिर्जना र आर्थिक रूपान्तरणमा महत्त्वपूर्ण योगदान दिइरहेका उनीहरू निर्वाचनपछि बन्ने सरकार स्थिर रहोस् र त्यसले सही नीतिगत निर्णय गरिदेओस् भन्ने चाहन्छन्। तसर्थ उनीहरूको एक मत छ– 'राजनीतिक एवं नीतिगत स्थायित्व, लगानीमैत्री वातावरण र आर्थिक समृद्धिलाई प्राथमिकता दिने दल र उम्मेदवारलाई हामी मतदान गर्छौं।'

चन्द्रप्रसाद ढकाल
काठमाडौं–५, विशालनगर मतदान केन्द्र

वीरेन्द्रराज पाण्डेय
काठमाडौं–९, कृषि सामग्री संस्थान, कुलेश्वर

कमलेशकुमार अग्रवाल
काठमाडौं–१, कन्या मावि, डिल्लीबजार

शेखर गोल्छा
काठमाडौं–८, सीतापाइला मतदान केन्द्र

पशुपति मुरारका
काठमाडौं–१, गुहेश्वरी स्कुल, थापाथली

भवानी राणा
ललितपुर–३, सानेपा मतदान केन्द्र

सन्तोष कोइराला
झापा–१, भगवती प्राथमिक विद्यालय

यसै सन्दर्भमा निजी क्षेत्रका केन्द्रीय छातासंगठन– नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, नेपाल उद्योग परिसंघ, नेपाल चेम्बर अफ कमर्सका नेतृत्व मात्र होइन, अन्य उद्योगी व्यवसायी र बैंकरसँग कान्तिपुरले कुराकानी गरेको छ। कान्तिपुरसँगको कुराकानीमा उनीहरूले राजनीतिक दलहरूले आर्थिक एजेन्डालाई मूलधारमा ल्याएर देश विकासको मार्गनिर्देश गर्नुपर्ने बताएका छन्। तर उनीहरूको एउटै आशंका छ- कतै विगतमा जसरी यसपाला पनि गरिएका घोषणा कार्यान्वयन नहुने त होइनन् ?

'निर्वाचनका घोषणापत्रमा दलहरूले अर्थतन्त्रलाई प्राथमिकतामा राख्दै निजी क्षेत्रले निर्बाध काम गर्न पाउने वातावरण सुनिश्चित गर्नैपर्छ,' महासंघका अध्यक्ष चन्द्र ढकालले भने। उद्यमी र उद्यमशीलता विकासका लागि सहज नीतिगत व्यवस्था, निजी क्षेत्रको सम्मान, निर्बाध पेसा व्यवसाय गर्न पाउने सुनिश्चितता र सम्पत्तिको सुरक्षा महसुस नगर्दासम्म मुलुकमा लगानी नहुने उनको भनाइ छ।

अध्यक्ष ढकालले बिहीबार काठमाडौं–५ को विशालनगर मतदान केन्द्रबाट मतदान गर्दै छन्। मुलुकमा राजनीतिक स्थायित्वसँगै नीतिगत स्थिरता र निजी क्षेत्रका मुद्दालाई प्राथमिकता दिने राजनीतिक दल र उम्मेदवारलाई मत दिने उनले बताए। 'यो निर्वाचनपछि बन्ने सरकारको प्राथमिकता आर्थिक समृद्धि हुनुपर्छ, यसका लागि निजी क्षेत्रका एजेन्डा सम्बोधन हुनुपर्छ,' उनले भने, 'मुलुकमा लगानीमैत्री वातावरण बन्नुपर्छ। त्यसका लागि राम्रो उम्मेदवारले जित्नुपर्छ।'

नेपाल उद्योग परिसंघका अध्यक्ष वीरेन्द्रराज पाण्डेयले काठमाडौं–९ को कुलेश्वरस्थित कृषि सामग्री संस्थानबाट मतदान गर्दै छन्। २००७ देखि २०८२ को जेन-जी आन्दोलनसम्म आइपुग्दा धेरै पटक राजनीतिक परिवर्तन भए पनि आर्थिक परिवर्तनले तीव्रता पाउन नसकेको उनको भनाइ छ। दलहरूले घोषणापत्रमा आर्थिक एजेन्डा ल्याए पनि सरकारमा हुँदा कार्यान्वयनले प्राथमिकता नपाएको र अब त्यो गल्ती दोहोरिन नहुने उनले जनाए। 'मुलुकको विकासका लागि राजनीतिक स्थिरतासँगै पहिलो आवश्यकता दरिलो अर्थ व्यवस्थालाई दिनुपर्छ। आमसर्वसाधारणसँगै हामी उद्यमी व्यवसायीले खोजेको सुशासन, आर्थिक विकास, रोजगारीसहित समग्र राष्ट्रको समृद्धिका लागि आर्थिक विकासका मुद्दा तथा एजेन्डाहरूमा राष्ट्रिय सहमतिसहित दलहरू अगाडि बढ्नुपर्छ,' पाण्डेयले भने, 'राष्ट्रिय सहमतिमा मुलुकको विकासका लागि दीर्घकालीन दृष्टिकोण, प्राथमिकताका क्षेत्र तथा आयोजना र कार्यान्वयनका लागि समयबद्ध कार्ययोजना स्पष्ट उल्लेख गरिनुपर्छ।' यस्तै काम गर्ने दल र उम्मेदवारलाई आफूले मतदान गर्ने उनले बताए।

नेपाल चेम्बर अफ कमर्सका अध्यक्ष कमलेशकुमार अग्रवालले काठमाडौं–१ को डिल्लीबजारस्थित कन्या माध्यमिक विद्यालयबाट मतदान गर्दै छन्। आर्थिक समृद्धिको विकल्प नभएकाले निजी क्षेत्रको एजेन्डा बोकेका राजनीतिक दल र उम्मेदवारलाई आफूले मत दिने उनले जनाए। नेपालमा भएका जेन-जीलगायत धेरै आन्दोलन सुशासन कायम, भ्रष्टाचार निवारण र रोजगारी सिर्जना गर्नुपर्ने माग राखेको र त्यसकै आधारमा यो निर्वाचन भएकाले नयाँ सरकारले ती एजेन्डा समेट्नुपर्ने उनको भनाइ छ।

'नयाँ सरकारले मुलुकका प्राकृतिक स्रोतहरूको अधिकतम सदुपयोग गर्नुपऱ्यो,' अग्रवालले भने, 'हाम्रो सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण सम्पत्ति भनेको ५७ प्रतिशत युवा जनशक्ति हुन्। उनीहरूलाई देशमै रोजगारी सिर्जनाका अवसर सिर्जना गर्नुपऱ्यो। विश्व अर्थतन्त्रमा देखिएको उचारचढावले कति बेला कुन स्थानमा रहेका नेपालीले रोजगारी गुमाउने हुन्, टुंगो हुँदैन।' यसकारण आसन्न निर्वाचनमा राजनीतिक दलहरूले राजनीतिकसँगै अर्थनीतिको स्थायित्व र लगानी वातावरणको सुनिश्चित हुनुपर्ने अग्रवालको तर्क छ।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका पूर्वअध्यक्ष पशुपति मुरारकाले पनि काठमाडौं–१ को थापाथलीस्थित गुहेश्वरी स्कुल मतदान केन्द्रबाट भोट हाल्दै छन्। 'निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने, खुलाबजार अर्थनीति अंगीकार गर्ने दल र उम्मेदवार मेरो छनोटमा पर्छन्,' उनले भने, 'हामीलाई अरू केही चाहिँदैन, मुलुकमा स्थायित्व होस्, आर्थिक एजेन्डाले प्राथमिकता पाओस् र नागरिकले ढुक्कसँग गरिखान पाऊन्।'

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका पूर्वअध्यक्ष शेखर गोल्छाले काठमाडौं–८ मा पर्ने सीतापाइला मतदान केन्द्रबाट मतदान गर्दै छन्। आफूले राजनीतिक र नीतिगत स्थायित्व खोजेकाले त्यो एजेन्डा लिएर निर्वाचनमा उत्रिएको र निर्वाचित भएपछि पनि ती एजेन्डा कार्यान्वयन गर्न सक्ने उम्मेदवार र दललाई भोट हाल्ने उनले जनाए।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघकी पूर्वअध्यक्ष भवानी राणाले भने ललितपुर-३ को सानेपा मतदान केन्द्रबाट मतदान गर्दै छिन्। मतदान अधिकार मात्र नभएर कर्तव्य पनि भएकाले सबैले मतदान गर्नुपर्ने उनको भनाइ छ। 'सामाजिकसँगै आर्थिक एजेन्डालाई प्राथमिकता दिने हो,' उनले भनिन्, 'दलसँगै व्यक्तिको क्षमता, उसको पृष्ठभूमि, घोषणापत्रका प्रतिबद्धता पूरा गर्न सक्ने क्षमतालगायत विषय पनि हेर्छु।'

यस पटक कुन दल र उम्मेदवारलाई मतदान गर्ने भनेर निकटका केही उद्योगी व्यवसायीबीच अनौपचारिक छलफल भएको पनि राणाले स्वीकारिन्। 'कुनै संगठन वा संघसंस्थाले औपचारिक रूपमा निर्णय गरेको नभई निकटका केही व्यवसायी साथीसँग कसलाई मतदान गर्ने भन्ने सम्बन्धमा हामीले छलफल गरेका छौं,' उनले भनिन्, 'हाम्रो उद्देश्य राम्रो दल र व्यक्तिले जितोस् र देश विकासको अभियानमा धेरैभन्दा धेरै योगदान दिन सकोस् भन्ने नै हो।'

नेपाल बैंकर्स संघका अध्यक्ष सन्तोष कोइराला मतदानकै लागि बुधबार झापा पुगिसकेका छन्। झापा-१ मा पर्ने भगवती प्राथमिक विद्यालयबाट उनले मतदान गर्दै छन्। कोइरालाले पनि राजनीतिक दलका राम्रा एजेन्डा र योग्य उम्मेदवार छानेर मतदान गर्ने बताए।

समग्रमा नेपालका उद्योगी व्यवसायी केही त्रस्त भने देखिन्छन्। मुख्यगरी जेन-जी आन्दोलनमा निजी सम्पत्ति र उद्योग व्यवसायमा ठूलो क्षति पुगेपछि उनीहरू त्रस्त बनेका हुन्। यहीकारण दलहरू घोषणापत्र लेखनमा तल्लीन रहँदा पनि निजी क्षेत्रका माग समेट्न उनीहरूले राजनीतिक दललाई सुझाव दिएका थिए। मुलुकमा राजनीतिक र नीतिगत स्थायित्व, लगानीमैत्री वातावरण निर्माण गर्ने र आर्थिक समृद्धिलाई प्राथमिकता दिएका दललाई उद्यमीले छनोट गर्ने उनीहरूले बताएका थिए।

विश्व बजारमा सुनको मूल्य घट्दा नेपालमा एकै दिन ११ हजार रुपैयाँको गिरावट

विश्वबजारमा कच्चा तेलको मूल्यमा उत्तारचढाव, भारत र चीनलाई इन्धन आपूर्ति बढाउन रुस तयार

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

अमेरिकी डलरको मूल्य बढ्न थालेसँगै नेपालमा सुनको मूल्य घट्न थालेको छ। र, एकै दिन तोलामा ११ हजार रुपैयाँले घटेको छ। पछिल्ला केही दिनदेखि बढिरहेको सूनको मुल्य बुधबार घटेको छ। भारुको तुलनामा डलर बलियो भएपछि स्थिर विनिमय दर रहेको नेपाली रुपैयाँ स्वतः कमजोर बनेको हो।

पछिल्ला महिनामा भारुको तुलनामा अमेरिकी डलर निरन्तर बलियो बनिरहेको छ। बुधबार साँझसम्म एक अमेरिकी डलरको विनिमय दर भारु ९२ पुगेको छ। यो हालसम्मकै उच्च हो। खासगरी अमेरिकासँगको व्यापारमा समस्या आएपछि भारु निरन्तर कमजोर बन्दै गएको छ। धेरै विदेशी लगानीकर्ताले भारतमा गरेको लगानी फिर्ता लगेको विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यमले जनाएका छन्। यहीकारण भारु कमजोर र डलर बलियो बनेको हो। भारु कमजोर भएपछि नेपाली मुद्रा पनि स्वतः कमजोर भएको हो।

विश्वबजारमा पनि डलर बलियो बनेको छ भने सुनको मूल्य घटेको छ। हाल विश्वबजारमा सुनको मूल्य घटिरहेको र भारु पनि कमजोर बनिरहेको छ। यसको संयुक्त असर नेपालको सुन बजारमा पनि परेको हो।

नेपाली बजारमा आइतबार प्रतितोला ३ लाख २० हजार ५ सय रुपैयाँ रहेको सुनको मूल्य सोमबार बढेर ३ लाख २६ हजार १ सय रुपैयाँ पुगेको थियो। मंगलबार पनि तोलामा २५ सय रुपैयाँले बढेर ३ लाख २८ हजार ६ सय रुपैयाँमा कारोबार भएको थियो। बुधबार भने तोलामै ११ हजार रुपैयाँले घटेर प्रतितोला ३ लाख १७ हजार ६ सय रुपैयाँ कायम भएको नेपाल सुनचाँदी व्यवसायी महासंघले जनाएको छ। डलरको मूल्य बढ्न थालेसँगै सूनको मूल्य घटेको महासंघका महासचिवले किरणभाइ बज्राचार्यले बताए। 'मूल्यवृद्धि हुन थालेपछि अन्तर्राष्ट्रिय केन्द्रीय बैंकले डलरमा लगानी गर्न थाले, त्यसले गर्दा सुनको मूल्य अन्तर्राष्ट्रिय बजारमै घट्न थाल्यो,' उनले भने।

इरान र इजरायलको युद्धले पश्चिम एसिया तनावपूर्ण अवस्थामा रहँदा कच्चा तेलको मूल्य पनि बढ्न थालेको छ। लगानीकर्ताले पनि कच्चा तेलमा लगानी गर्न थालेको र स्थानीय बजारमा सुनको माग कम भएको समेत बज्राचार्यले जनाए। 'सुनको मूल्य त्यति धेरै अन्तरले घट्दैन, तोलाको ३ लाख वरिपरि पुग्न सक्छ,' उनले भने, 'तोलामै २ लाख, साढे २ लाखमा भने झर्दैन।' बुधबार साँझसम्म अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा सुन प्रतिऔंस ५ हजार १ सय ८४ डलरमा कारोबार भइरहेको छ।

नेपालमा सुन यूएईबाट मात्रै आयात हुने गरेको छ। सुनका गरगहना भने कतारलगायत अन्य मुलुकबाट आयात हुने गरेको भन्सार विभागको तथ्यांक छ। चालु आर्थिक वर्षका सात महिनामा यूएईबाट ३७ अर्ब ६ करोड रुपैयाँ बराबरको सुन, चाँदी र तामाको तार आयात भएको छ। अन्य वस्तुसमेत गरेर सात महिनामा यूएईबाट ४१ अर्ब रुपैयाँ बराबरको आयात गरिएको छ।

यूएईबाट सुन-चाँदी हवाईमार्गबाट ल्याउने गरिए पनि बुधबारसम्म आकस्मिक उडान मात्रै सुरु भएको छ। हवाईमार्ग पनि लामो समयसम्म बन्द रहेमा सुनको समेत आयात रोकिने अवस्था रहेको जानकार बताउँछन्। खाडी मुलुकबाट आयात हुने अन्य वस्तु 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' जलमार्गबाटै आउँछ।

> **इरान र इजरायलको युद्धले पश्चिम एसिया तनावपूर्ण अवस्थामा रहँदा कच्चा तेलको मूल्य पनि बढ्न थालेको छ**

'स्ट्रेट अफ हर्मुज' इरान र ओमानबीचको जलमार्ग हो। यसले खाडीलाई अरब सागरसँग जोड्छ। विश्वको कुल तेल खपतको २० प्रतिशत बराबरको तेल ढुवानी गर्ने ट्यांकर साउदी अरब, इराक, इरान, यूएई, कुवेत, कतारलगायत उत्पादकका कार्गोले समेत यही मार्ग प्रयोग गर्छन्। इरान-इजरायल युद्धका कारण 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' जलमार्ग ठप्पप्रायः छ। त्यसकारण उल्लिखित देशले कच्चा तेलका लागि वैकल्पिक विकल्प खोज्न थालिसकेका छन्।

यसैबीच बुधबार रुसी उपप्रधानमन्त्री अलेक्जेन्डर नोभाकले चीन र भारतमा तेल आपूर्ति बढाउन तयार रहेको बताए। 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' मा बढ्दो तनावका बीच रुसको यो प्रस्तावले आपूर्तिमा एउटा सम्भावित सुरक्षा कवच (बफर) को काम गर्न सक्नेसमेत नोभाकले बताएको इन्टरफ्याक्स समाचार एजेन्सीमा उल्लेख छ।

अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पले मंगलबार 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' मार्फत हुने तेल ट्यांकरहरूलाई सुरक्षा (एस्कर्ट) दिन तयार रहेको बताएका थिए। त्यसको जवाफमा बुधबार इरानको 'इस्लामिक रिभोलुसनरी गार्ड कर्प्स' ले विश्वव्यापी तेल र ग्यास ढुवानीका लागि अत्यन्त महत्त्वपूर्ण र रणनीतिक मार्ग 'स्ट्रेट अफ हर्मुज'माथि पूर्ण नियन्त्रण कायम गरेको दाबी गरेको छ। 'अहिले स्ट्रेट अफ हर्मुज पूर्ण नियन्त्रणमा छ। उक्त मार्ग भएर यात्रा गर्ने जहाजहरूले मिसाइल वा अनियन्त्रित ड्रोनसहितका विभिन्न जोखिमको सामना गर्नुपर्ने हुन सक्छ,' गार्ड्स नेभीका अधिकारी मोहम्मद अकबरजादेहले फार्स न्युज एजेन्सीलाई भनेका छन्।

भारतको कच्चा तेल आयातको दिनहुँ २५ देखि २७ लाख ब्यारेल 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' भएर आउने भारतको इकोनमिक्स टाइम्समा उल्लेख छ। मुख्यतया इराक, साउदी अरब, यूएई र कुवेतबाट आयात हुने तेलसमेत 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' हुँदै आउँछ। यस क्षेत्रमा भइरहेका सैन्य आक्रमणले कार्गो ढुवानीमा अवरोध पुऱ्याएपछि भारतीय रिफाइनरी (तेल प्रशोधन केन्द्र) वैकल्पिक स्रोतको खोजीमा छन्। पश्चिम एसियाका द्वन्द्वका कारण हुन सक्ने कुनै पनि छोटो अवधिको अवरोधलाई व्यवस्थापन गर्न भारतसँग पर्याप्त तेलको भण्डार रहेको समेत भारतीय सरकारी निकायको दाबी छ।

तेलको मूल्य प्रतिब्यारेल एक सय डलर पुग्ने अनुमान गरिरहेका बेला बुधबारको सुरुवाती कारोबारमा १ प्रतिशतले मात्रै वृद्धि भएको थियो। अमेरिकी राष्ट्रपति ट्रम्पले 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' बाट हुने ढुवानीमा अमेरिकी नेभीले सुरक्षा दिन सक्ने बताएपछि अघिल्ला दिनको तुलनामा मूल्यवृद्धिमा केही सुस्तता आएको रोयटर्समा उल्लेख छ। मंगलबार प्रतिब्यारेल कच्चा तेलको मूल्य ८२ डलरसम्म पुगेको थियो। जुन सन् २०२५ जनवरी यताकै उच्च हो। बुधबार साँझसम्म भने प्रतिब्यारेल ८० डलरमा कारोबार भइरहेको छ।

यसैबीच पेट्रोलियम निर्यातक देशहरूको संगठन (ओपेक) को दोस्रो ठूलो कच्चा तेल उत्पादक राष्ट्र इराकले आफ्नो उत्पादनमा दैनिक १५ लाख ब्यारेलले कटौती गरेको छ। जुन कुल उत्पादनको लगभग आधा रहेको बताइएको छ। भण्डारणको सीमा र निर्यात मार्गको अभावका कारण उत्पादन कटौती गरेको जनाइएको छ। निर्यात पुनः सुरु नभए इराकले केही दिनभित्रै दिनको करिब ३० लाख ब्यारेल उत्पादन ठप्प पार्नुपर्ने अवस्था आउन सक्नेसमेत रोयटर्समा उल्लेख छ।

इरानले पनि 'स्ट्रेट अफ हर्मुज' मा ट्यांकरहरूलाई निसाना बनाएको छ, जहाँबाट विश्वको करिब पाँच भागको एक भाग तेल र तरल प्राकृतिक ग्यास ओसारपसार हुन्छ। हाल उक्त जलमार्गबाट हुने यातायात प्रभावकारी रूपमा बन्द छ।

वित्तीय समानीकरण अनुदान कटौती नगर्न सरकारलाई आयोगको ध्यानाकर्षण

सरकारले तेस्रो त्रैमासिक किस्ताबापत हुने २५ प्रतिशतमध्ये २०.४ प्रतिशत मात्रै वित्तीय समानीकरण अनुदान दिन भनेपछि आयोगले गरेको सिफारिसअनुरूप नै हुनुपर्ने बताएको हो

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

प्रदेश र पालिकाहरूलाई दिन सिफारिस गरिएको वित्तीय समानीकरण अनुदान कटौती गर्न नमिल्ने भन्दै राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले संघीय सरकारको ध्यानाकर्षण गराएको छ। सरकारले तेस्रो त्रैमासिक किस्ताबापत हुने २५ प्रतिशतमध्ये २०.४ प्रतिशत मात्रै वित्तीय समानीकरण अनुदान दिन भनेपछि आयोगले गरेको सिफारिसअनुरूप नै हुनुपर्ने बताएको हो।

अर्थ मन्त्रालय, वित्तीय संघीयता समन्वय महाशाखाले २६ माघमा आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को पुस मसान्तसम्म वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा ८१.७५ प्रतिशत मात्रै राजस्व संकलन भएको र सोही अनुपातमा प्रदेश तथा पालिकालाई वित्तीय समानीकरण अनुदान हस्तान्तरण गर्न महालेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई पत्राचार गरेको थियो।

महालेखाले पनि २७ माघमा निर्णय गर्दै तेस्रो त्रैमासिक किस्ताबापत हुने २५ प्रतिशतमध्ये २०.४३ प्रतिशत (अर्थात् कुल स्वीकृत वार्षिक बजेटमध्ये तेस्रो किस्तासम्मको ७०.४३ प्रतिशत नबढ्ने गरी) प्रदेश र पालिकामा वित्तीय समानीकरण अनुदान हस्तान्तरण गर्न भन्दै कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरूलाई पत्र पठाएको छ।

'अर्थ मन्त्रालय, वित्तीय संघीयता समन्वय महाशाखाको पत्रबमोजिम आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को पुस मसान्तसम्म वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा ८१.७५ प्रतिशत मात्र राजस्व संकलन भएको र सोही अनुपातमा प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई वित्तीय समानीकरण अनुदान हस्तान्तरण गर्न लेखिआएअनुसार तेस्रो त्रैमासिक किस्ताबापत हुने २५ मध्ये २०.४३ प्रतिशत (अर्थात् कुल स्वीकृत वार्षिक बजेटमध्ये तेस्रो किस्तासम्मको ७०.४३ मा नबढ्ने गरी) प्रदेश र स्थानीय तहमा वित्तीय समानीकरण अनुदान हस्तान्तरण गर्नू/गराउनू,' महालेखाले जारी गरेको परिपत्रमा उल्लेख छ।

नेपालको संविधानको धारा ६० को उपधारा (३) बमोजिम प्रदेश र स्थानीय तहले प्राप्त गर्ने वित्तीय हस्तान्तरणको परिमाण सिफारिस गर्ने व्यवस्था राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगमा निहित छ। संविधानकै धारा २५१ को उपधारा (१) को खण्ड (ख) मा संघीय सञ्चित कोषबाट प्रदेश र पालिकाहरूलाई प्रदान गरिने वित्तीय समानीकरण अनुदान सिफारिस गर्ने अधिकार वित्त आयोगलाई छ।

यही संवैधानिक व्यवस्थामा निहित अधिकारमा रही आयोगले आर्थिक वर्ष २०८२/८३ का लागि संघीय सञ्चित कोषबाट प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण गर्न वित्तीय समानीकरण अनुदानको परिमाण निर्धारण गरी सिफारिस गरेको र उक्त संवैधानिक व्यवस्थाको अधीनमा रही आयोगले गरेको सिफारिस अनिवार्य रूपमा सरकारले कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आयोगले जनाएको छ।

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ का लागि आयोगबाट भएको सिफारिस एवम् संघीय संसद्बाट पारित बजेटबमोजिम रकम हस्तान्तरण गर्ने व्यवस्था गर्न अर्थ मन्त्रालयमार्फत सरकार (मन्त्रिपरिषद्) लाई ध्यानाकर्षण गराउने आयोगले निर्णय गरेको हो।

अर्थ मन्त्रालयको आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को बजेट कार्यान्वयनसम्बन्धी मार्गदर्शनको बुँदा १३ मा वित्तीय समानीकरण अनुदानको एकचौथाइले हुन आउने रकम महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले सम्बन्धित प्रदेश र स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा २ भदौ २०८२, २ कात्तिक २०८२, २ माघ २०८२ र २ वैशाख २०८३ मा गरी चार किस्तामा हस्तान्तरण गर्ने उल्लेख छ।

त्यस्तै १४ नम्बर बुँदामा समानीकरण अनुदान हस्तान्तरण गर्दा पहिलो र दोस्रो किस्ता सुरु अनुमानबमोजिम, तेस्रो किस्ता पुस मसान्तको राजस्व लक्ष्य तथा संकलनको अनुपातको आधारमा र चौथो किस्ता चैत मसान्तसम्मको राजस्व लक्ष्य तथा संकलन भएको अनुपातका आधामा पुनः निर्धारण हस्तान्तरण गरिने उल्लेख छ।

चालु आर्थिक वर्षको पुस महिनासम्मको अवधिमा ७ खर्ब ११ अर्ब २० करोड ७८ लाख रुपैयाँ राजस्व प्राप्तिको अनुमान रहेकामा ५ खर्ब ८१ अर्ब ४० करोड ७२ लाख रुपैयाँ उठाइएको छ। तेस्रो किस्ता पुस मसान्तको राजस्व लक्ष्य तथा संकलनको अनुपातका आधारमा दिइने भएकाले सोहीअनुसार पत्राचार गरिएको अर्थ मन्त्रालयले जनाएको छ।

चालु आर्थिक वर्षको ६ महिनामा प्रदेशको विनियोजित अनुदानको ३९.१४ र स्थानीय तहको ४७.६० प्रतिशत अनुदान हस्तान्तरण गरेको हो। अर्थ मन्त्रालयले सार्वजनिक गरेको चालु आर्थिक वर्षको बजेटको अर्धवार्षिक समीक्षाअनुसार संघीय सरकारले प्रदेश सरकारलाई ३८ अर्ब १८ करोड ७२ लाख र स्थानीय तहमा १ खर्ब ५२ अर्ब ४६ करोड ४ लाख रुपैयाँ हस्तान्तरण गरिसकेको छ।

संघीय सरकारले चालु आर्थिक वर्षको बजेटमार्फत प्रदेश र स्थानीय तहका लागि चार वटै अनुदान (समानीकरण, ससर्त, समपूरक र विशेष) गरी कुल ४ खर्ब १७ अर्ब ८२ करोड ५० लाख विनियोजन गरेको छ। यो विनियोजन संघीय बजेटको २१.२७ प्रतिशत हो।

सरकारले समानीकरण अनुदान प्रदेशलाई ६० अर्ब ६६ करोड रुपैयाँ विनियोजन गरेकामा पुस मसान्तसम्म २८ अर्ब ३९ करोड ९५ लाख रुपैयाँ हस्तान्तरण गरिएको छ। यस्तै स्थानीय तहलाई ८८ अर्ब ९६ करोड ८० लाख रुपैयाँ विनियोजन गरेकामा ४२ अर्ब ७५ करोड ८९ लाख रुपैयाँ समानीकरण अनुदान हस्तान्तरण गरिसकेको छ।

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा पनि तेस्रो किस्ताबापतको वित्तीय समानीकरण अनुदान २५ मध्ये १३.२४ प्रतिशत (अर्थात् वार्षिक बजेटको ६३.२४ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी) हस्तान्तरण गर्न भनिएको थियो। चौतर्फी विरोधपछि त्यसलाई संशोधन गर्दै तेस्रो किस्ताबापतको २५ प्रतिशतमध्ये २१.०८ प्रतिशत (अर्थात् वार्षिक बजेटको ७१.०८ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी) प्रदेश तथा स्थानीय तहमा वित्तीय समानीकरण अनुदान पठाइएको थियो। उक्त आर्थिक वर्ष पनि आयोगले सिफारिस गरिएअनुसार अनुदान पठाइएको थिएन।

सुरक्षा परिषद्को निष्कर्ष : निर्वाचनलाई जटिल चुनौती छैनन्

- ड्रोनबाट पनि हुनेछ सुरक्षा निगरानी
- हिंसा र अफवाह फैलाउन खोज्ने केही समूहलाई कानुनको दायरामा ल्याइसकिएको गृहमन्त्री अर्यालको भनाइ

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

तस्बिर : प्रधानमन्त्रीको सचिवालय

प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचनको पूर्वसन्ध्यामा प्रधानमन्त्री सुशीला कार्कीको अध्यक्षतामा बुधबार बसेको राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्को बैठकले मतदानका लागि देशमा जटिल सुरक्षा चुनौती नभएको निष्कर्ष निकालेको छ। अर्थमन्त्री रामेश्वर खनाल, गृहमन्त्री ओमप्रकाश अर्याल, परराष्ट्रमन्त्री बालानन्द शर्मा, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षामन्त्री राजेन्द्रसिंह भण्डारी, मुख्यसचिव सुमनराज अर्याल र प्रधानसेनापति अशोक सिग्देललगायत अधिकारी सहभागी बैठकले निर्वाचनका लागि सुरक्षा अवस्था दुरुस्त रहेको निष्कर्ष निकालेको हो।

रक्षा मन्त्रालयका सचिवसमेत रहेका परिषद्का सदस्यसचिव केदारनाथ शर्माका अनुसार बैठकमा देशको सुरक्षा अवस्थाको समीक्षा गर्दै निर्वाचनका लागि आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण तयारी पूरा भएकाले निर्वाचन निष्पक्ष, भयरहित, शान्तिपूर्ण र त्रुटिरहित ढंगले सम्पन्न गराउने विषयमा छलफल भएको छ। 'निर्वाचनमा शान्तिसुरक्षा र अमनचयन कायम गर्न सम्बन्धित सुरक्षा निकायलाई थप प्रभावकारी र समन्वयात्मक रूपमा परिचालन गर्ने छलफल भयो,' शर्माले भने।

बैठकमा गृहमन्त्री अर्यालले निर्वाचनमा हिंसा र अफवाह फैलाउन खोज्ने केही समूहलाई कानुनको दायरामा ल्याइसकिएको भन्दै ढुक्कले मतदान गर्न सक्ने अवस्था रहेको सुनाए। कतिपयले हिंसात्मक गतिविधि गर्न खोजेको भए पनि केहीसँग समयमै संवाद त केहीलाई नियन्त्रणमा लिएर शान्तिपूर्ण रूपमा निर्वाचन हुने वातावरण बनाएको उनको भनाइ थियो।

सरकारले सुरुमा निर्वाचनका लागि मेडिकल व्यवसायी दुर्गा प्रसाईं नेतृत्वको राष्ट्र, राष्ट्रियता, धर्मसंस्कृति बचाउ महाअभियान, उनका सहयोगी माधव खतिवडाले दर्ता गरेको नागरिक बचाउ दल, धर्मेन्द्र बास्तोला 'कञ्चन' नेतृत्वको नेकपा बहुमतसहित जेन-जीकै केही समूह चुनौती बन्न सक्ने विश्लेषण गरेको थियो। त्यसअनुसार सुरुमा प्रसाईंसँग सरकारले वार्तासमेत गरेको थियो।

गृहमन्त्री अर्यालका अनुसार प्रसाईंलाई त्यसबेला आफ्ना माग राजनीतिक हिसाबबाट सम्बोधन गर्ने बाटोमा जानुपर्छ भन्ने सन्देश दिन खोजिएको थियो। 'त्यसबेला हामीले उहाँलाई बाटो देखाइदिएका थियौं, संसद्मा जानुस्, त्यसपछि संख्या पुऱ्याएर तपाईंहरूले भनेजस्तो जनमत संग्रह चाहिएको भए पनि जान सक्नुहुन्छ भनेका थियौं,' उनले भने, 'पछि उहाँका गतिविधि राष्ट्र विप्लव गर्ने, हिंसा र अफवाह फैलाउने किसिमका भए।' प्रसाईंलाई प्रहरीले १७ फागुनमा भक्तपुरस्थित निवासबाट पक्राउ गरेको छ।

प्रसाईंसहित धर्मेन्द्र बास्तोला नेतृत्वको नेकपा बहुमतका नेतासहितलाई हिंसा भड्काउन खोज्ने गतिविधि गरेको भन्दै प्रहरीले कम्तीमा ३५ जना हिरासतमा छन्। केन्द्रीय प्रहरी प्रवक्ता अविनारायण काफ्लेका अनुसार निर्वाचनविरोधी गतिविधि र सामाजिक सञ्जाल दुरुपयोग गरी अफवाह फैलाएको आरोपमा उनीहरूलाई फरकफरक जिल्लाबाट पक्राउ गरिएको हो। निर्वाचन सुरक्षालाई प्रतिकूल असर पुग्ने गरी गतिविधि गर्ने र एआईको दुरुपयोग गरी सामाजिक सञ्जालमार्फत अफवाह फैलाउने, झूटा प्रचारप्रसार गर्नेलगायत कसुरमा उनीहरू पक्राउ परेको काफ्लेको भनाइ छ।

गृहमन्त्री अर्यालका अनुसार चुनावलाई भयरहित वातावरणमा सम्पन्न गराउन प्रदेशको सुरक्षा समितिलाई समेत सक्रिय बनाइएको छ। 'प्रदेशका प्रमुख सचिवको नेतृत्वमा हुने कमान्ड पोस्टलाई सक्रिय बनाएर समन्वयलाई भरपर्दो बनाइएको छ,' अर्यालले भने, 'त्यो समितिमा सेनाका पृतनापति, आन्तरिक मामिला मन्त्रालयका सचिवदेखि सबै सुरक्षा निकायका प्रमुखसमेत हुन्छन्।'

तत्काललाई कुनै चुनौती नभए पनि निर्वाचनका समयमा आइपर्न सक्ने चुनौतीलाई तत्काल आपसी समन्वयमा परिचालन गर्ने परिषद्को निर्णय छ। बैठकमा सहभागी एक सदस्यका अनुसार मतदानपछिको सम्भावित सुरक्षा चुनौतीबारे समेत छलफल भएको छ। 'मतगणना सुरु भएर प्रारम्भिक नतिजा आइरहँदा आइपर्न सक्ने चुनौतीलाई समेत विश्लेषण गरेर अन्तिम परिणाम आउँदासम्मको परिस्थितिलाई शान्त बनाउने विषयमा कुराकानी भए,' ती सदस्यले भने, 'त्यो हिसाबमा तत्काललाई कुनै चुनौती देखिएका छैनन्।'

प्रधानसेनापति सिग्देलले समेत सबै सुरक्षा संयन्त्रसँग समन्वयमा भयरहित ढंगले चुनाव हुने अवस्था तयार भएको ब्रिफिङ बैठकमा गरेको उनको भनाइ छ। नेपाली सेनाले चुनावपूर्वको अवस्थामा सामाजिक सञ्जाल निगरानीमा सहयोग गर्नेबाहेक मतपत्र छपाइको सुरक्षा, ढुवानी र महत्त्वपूर्ण संरचना सुरक्षामा काम गरेको थियो भने निर्वाचनका बेला नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरीपछि तेस्रो घेरामा बसेर सेनाले निर्वाचन अधिकृत, स्थानीय प्रशासन र अरू सुरक्षा निकायको समन्वयमा काम गर्नेछ।

'विभिन्न बेस बनाएर संयुक्त गस्तीहरू पनि हुनेछन्, निर्वाचनपछि पुनः मतपेटिका ढुवानी, मतगणना स्थलको सुरक्षाको काममा सेनाले सहयोग गर्नेछ,' सैनिक प्रवक्ता राजाराम बस्नेत भन्छन्, 'सेनाबाट मात्र चुनावमा ७९ हजार सुरक्षाकर्मी खटिनेछन्।' उनका अनुसार सेनाले निर्वाचनलाई सुरक्षित ढंगले सम्पन्न गर्न निर्वाचन आयोग, अरू सुरक्षा अंगसहित सबै निकायसँग समन्वय र सहकार्य गरेर सुरक्षित वातावरण तयार गर्ने काम गरेको छ। कुनै किसिमको अप्रिय घटना नहोस् भनेर देशभरि ८ सय बम डिस्पोजल टोलीसमेत परिचालन गरिएको बस्नेतको भनाइ छ।

'कुनै पनि खबर प्राप्त हुनासाथ तुरुन्त गएर सुरक्षित ढंगले डिस्पोजसँगै नागरिकलाई सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउने हिसाबले यसरी तैनाथ गरिएको हो,' सहायक रथी बस्नेतले भने। हालसम्म सेनाले १४ वटा शंकास्पद वस्तु डिस्पोज गरिसकेको छ। तर, ती सबै तर्साउनलाई राखिएका बम जस्तो देखिने वस्तु मात्र भएको अधिकृतहरूको भनाइ छ।

अधिकृतहरूका अनुसार कुनै अप्रिय गतिविधि नहोस् भनेर १६५ निर्वाचन क्षेत्रमै सेना र सशस्त्रका एक-एक वटा अस्थायी बेस बनाइएको छ। सेनालाई सोही बेसमार्फत लामो दूरी, मध्यम दूरी र छोटो दूरी गरी तीन भागमा पैदल गस्ती, स्ट्राइकिङ फोर्स, मोबाइल गस्तीलगायतमा खटाइएको छ।

नेपाल प्रहरीका अनुसार, निर्वाचनलाई शान्तिपूर्वक सम्पन्न गर्न सीसी टीभी र ड्रोनमार्फत समेत निगरानी गरिनेछ।

'निर्वाचन आचारसंहिता उल्लंघन, सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोग रोक्न प्रत्येक जिल्ला प्रहरी कार्यालय, प्रदेश प्रहरी कार्यालय, उपत्यका प्रहरी कार्यालय, साइबर ब्युरो र प्रहरी प्रधान कार्यालयमा समेत सोसल मिडिया मनिटरिङ डेस्कले काम गरिरहेको छ,' प्रहरी प्रवक्ता काफ्लेले भने, 'त्यसैले ढुक्कले मतदान गर्न सक्ने अवस्था छ।'

निर्वाचन आयोगले देशभर ११ हजार ९ सय १ मतदानस्थल र २३ हजार १ सय १२ मतदान केन्द्र तोकेको छ। तीमध्ये ४ हजार १ सय १४ मतदानस्थललाई अति संवेदनशील सूचीमा राखिएको छ। संवेदनशीलताका आधारमा सुरक्षाकर्मीलाई खटाइएको छ। मन्त्रालयका अनुसार, देशभर ४ हजार ४ सय ४२ मतदानस्थल संवेदनशील र २ हजार ८ सय ४५ सामान्य सुरक्षा चुनौतीको सूचीमा छन्।

काठमाडौं उपत्यकामा २ सय ७८ मतदानस्थल सामान्य, २ सय ३७ मतदानस्थल संवेदनशील र १२ मतदानस्थल अति संवेदनशील सूचीमा छन्। कोशीमा ६ सय ४७ मतदानस्थल सामान्य, २ सय ३७ संवेदनशील र १२ अति संवेदनशील सूचीमा समेटिएका छन्। मधेशमा १ सय ५९ सामान्य, ७ सय ५५ संवेदनशील र १ हजार २ सय ४६ अति संवेदनशील सूचीमा राखिएका छन्। बागमती (उपत्यकाबाहेक) मा ४ सय ३७ सामान्य, ४ सय ९७ संवेदनशील र १ हजार २ सय ८८ अति संवेदनशील सूचीमा राखिएका छन्।

गण्डकीमा ३ सय ९२ सामान्य, ५ सय ७७ संवेदनशील र ३ सय २८ अति संवेदनशील, लुम्बिनीमा ४ सय ७१ सामान्य, ७ सय ३८ संवेदनशील र ३ सय ५८ अति संवेदनशील छन्। कर्णालीमा १ सय ६१ सामान्य, ४ सय २२ संवेदनशील र ३ सय ५८ अति संवेदनशील तथा सुदूरपश्चिममा ३ सय सामान्य, ३ सय ९४ संवेदनशील र ४ सय ८१ मतदानस्थल अति संवेदनशील सूचीमा छन्।

निर्वाचनमा खटिएका १५ जनाको मृत्यु

काठमाडौं (कास)- विभिन्न जिल्लामा निर्वाचनमा खटिएका सुरक्षाकर्मी र कर्मचारी गरी १५ जनाको मृत्यु भएको छ। बैतडीमा ३, बारामा २, रूपन्देही, धनुषा, महोत्तरी, नवलपरासी, मकवानपुर र कञ्चनपुरमा १-१ जना निर्वाचन प्रहरीको मृत्यु भएको प्रहरी प्रधान कार्यालयले जनाएको छ। रामेछाप र सर्लाहीमा १-१ जना मतदान अधिकृतको मृत्यु भएको छ। मुस्ताङमा १ जना निर्वाचन अधिकृत र रामेछापमा १ प्रहरीको मृत्यु भएको छ।

१८ फागुनमा रामेछापमा मतदान अधिकृत डोरप्रसाद घिमिरे र प्रहरी सहायक निरीक्षक परशुराम यादवको मृत्यु भएको प्रहरीले जनाएको छ। रामेछाप नगरपालिका शीतलदेवी मावि सिरुबारी र वडा कार्यालय भवन साँघुटारका लागि निर्वाचन सामग्री लैजाँदै गर्दा गाडी दुर्घटना भएर उनीहरूको मृत्यु भएको हो। मृतक घिमिरे निमावि द्वितीय श्रेणीका शिक्षक थिए। सप्तरी रूपनी गाउँपालिका-१ का यादव जिल्ला प्रहरी कार्यालय रामेछापमा कार्यरत थिए।

मतपत्र, मतपेटिकासहित निर्वाचन सामग्री लिएर गएको ना ७ ख ६७६८ नम्बरको गाडी सडकमा मोड नपुगी ब्याक गर्ने क्रममा अनियन्त्रित भई सडकबाट करिब १०० मिटर तल खसेको थियो। दुर्घटनामा ७ जना घाइते भएका थिए। घाइतेलाई नेपाली सेनाको हेलिकोप्टरबाट उपचारका लागि काठमाडौं ल्याइएको थियो। निर्वाचनमा खटाइएका कर्मचारी दुर्घटनामा परेपछि दुवै मतदान केन्द्रमा अन्य कर्मचारी र निर्वाचन सामग्री पठाइएको जिल्ला निर्वाचन कार्यालय रामेछापका निर्वाचन अधिकृत नारायण लामिछानेले बताए।

सर्लाहीमा पनि एक मतदान अधिकृतको मृत्यु भएको सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी होमप्रसाद घिमिरेले जानकारी दिए। १९ फागुनमा मतदान केन्द्रमा बेहोस भएर लडेका रघुनाथ महतोको मृत्यु भएको हो। महतो सर्लाही-२ स्थित पर्सा गाउँपालिका-४, जिंगडवामा रहेको आधारभूत विद्यालय जिंगडवा मतदान केन्द्रमा खटिएका थिए। स्वास्थ्यकर्मी महतोलाई उपचारका लागि मलंगवा अस्पताल लगिएकोमा चिकित्सकले मृतक घोषणा गरेका थिए। हृदयाघातबाट उनको मृत्यु भएको अस्पतालले जनाएको छ।

१९ फागुनमा कञ्चनपुरमा निर्वाचन प्रहरीको मृत्यु भएको छ। पुनर्वास नगरपालिकामा खटिएका निर्वाचन प्रहरी ३५ वर्षीय मानसिंह रानाको मृत्यु भएको जिल्ला प्रहरी कार्यालयले जनाएको छ। जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रवक्ता एवं प्रहरी नायब उपरीक्षक हेमबहादुर शाहीका अनुसार रानालाई पुनर्वास नगरपालिका-९ सीताबस्तीस्थित जीवनशक्ति आधारभूत मतदानस्थलमा खटाइएको थियो। राति खाना पकाउने क्रममा बेहोस भएका उनको धनगढीस्थित निसर्ग अस्पतालमा उपचारका क्रममा मृत्यु भएको हो। राना उच्च रक्तचाप र मधुमेह रोगबाट पीडित भएको पाइएको प्रवक्ता शाहीले बताए।

त्यस्तै मुस्ताङमा निर्वाचनमा खटिएका कर्मचारीको मृत्यु भएको सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी एकनारायण भण्डारीले जनाए। भन्सार कार्यालय कोरोला नाकाका कर्मचारी सुनिल घतानेको मृत्यु भएको उनले जानकारी दिए। घताने प्रतिनिधिसभा निर्वाचनमा बारागुङ मुक्तिक्षेत्र गाउँपालिका-२ को जनप्रिय आधारभूत विद्यालय झोङमा निर्वाचनका लागि खटिएका थिए। १८ फागुनमा थासाङ गाउँपालिका-२ खन्तीमा ग ७ प १४८६ नम्बरको मोटरसाइकल दुर्घटना हुँदा उनको मृत्यु भएको हो।

निर्वाचन प्रहरी ११, मतदान अधिकृत २, प्रहरी र मतदान कर्मचारी १-१ को मृत्यु

मकवानपुरमा सवारी दुर्घटनामा परी १८ फागुनमा एक निर्वाचन प्रहरीको मृत्यु भएको छ। इलाका प्रहरी कार्यालय पशुपतिनगरमा कार्यरत निर्वाचन प्रहरी पवन साहको मृत्यु भएको थियो। उनलाई १४ फागुनमा हेटौंडा उपमहानगरपालिका-८ कर्रा पुलनजिक पिकअप गाडीले ठक्कर दिएको थियो। जिल्ला प्रहरी कार्यालय मकवानपुरका प्रहरी नायब उपरीक्षक पुष्कर बोगटीका अनुसार रौतहट फतुवा विजयपुर नगरपालिका-७ घर भएका साहको पुरानो मेडिकल कलेज चितवनमा उपचारका क्रममा मृत्यु भएको हो।

बैतडीमा एक महिनाको अवधिमा ३ निर्वाचन प्रहरीको मृत्यु भएको छ। २१ माघमा बैतडीमा भीरबाट लडेर दशरथचन्द नगरपालिका-४ का ३२ वर्षीय प्रकाश चन्दको मृत्यु भएको थियो। निर्वाचन प्रहरी चन्द सुन्दरखाली मैदानमा सञ्चालित तालिम सकेर घरतर्फ गइरहेका बेला खरकटे सल्लेरी भन्ने स्थानमा भीरबाट लडेर मृत्यु भएको हो।

१२ फागुनमा मेलौली नगरपालिका-६ का ३८ वर्षीय राजेन्द्रप्रसाद भट्टको मृत्यु भएको थियो। राति साढे १० बजेतिर घरमै अचेत अवस्थामा उनी फेला परेका थिए। ड्युटी सकेर घर फर्किएका उनी घरमै एक्कासि बेहोस भएर अचेत भएका थिए। उपचारका लागि अस्पताल पुऱ्याए पनि चिकित्सकले मृत्यु घोषणा गरेका थिए। जिल्ला प्रहरी कार्यालय बैतडीका सूचना अधिकारी सुरज सिंहले मृतक भट्ट इलाका प्रहरी कार्यालय मेलौलीमा निर्वाचन प्रहरीमा खटिएका थिए।

८ फागुनमा दशरथचन्द नगरपालिका-४ बबेत घर भएका ३८ वर्षीय निर्वाचन प्रहरी महादेव वडको पनि ज्यान गएको थियो। खाना खान घर गएको समयमा अचेत अवस्थामा भेटिएका महादेवलाई उपचारका लागि जिल्ला अस्पताल पुऱ्याउँदा चिकित्सकले मृत घोषणा गरेका थिए। मोटरसाइकल दुर्घटनामा परी रूपन्देहीमा एक निर्वाचन प्रहरीको मृत्यु भएको थियो। रूपन्देहीको सिद्धार्थनगर नगरपालिका-९ गोनहियाका २५ वर्षीय बाबुराम यादवको २१ माघमा ज्यान गएको प्रहरीले जनाएको छ। बुटवल-भैरहवा सडक खण्डको कोटिहवामा यादवले चलाएको मोटरसाइकल सडक किनारको डिभाइडरमा ठोक्किएको थियो। म्यादी प्रहरीको नियुक्ति बुझेर दुई दिन तालिमसमेत उनले लिएका थिए।

प्रहरीका अनुसार बारामा एक जना महिला र एक जना पुरुष निर्वाचन प्रहरीको मृत्यु भएको छ। धनुषा र नवलपरासीमा पनि १/१ जना निर्वाचन प्रहरीको मृत्यु भएको प्रहरीको तथ्यांक छ। निर्वाचन सुरक्षाका लागि ४० दिनको अस्थायी सेवामा निर्वाचन प्रहरी भर्ना भएका थिए।

जनादेशको दिन : नेपाल....

निर्वाचन आयोग
नेपाल

तस्बिर : दिपेन श्रेष्ठ/कान्तिपुर

काठमाडौंको वसन्तपुरमा बुधबार मतदान केन्द्र तयार गर्दै कर्मचारी।

आयोगका सचिव कृष्णबहादुर राउतका अनुसार हेलिकोप्टरबाट समेत निर्वाचन सामग्री र जनशक्ति मतदान स्थलसम्म पुऱ्याइएको छ। 'डोल्पाका २३ र हुम्लाका ४ गरी अति दुर्गम २७ स्थानमा हेलिकोप्टरबाट मतपत्र, मतपेटिकालगायतका सामग्रीसहित कर्मचारी र सुरक्षाकर्मी पठायौं,' उनले भने, 'मतदानपछि ताप्लेजुङदेखि दार्चुलासम्मका १५ जिल्लाका ६१ स्थानबाट हेलिकोप्टरबाट मतपेटिका संकलन गरिनेछ।'

निर्वाचनको सुरक्षाका लागि मतदान केन्द्रको बाहिरी घेरामा नेपाली सेना खटाइएको छ। निर्वाचनमा परिचालन गरिएका सैनिकको संख्या ७९ हजार ७ सय २७ छ। नेपाल प्रहरीबाट ७५ हजार ७ सय ९७ र सशस्त्र प्रहरी बलबाट ३४ हजार ५ सय ७६ सुरक्षाकर्मी खटाइएको छ। राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागबाट १ हजार ९ सय २१ कर्मचारी खटाइएको छ। सुरक्षा व्यवस्थाका लागि १ लाख ४९ हजार ९० निर्वाचन प्रहरी पनि तैनाथ छन्। यो निर्वाचन गराउन २ लाख १५ हजार कर्मचारी खटाइएको आयोगले जनाएको छ।

आयोगका सचिव राउतका अनुसार विगतका निर्वाचनको सुरक्षा विश्लेषण र वर्तमान अवस्थाको मूल्यांकनका आधारमा ३ हजार ६ सय ८० मतदानस्थललाई 'अति संवेदनशील'को सूचीमा राखिएको छ। ४ हजार ४ सय ४२ मतदानस्थललाई 'संवेदनशील' र २ हजार ८ सय ४५ मतदानस्थललाई 'सामान्य' श्रेणीमा राखिएको छ। 'चारवटै सुरक्षा निकायले आयोगको समन्वयमा तयार पारेको एकीकृत सुरक्षा योजनाअन्तर्गत निर्वाचनको सुरक्षा व्यवस्था मिलाइएको छ,' सचिव राउतले भने।

कार्यवाहक प्रमुख निर्वाचन आयुक्त भण्डारीले मतगणना सुरु भएको २४ घण्टाभित्र प्रत्यक्षतर्फको मतपरिणाम दिने गरी तयारी मिलाइएको जानकारी दिए। उनका अनुसार मतदान सकिएर मतपेटिका संकलन गरिनेछ, मतपेटिका जम्मा गरिसकेपछि सर्वदलीय बैठक बस्छ, जहाँ मतगणनादेखि सदर र बदरसम्मका नियम निर्धारण गरिन्छ। त्यसपछि गणना सुरु हुनेछ।

कार्यवाहक प्रमुख आयुक्त भण्डारीले २४ घण्टाभित्र मतपरिणाम सार्वजनिक गर्ने दाबी गरे पनि प्रत्यक्षतर्फ सबैको परिणाम आइसक्न चार दिनसम्म लाग्न सक्ने कर्मचारीहरूको भनाइ छ। प्रत्यक्षतर्फको गणना सकिएपछि समानुपातिकको मत गनिनेछ। निर्वाचन आयोगले एक साताभित्र अन्तिम मतपरिणाम सार्वजनिक गर्ने दाबी गरेको छ। मतगणनाका क्रममा भएका विगतका घटनाबाट पाठ सिक्दै यसपालि निर्वाचन प्रणाली र अभ्यासमा सुधार गरिएको कार्यवाहक प्रमुख निर्वाचन आयुक्त भण्डारीले बताए। 'यस पटक मतगणनास्थल झन् परिस्कृत र सुरक्षित बनाइएको छ,' उनले भने, 'गणनास्थललाई तारजालीले घेरेर सुरक्षित बनाइएको छ। मतगणना गर्ने र उम्मेदवारका प्रतिनिधि बस्ने ठाउँ छुट्टै तयार गरिएको छ। उनीहरूले मतगणना हेर्न पाउँछन् तर गणकको छेउमा पुग्न पाउँदैनन्।'

आयोगका अनुसार मतगणनास्थलमा दलका प्रतिनिधि बस्ने ठाउँ छाडेर तारजालीसहितको फलामको बार राखिएको छ। हरेक मतगणनास्थलमा कम्तीमा आठवटा सीसीटीभी क्यामेरा जडान गरिएका छन्। ठूलो मतगणनास्थल रहेको ठाउँमा भने बढी सीसीटीभी क्यामेरा राखिएको आयोगले जनाएको छ।

आयोगले मतपरिणामको जानकारी आफ्नो वेबसाइटबाट अद्यावधिक गराउनेछ। गणनास्थलमा माइकिङ गरेर समय-समयमा नतिजाबारे जानकारी गराउने व्यवस्था मिलाइएको छ। आयोगका अनुसार निर्वाचन परिणाम 'अपलोड' गर्न एक-एक अधिकृतलाई युजर र पासपोर्ट दिएर गणनास्थलमा खटाइएको छ।

जेन-जी विद्रोहको दबाबमा परेर गत २४ भदौमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले राजीनामा दिएपछि पूर्वप्रधानन्यायाधीश सुशीला कार्की कार्यकारी प्रमुख बनेकी थिइन्। उनले नियुक्ति पाएकै दिन २७ भदौमा गरेको सिफारिसका आधारमा राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलले प्रतिनिधिसभा विघटन गरी २१ फागुनका लागि निर्वाचन घोषणा गरेका थिए। सुरुमा केही दल चुनावमा जान अनिच्छुक देखिए पनि अन्ततः सबै निर्वाचनमा होमिएका हुन्।

मौन अवधिमा भ्रामक...

'प्रहरी प्रधान कार्यालयको साइबर ब्युरोको प्राविधिक सहयोग लिएर अध्ययन गर्दा भट्टको संलग्नता पत्ता लाग्यो। उनलाई भरतपुर-१० बाट पक्राउ गरी अनुसन्धान अगाडि बढाएको छ,' उनले भने। भट्ट पक्राउपछि भिडियो हटाइएको छ।

निर्वाचनको सम्मुखमा भ्रामक सूचना फैलाइएको यो पहिलो घटना होइन। राजनीतिक दल र उम्मेदवारका विषयमा तथ्य तोडमोड गरेर, 'डिपफेक' अडियो र भिडियो तयार गरेर सामाजिक सञ्जालमा अफवाह फैलाउने क्रम चलिरहेको छ। कतिपयले कानुनी दफाको आंशिक उद्धरण र अधुरो व्याख्या गरेर भ्रमपूर्ण सामग्री फैलाइरहेका छन्।

बुधबार मात्रै रास्वपाका तर्फबाट धादिङ-१ बाट उम्मेदवारी दिएकी 'आसिका तामाङको उम्मेदवारी खारेज हुने' दाबी गरिएको समाचार केही सञ्चारमाध्यम र सामाजिक सञ्जालमा फैलियो। तामाङले जर्मनीको स्थायी आवासीय अनुमति (पीआर) लिएको दाबी समाचारमा गरिएको थियो।

'केटीएभ दैनिक' नामक फेसबुक पेजले बुधबार दिउँसो १२:१२ बजे 'आसिकाको उम्मेदवारी खारेज हुन सक्ने' शीर्षकमा पोस्ट गरेको थियो। त्यसमा जर्मनीको पीआरलाई 'त्यहाँको नागरिकसरह' मानिने दाबी गर्दै प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा १२ र निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा १४ उद्धृत गरिएको थियो। अधिवक्ता रामचन्द्र कोइरालाको भनाइ राख्दै 'मतदान गर्न नपाउने व्यक्ति उम्मेदवार हुन नसक्ने' तर्क गरिएको थियो।

प्रदेश खबर डटकमले पनि उही शीर्षकमा सामग्री प्रकाशन गरेको थियो। प्राइम टीभीको फेसबुक पेजबाट पनि त्यही शीर्षकको सामग्री राखिएको थियो। तर निर्वाचन आयोगकी सहायक प्रवक्ता सीता श्रीस पुनले ती सामग्रीमा गरिएको दाबीमा कुनै सत्यता नरहेको बताइन्। उनका अनुसार तामाङविरुद्ध उम्मेदवारी खारेजीसम्बन्धी कुनै उजुरी दर्ता भएको छैन। 'अहिले आइरहेका समाचार सबै अफवाह हुन्,' उनले भनिन्। केही सञ्चारमाध्यमले भने तामाङका विषयमा गलत समाचार प्रकाशन गरेको स्वीकार गर्दै माफी मागेका छन्।

चितवन-२ की रास्वपा उम्मेदवार सोविता गौतमले थारू र गुरुङ समुदायलाई 'पैसामा बिक्ने' भनेको दाबीसहितको भिडियो पनि सामाजिक सञ्जालमा छ्यापछ्याप्ती भयो। जनआस्थालगायतका अनलाइन पोर्टल र फेसबुक प्रयोगकर्ताले भिडियो सेयर गर्दै गौतमले आदिवासी समुदायलाई अपमान गरेको उल्लेख गरेका थिए।

चुनावी समयमा अन्य दलले पैसा बाँड्न आउँदा त्यसमा सामेल नहुन गौतमले आग्रह गरेको भिडियोलाई तोडमोड गरी राखिएको थियो। कान्तिपुरले तथ्य जाँच गर्दा भिडियोमा काटकुट र तोडमोड गरेर भ्रम सिर्जना गरिएको पत्ता लाग्यो। यसबारे टेकपानाले पनि तथ्य जाँच गरेको छ।

यहीबीचमा कांग्रेस सभापति गगन थापाको भाषणको भिडियो पनि निश्चित अंश काटेर भ्रम फैलाउने गरी पोस्ट गरिएको थियो। 'गगन थापाले जनजाति समुदायप्रति अपमानजनक टिप्पणी गर्दै ब्राह्मण-क्षेत्रीका पक्षमा बोलेको दाबी गरिएको ३७ सेकेन्डको भिडियो 'ग्लोबलमिडिया००९८' प्रयोगकर्ताले टिकटक, फेसबुक र एक्स लगायतमा सेयर गरेका थिए। उक्त भिडियोमा गगनले भनेका छन्, 'जनजातिहरूले नेपालमा आफूले आफूलाई के भन्ठानेका छन् ? सबै कुरा अधिकार मागेर, यो चाहियो त्यो चाहियो भनेर, यिनीहरूले गर्न के खोजेको ? नेपालमा क्षेत्री-ब्राह्मण नभएको भए कुनै पार्टी चल्थ्यो ?'

सात वर्षअघि सार्वजनिक भएको २७ मिनेटभन्दा लामो भाषणको छोटो अंश काटेर उक्त भिडियो तयार पारिएको थियो। थापाले मूल भाषणमा आफ्नै धारणा व्यक्त गरेका छैनन्। उनले तत्कालीन माओवादी अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालको भनाइ उद्धृत गरेका थिए। यसबारे 'नेपाल फ्याक्ट चेक'ले पनि तथ्य जाँच गरेको छ।

३७ सेकेन्डको आंशिक भिडियो फैलिएपछि कांग्रेस सभापति थापाले 'सामाजिक सञ्जालमा मेरो नाम जोडेर फैलाइएका भ्रमहरू पूर्णतः निराधार छन्। मेरो विचार र व्यवहार सधैं सबै जाति र समुदायप्रति सम्मानजनक छ। म जातीय श्रेष्ठतामा होइन, मानवीय समानता र भाइचारामा विश्वास गर्छु। कृपया कुनै पनि भ्रामक प्रचारको पछि नलाग्न विनम्र अनुरोध गर्दछु,' लेखेका थिए। उनले पूरा भिडियोको युट्युब लिंक पनि त्यसमा राखेका थिए।

थापाकै विषयमा अर्को असान्दर्भिक सामग्री पनि यसैबीच फैलिएको छ, जसमा थापाले खुट्टामा पैसा राखेर ढोगिरहेको दाबी गरिएको छ। ७३ हजार फलोअर भएको 'अवरल बिसौनी' नामक फेसबुक प्रयोगकर्ताले १७ फागुनमा एक तस्बिर पोस्ट गर्दै त्यसमा देखिएका व्यक्ति गगन थापा भएको दाबी गरेका छन्। त्यस तस्बिरमा एक पुरुषले एक महिलाको खुट्टामा पैसा राखेर ढोगिरहेको देखिन्छ तर दुवैको अनुहार स्पष्ट देखिँदैन।

तथ्य जाँचका लागि कान्तिपुरले तस्बिरलाई 'रिभर्स सर्च' गर्दा त्यो २९ वैशाख २०७९ मा प्रकाशित समाचारसँग सम्बन्धित भेटियो।

समाचारअनुसार सिन्धुपाल्चोकको मेलम्ची नगरपालिका-१० मा कांग्रेसका तर्फबाट वडा अध्यक्ष उम्मेदवार रहेका अमृत खनालले फुपू दिदी चेतकुमारी कार्कीलाई ढोग्दा १ हजार रुपैयाँ राखेका थिए। यसबारे निर्वाचन आयोगले स्पष्टीकरण सोधेको र जवाफ चित्तबुझ्दो नभएको भन्दै सचेत गराएको समाचार रातोपाटी र उज्यालो अनलाइनले प्रकाशन गरेका थिए।

रास्वपाबाट समानुपातिक उम्मेदवार बनेका रमेश प्रसाईं एमालेमा प्रवेश गरेको मिथ्या सूचना फैलिएको थियो। यसबारे कान्तिपुरले फोन गर्दा प्रसाईंले भने, 'यो जन्ममा मात्रै होइन, अर्को जन्ममा पनि केपी ओलीको एमालेमा जान्नँ। भोलि सरकार बनाउन रास्वपाले केपी ओलीसँग सहकार्य गऱ्यो भने पनि म रास्वपाबाट राजीनामा दिन्छु।'

पत्रकार तथा तथ्य जाँचक उमेश श्रेष्ठका अनुसार निर्वाचनको मौन अवधिमा उम्मेदवारले बोल्न नपाउने हुनाले त्यसको फाइदा उठाउँदै भ्रामक सूचना फैलाउने गरेको पाइन्छ। 'मौन अवधिमा उम्मेदवारी खारेज भयो वा अर्को उम्मेदवारलाई समर्थन गरियो भन्ने जस्ता भ्रमपूर्ण हल्ला फैलाउने गरिन्छ,' उनी भन्छन्। मौन अवधिमा चुनावी प्रचार, भाषण, भेला, छलफल जस्ता निर्वाचनलाई प्रभाव पार्ने गतिविधि गर्न पाइँदैन।

तथ्य जाँचक श्रेष्ठका अनुसार अघिल्लो चुनावको तुलनामा यसपालि 'डिपफेक' र एआईको प्रयोग केही बढेको देखिन्छ। 'विशेष गरी राजनीतिक दलका नेताहरूको भिडियो र अडियोलाई एआईमार्फत तोडमोड गरेर मानिसलाई झुक्याउने प्रयास भइरहेको छ,' उनले भने, 'टिकटक र रिल्सका छोटो भिडियोमा सबै सन्दर्भ नअट्ने हुनाले मतदाता सजिलै भ्रममा पर्न सक्छन्।'

सामाजिक सञ्जालमा भ्रामक सामग्री फैलिएको पाए निर्वाचन आयोगले तिनलाई हटाउन साइबर ब्युरो र दूरसञ्चार प्राधिकरणलाई प्रस्ताव गर्छ। साइबर ब्युरोका प्रवक्ता दीपकराज अवस्थीका अनुसार हालसम्म ४ सय ४९ वटा भ्रामक तथा अप्रासंगिक सामग्री हटाइएको छ। 'निर्वाचनको मौन अवधिमा सामाजिक सञ्जालमार्फत फैलाइने भ्रामक सामग्रीको निगरानी र कारबाहीलाई गम्भीरतापूर्वक अघि बढाएका छौं,' उनले भने।

यस्ता भ्रामक सामग्री हटाउन टिकटकले छिटो प्रतिक्रिया दिने गरेको तर फेसबुकको माउ कम्पनी 'मेटा'बाट ढिलो प्रतिक्रिया दिने गरेको पनि अवस्थीले बताए। 'टिकटकले छिटो र प्रभावकारी सहकार्य गरिरहेको छ। तर मेटाको रेस्पोन्स निकै ढिलो छ,' उनले भने, 'भ्रामक सामग्रीले समाजमा क्षति पुऱ्याइसकेपछि मात्र प्रतिक्रिया दिँदा खासै अर्थ हुन्न।'

'नेपाल फ्याक्ट चेक' का सम्पादकसमेत रहेका उमेश श्रेष्ठका अनुसार मतदानको दिन पनि भ्रामक सूचना धेरै फैलिन सक्छ। 'मतदानस्थलमा असुरक्षाका भ्रामक सूचना धेरै आउन सक्छन्,' उनी भन्छन्, 'पाठक तथा सामाजिक सञ्जाल प्रयोगकर्ताले देखेका सूचनालाई झट्टै पत्याउनु हुँदैन। आफ्नो भावनालाई उत्तेजित बनाउने वा सनसनीपूर्ण खालका सामग्री आए त्यसलाई आलोचनात्मक दृष्टिकोणले हेर्नुपर्छ। विश्वसनीय मिडियाका सूचनालाई मात्र पछ्याउनुपर्छ।'

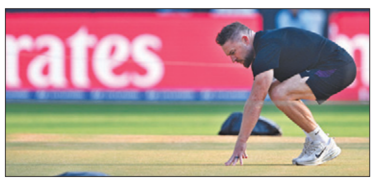

पिच स्पर्श

इंग्ल्यान्डका प्रशिक्षक ब्रेन्डन म्याकलम मुम्बईमा

न्युजिल्यान्ड विश्वकप फाइनलमा

फिन एलेनले ट्वान्टी-२० विश्वकप इतिहासकै सबैभन्दा कम (३३) बलमा शतक बनाएपछि दक्षिण अफ्रिका स्तब्ध

कोलकाता (एएफपी)- फिन एलेनको शतकमा न्युजिल्यान्डले बुधबार दक्षिण अफ्रिकालाई ९ विकेटले पराजित गर्दै ट्वान्टी-२० विश्वकपको फाइनलमा पुगेको छ। एलेनले ३३ बलमै शतक बनाएपछि न्युजिल्यान्डले कोलकाताको इडेन गार्डेनमा १ सय ७० रनको लक्ष्य १३ ओभरभित्र १ सय ७३ रन बनाउँदै पूरा गऱ्यो।

'सुपर एट' बाट पाकिस्तानलाई रन रेटमा मात्र उछिनेर सेमिफाइनलमा पुगेको न्युजिल्यान्डले आइतबार हुने फाइनलमा भारत र इंग्ल्यान्डबीचको विजेतासँग खेल्ने छ। दोस्रो सेमिफाइनल बिहीबार मुम्बईमा हुँदै छ भने फाइनल अहमदाबादमा हुनेछ। दक्षिण अफ्रिकाले फेब्रुअरी १५ मा अहमदाबादमा भएको समूह चरणको खेलमा न्युजिल्यान्डलाई ७ विकेटले पराजित गरेको थियो।

भारतले आइतबार मात्र कोलकातामै 'सुपर एट' को खेलमा वेस्ट इन्डिजले बनाएको १ सय ९६ रनलाई पछ्याएको थियो। न्युजिल्यान्डले पनि त्यही लयलाई निरन्तरता दिँदै दोस्रो पटक फाइनलमा पुगेको हो। न्युजिल्यान्डले अहिलेसम्म ट्वान्टी-२० विश्वकप जित्न सकेको छैन। २०२१ मा यूएईको दुबईमा भएको फाइनलमा टोली अस्ट्रेलियासँग ८ विकेटले पराजित भएको थियो।

१३ औं ओभरको पहिलो ५ बलमा एलेनले मार्को यानसेनको लगातार बलमा ३ चौका र २ छक्का प्रहार गर्दै आफ्नो शतक पूरा गरी न्युजिल्यान्डलाई विजय दिलाएका थिए। एलेनले ट्वान्टी-२० विश्वकप इतिहासकै सबैभन्दा कम बलमा शतक बनाएका हुन्। वेस्ट इन्डिजका क्रिस गेलले २०१६ मा मुम्बईमा इंग्ल्यान्डविरुद्ध ४७ बलमा शतक बनाएका थिए।

ट्वान्टी-२० अन्तर्राष्ट्रियमा सबैभन्दा कम बलमा शतक बनाउने सूचीमा नेपालका कुशल मल्ललाई उछिन्दै एलेन संयुक्त रूपमा तेस्रो स्थानमा आएका छन्। कुशलले २०२३ को एसियाली खेलकुदमा चीनको हाङझाउमा मंगोलियाविरुद्ध ३४ बलमा शतक पूरा गरेका थिए। इस्टोनियाका साहिल चौहानको नाममा ट्वान्टी-२० अन्तर्राष्ट्रियमा सबैभन्दा कम बलमा शतक बनाउने कीर्तिमान रहेको छ। उनले २०२४ मा साइप्रसविरुद्ध २७ बलमा शतक बनाएका थिए।

एलेन र टिम सेफर्टले केवल ९.१ ओभरमा पहिलो विकेटमा १ सय १७ रनको साझेदारी गरी न्युजिल्यान्डको विजय आधार तयार पारे। सेफर्टले ३३ बल खेली ५८ रन बनाए। उनले ७ चौका र २ छक्का प्रहार गरे। रचिन रवीन्द्र ११ बल खेली २ चौका प्रहार गर्दै १३ रनमा अविजित रहे।

सेमिफाइनलअघि प्रतियोगितामा दक्षिण अफ्रिका एक मात्र अपराजित टोली थियो। तर दुई वर्ष फाइनलमा भारतसँग पराजित दक्षिण अफ्रिका पुनः एक पटक आईसीसीका मुख्य प्रतियोगितामा निर्णायक खेलमा चुक्न पुग्यो।

यसअघि यानसेनको अविजित ५५ रनमा दक्षिण अफ्रिकाले ७७-५ को स्थितिबाट उठेर १६९-८ को स्कोर बनाएको थियो। स्पिनरद्वय रवीन्द्र र कोल म्याककोनीले २-२ विकेट लिँदा खुम्चिएको दक्षिण अफ्रिकाबाट ट्रिस्टन स्टब्स र यानसेनले ७३ रनको साझेदारी गरे।

स्टब्सले २४ बल खेली ५ चौका र १ छक्कासहित २९ रन बनाए। यानसेनले ३० बलको इनिङ्समा २ चौका र ५ छक्का प्रहार गरेपछि दक्षिण अफ्रिकाले चुनौतीपूर्ण स्कोर बनाएको थियो। म्याककोनीले दोस्रो ओभरमै आफ्नो अफ स्पिनबाट क्विन्टन डी ककलाई १० रनमा आउट गरे भने अर्को बलमा रायन रिकेल्टनलाई। डेवाल्ड डेभिसले उनको ह्याट्रिक विकेटलाई रोकेका थिए।

लकी फर्गुसनको बलमा रवीन्द्रले मिडविकेटमा क्याच छाड्दा कप्तान एडेन मारक्रम २ रनमा थिए। तर मारक्रमले त्यसको खासै फाइदा उठाउन सकेनन्। देब्रेहाते स्पिनर रवीन्द्रले उनलाई डिपमा डारेल मिचेलबाट १८ रनमा क्याच गराए। ग्लेन फिलिप्सले पनि डेबिड मिलरको ३ रनमा क्याच छाडिदिए। तर रवीन्द्रले ५ बलपश्चात् उनलाई ६ रनमा मिचेलबाट पुनः लङ अनमा क्याच गराए।

जिम्मी निसमले ब्रेभिसलाई ३४ रनमा आउट गरेपछि दक्षिण अफ्रिकाले १०.२ ओभरमा आफ्नो आधा टोलीलाई गुमाइसकेको थियो। ब्रेभिसले २७ बलमा ३ चौका र २ छक्कासहित ३४ रन बनाए। फर्गुसनले स्टब्सलाई बोल्ड गरे भने यानसेनले छक्का प्रहार गर्दै आफ्नो अर्धशतक पूरा गरेका थिए।

न्युजिल्यान्डमा आफ्नो बच्चा जन्मिएपछि मंगलबार राति मात्र भारतमा टोलीमा समावेश भएका तीव्र बलर म्याट हेनरीले अन्तिम ओभरमा कोर्बिन बोस्क र कागिसो रबाडालाई आउट गरे।

आजको सेमिफाइनल

भारतविरुद्ध इंग्ल्यान्ड
मुम्बई, १९:१५ बजे

न्युजिल्यान्डका फिन एलेन बुधबार दक्षिण अफ्रिकाविरुद्ध शतक पूरा गरेपछि। **तस्बिर** : एएफपी

आईसीसी लिग २ स्थगित

काठमाडौं (कास)- मध्यपूर्वमा निम्तिएको संकटपछि नेपालले आयोजना गर्ने आईसीसी विश्वकप लिग २ शृंखला स्थगित भएको नेपाल क्रिकेट संघ (क्यान) ले बुधबार जनाएको छ। निर्धारित तालिकाअनुसार मार्च १० देखि नेपालले यूएई र ओमान सम्मिलित विश्वकप लिग २ को शृंखला आयोजना गर्दै थियो।

तर हालै अमेरिका र इजरायलले इरानमाथि आक्रमण गरेपछि जबाफी हमलामा इरानले यूएई, कतार, साउदी अरेबियालगायतका देशमा प्रहार गरेका कारण मध्यपूर्वको स्थिति तनाव रहेको सन्दर्भमा क्यानले अर्को सूचना नआएसम्मका लागि लिग २ को शृंखला स्थगित भएको जनाएको हो।

रोहित पौडेलको कप्तानीमा नेपालले लिग २ का लागि यसअघि नै २० सदस्यीय प्रारम्भिक टोलीको घोषणा गरिसकेको थियो र नेपाली टोली बन्द प्रशिक्षणमा रहेको थियो। आठ राष्ट्र सहभागी प्रतियोगितामा समान २० खेल खेलेको ओमान २४ अंकका साथ चौथो स्थानमा, नेपाल १२ अंकका साथ सातौं र यूएई १० अंकका साथ आठौं स्थानमा छ। नेपाल मेमा अमेरिका र स्कटल्यान्ड समावेश लिग २ को अर्को शृंखला आयोजना गर्ने क्रममा छ।

मेलबर्नमा १५ औं कँडेल कप आयोजना हुँदै

नारायण खड्का (अस्ट्रेलिया)

अस्ट्रेलियाको मेलबर्नमा १५ औं संस्करणको कँडेल कन्सल्टेन्सी कप आयोजना हुने भएको छ। अस्ट्रेलियाको नेपाली समुदायको ठूलो पुरस्कार राशिको प्रतियोगिता मानिएको यो प्रतियोगिता यही मार्चको ७ र ८ तारिखमा आयोजना हुने भएको छ। प्रतियोगिता मेलबर्नको डारेबिन इन्टरनेसनल स्पोर्ट्स सेन्टरमा सञ्चालन हुनेछ।

यस प्रतियोगितामा 'ओपन एज' र '३५ वर्ष माथि (फरेभर योङ)' गरी दुई विधामा प्रतिस्पर्धा गरिनेछ। सिड्नी, क्यानबेरा र एडिलेडलगायत अस्ट्रेलियाका विभिन्न सहरबाट टोलीहरूको सहभागिता रहने आयोजकले जनाएको छ। एक विशेष समारोहबीच प्रतियोगिताको अफिसियल 'ड्र' सार्वजनिक गरिएको छ। ओपन क्याटेगोरीतर्फ सहभागी १६ टोलीलाई चार समूहमा विभाजन गरिएको छ।

समूह 'ए' मा होमवुस राइनो फुटबल क्लब (सिड्नी), खुकुरी फुटबल क्लब (क्यानबेरा), नेपवोर्न फुटबल क्लब र यती फुटबल क्लब रातो रहेका छन् भने समूह 'बी' मा सिद्धकाली (एडिलेड), युनाइटेड फुटबल क्लब, रोयल फुटबल क्लब र हिमालयन फुटबल क्लब परेका छन्। यसैगरी समूह 'सी' मा एभरेस्ट युनाइटेड, रोयल वेस्टर्न, एनी र चन्द्रसूर्य फुटबल क्लब रहेका छन् भने समूह 'डी' मा यती ब्लु, जगजित श्रेष्ठ एकेडेमी (एडिलेड), द हिमालयन टाइगर्स र हिमालयन युथ क्लब (सिड्नी) रहेका छन्।

लिग कम नकआउट प्रणालीका आधारमा सञ्चालन हुने यो प्रतियोगिता अस्ट्रेलियामा नेपाली क्लबहरूबीचको सबैभन्दा ठूलो फुटबल प्रतियोगिता भएको बताइएको छ। ओपन क्याटेगोरीतर्फ विजेताले १२ हजार डलर र उपविजेताले ४ हजार ५ सय डलर नगदसहित ट्रफी र मेडल प्राप्त गर्नेछन्। 'फरेभर योङ' विधातर्फ विजेताले २ हजार ५ सय डलर र उपविजेताले १ हजार डलर पुरस्कार पाउनेछन्। साथै विभिन्न व्यक्तिगत विधामा पनि नगद पुरस्कारको व्यवस्था गरिएको छ। प्रतियोगिताको कुल पुरस्कार राशि २२ हजार अस्ट्रेलियन डलर रहेको आयोजकले जनाएको छ।

गत वर्ष सम्पन्न १४ औं संस्करणको फाइनलमा यती फुटबल क्लबले रोयल वेस्टर्न क्लबलाई ३-२ गोल अन्तरले पराजित गर्दै उपाधि जितेको थियो। प्रतियोगितामा नेपालका राष्ट्रिय टोलीबाट प्रतिनिधित्व गरिसकेका चर्चित खेलाडीहरूको पनि सहभागिता रहनेछ। प्रतियोगिताले अस्ट्रेलियामा रहेका नेपाली समुदायबीच आपसी भाइचारा र एकताको भावना अभिवृद्धि गर्ने यती फुटबल क्लबका उपाध्यक्ष तथा प्रतियोगिताका संयोजक सज्जन शर्माले विश्वास व्यक्त गरे।

अन्त्यतिर गोल खाने लिभरपुलको बानी

लन्डन (एएफपी)- लिभरपुलका लागि उल्भ्ससँग २-१ ले हार्नु लाजमर्दो नै रह्यो। उसका लागि यो सिजन समस्या नै समस्या सावित भएको छ। अब त प्रशिक्षक आर्ने स्लटले पनि के मानेका छन् भने एउटा समस्या खेलको अन्त्यतिर गोल खानु पनि रहेको छ र यसलाई छुटाउनु नै पर्नेछ।

उल्भ्सले खेल समाप्त हुन १२ मिनेट अगाडि रोड्रिगो गोमेजको गोलले अग्रता लिएपछि मोहमद सलाहले लिभरपुलका लागि बराबरी गोल फर्काए। लागिरहेको थियो, खेल अब बराबरीमा टुंगिनेछ। तर आन्द्रेले उल्भ्सका लागि गोल गरे, उनको प्रहार डिफ्लेक्ट भएको थियो र लिभरपुल गोलरक्षक एलिसन बेकर झुक्किहाले।

यसपल्टको इंग्लिस प्रिमियर लिगमा लिभरपुल ९० मिनेटपछिको गोलमा पराजित भएको खेल संख्या पुगेको छ, पाँच। एउटा खास सिजन कुनै टिम यसरी खेलको अन्त्यतिर गोल खाएर पराजित भएको यो नै सबैभन्दा बढी हो र यसले टिम अझ अप्ठ्यारोमा परेको हो।

स्लटले आफ्ना खेलाडीलाई जति सक्दो चाँडै यो समस्या समाधान गर्न भनिसकेका छन्, नत्र लिभरपुलको समृद्ध इतिहासमा यो सिजन सर्वथा बिर्सनलायक हुन सक्नेछ। यो सिजनको सुरुआतमा ६० करोड डलरभन्दा बढी नयाँ खेलाडीमा खर्चेका स्लट भन्छन्, 'उल्भ्सले भन्दा हामीले नै बढी मौका बनायौं, हामीले उनीहरूलाई धेरै अवसर पनि दिएनौं, तर पनि हामी पराजित रह्यौं। यो सिजन हामीले धेरै खेल गुमाइसकेका छौं, त्यो पनि इन्ज्युरी समयमा।'

सबैखाले प्रतियोगितामा पाँच खेलयताको पहिलो हारले लिभरपुलको अर्को सिजन युरोपेली च्याम्पियन्स लिगमा छनोट हुने सम्भावना कमजोर हुन सक्नेछ। स्लट के पनि भन्छन् भने लिभरपुलको खेल सुस्त, अपेक्षित र खराब हुन थालेको छ। सन् २०१७ यता लिभरपुल डिफेन्डिङ च्याम्पियनका रूपमा पुछारको क्लबविरुद्ध खेल गुमाउने पहिलो टिम पनि बनेको छ। त्यति बेला चेल्सी क्रिस्टल प्यालेसविरुद्ध पराजित रहेको थियो। अहिले लिभरपुल पाँचौं स्थानमा छ र गत सिजन जितेको उपाधि रक्षाको अभियान असाध्यै कमजोर सावित भएको छ।

च्याम्पियन्स लिग छनोटको सम्भावना पातलिएपछि स्लट स्वयंको भविष्यमा पनि अन्योल छाएको छ, अब के हुन्छ भनेर। लिभरपुलले शुक्रबार नै एफए कपको पाँचौं चरणमा उल्भ्सकै सामना गर्दै छ र उसको सामु बदला लिने अवसर हुनेछ। आफूले सक्दो प्रदर्शन गर्न नसकिरहेका कप्तान भर्जिल भान डाइक पनि मान्छन्, लिभरपुलको अहिलेको कमजोर प्रदर्शनमा दोषी उनीहरू नै हो, अरूलाई दोष दिनु हुन्न।

उनी भन्छन्, 'हामीले आफैंलाई निराशा पार्ने खेल खेलिरहेका छौं। हाम्रो खेल वास्तवमै सुस्ताएको छ र विपक्षीले अब के हुनेछ भनेर भन्न सक्ने स्थिति बनेको छ। बलमाथि पनि हाम्रो नियन्त्रण कमजोर हुन थालेको छ। त्यति मात्र होइन, खेलका क्रममा हाम्रा कतिपय निर्णय गलत सावित भएका छन्। अहिले वास्तविमै निराशाजनक स्थिति रहेको छ। उल्भ्सविरुद्ध जसरी खेल्यौं, हामी हारकै हकदार रह्यौं।'

इंग्ल्यान्डलाई भारतको डर छैन : करन

मुम्बई (एएफपी)- इंग्लिस अलराउन्डर साम करनले मंगलबार ट्वान्टी-२० विश्वकप सेमिफाइनलमा भारतको सामना गर्दा आफ्नो टिमलाई कुनै डर नहुने बुधबार दाबी गरेका छन्। उनले आफ्नो एक मात्र उद्देश्य वानखेडे स्टेडियमका घरेलु समर्थकलाई स्तब्ध पार्ने रहेको पनि दाबी गरे।

इंग्ल्यान्डले दोस्रो सेमिफाइनलमा बिहीबार उपाधिको बलियो प्रत्याशी भारतको सामना गर्दै छ। डिफेन्डिङ च्याम्पियन भारतका लागि उसका समर्थक बलियो पक्ष रहनेछ। तर करन के मान्छन्- उनका अधिकांश साथी खेलाडीले इन्डियन प्रिमियर लिग (आईपीएल) मा खेलेका छन्, त्यसैले भारतीय समर्थकको बाक्लो उपस्थितिले खासै फरक पार्ने छैन। अझ विल ज्याक्स त मुम्बई इन्डियन्सकै खेलाडी रहेका छन्। बायाँ हाते सिमर करन भन्छन्, 'कोही पनि युवा खेलाडीका लागि विश्वकप सेमिफाइनलमा भारतको सामना गर्नु सपनाजस्तै हुने गर्छ।'

गत वर्षसम्म इंग्लिस टिममा पर्न छाडेका करनले अहिले भने बलियो पुनरागमन गरेका छन्। आईपीएलमै बलियो प्रदर्शनका कारण पनि यो सम्भव भएको हो। उनी भन्छन्, 'भारत राम्रो टिम हो, यसमा कुनै शंका छैन। तर हामीले पनि यहाँ धेरै क्रिकेट खेलिसकेका छौं। यहाँका मैदानमा कसरी खेल्नुपर्छ, त्यो हामीलाई पनि थाहा छ। अनि हामीलाई के पनि थाहा छ भने यहाँको मैदानबाट के अपेक्षा गर्न सकिन्छ।'

उनले थपे, 'आईपीएलले हामीलाई धेरै सहयोग गरेको छ, यसमा पनि दुईमत छैन। वानखेडेमा पनि हामीले धेरै पल्ट खेल्यौं, त्यसैले यस मैदान थाहा नभएको केही छैन भन्दा हुन्छ।' इंग्ल्यान्डले प्रतियोगिताको आफ्नो पहिलो खेलमा नेपालको सामना गर्दा वानखेडेका दर्शक उसको पक्षमा थिएनन्। त्यसमा इंग्ल्यान्ड अन्तिम बलमा विजयी रहेको थियो।

अझ करनले नै त्यस खेलमा अन्तिम ओभर बलिङ गरेका थिए। नेपाललाई जितका लागि 'डेथ ओभर' मा १० रन चाहिएको थियो तर करनले पाँच रन मात्रै दिए, अन्यथा त्यस दिन इंग्ल्यान्डले बिर्सनलायक हार बेहोर्ने थियो। पछि इटालीविरुद्धको खेलमा पनि त्यस्तै स्थिति दोहोरिएको थियो। करनले ब्याटबाट छैटौं क्रममा ब्याटिङ गर्दै गतिलो प्रदर्शनका साथ १ सय ४३ रन बनाइसकेका छन्। त्यसमा अविजित ४३ सबैभन्दा राम्रो रहेको छ।

उनी थप्छन्, 'हामीलाई वास्तवमै केही डर छैन। मलाई लाग्छ, दुवै टिम यस्तो चुनौतीका लागि खुसी छन्। यदि दर्शक सबै चुपचाप रहन बाध्य रहे भने त्यसले हामीलाई नै फाइदा गर्नेछ। यो हाम्रा लागि सकारात्मक पक्ष हुनेछ।' इंग्ल्यान्डले ट्वान्टी-२० विश्वकपको सेमिफाइनलमा भारतको सामना गरेको यो लगातार तेस्रोपल्ट हो। यसमध्ये जुन टिम विजयी रहेको छ, त्यही नै च्याम्पियन पनि बनेको छ।

'भारत नै बलियो'

इंग्लिस टिमका अर्को प्रमुख खेलाडी तथा कप्तान ह्यारी ब्रुक के मान्छन् भने भारत नै आफ्नो घरमा विश्वकप उपाधिका लागि बलियो प्रत्याशी हो। तर उनी के पनि मान्छन् भने इंग्ल्यान्ड अहिले राम्रो लयमा छ। यस्तोमा सन् २०२२ को विजेता इंग्ल्यान्ड र २०२४ को विजेता भारतबीचको खेल 'ब्लकबस्टर्स' हुनेछ। टीभीको माध्यमबाट लाखौंले पनि खेल हेर्ने पनि तय छ।

ब्रुकले बुधबार भनेका छन्, 'विश्वकप सेमिफाइनलमा खेल्नु हामी सबैका लागि सपना पूरा भएको स्थिति हो, त्यो पनि भारतविरुद्ध वानखेडेजस्तो ऐतिहासिक मैदानमा। हामीले अहिले राम्रो क्रिकेट खेलिरहेका छौं, त्यसैल हामी खेल अगाडि आत्मविश्वासी पनि छौं। हाम्रो खेल आफैंमा उत्कृष्ट नै चाहिँ होइन, तर यो कम्तीमा पनि छैन।'

'विश्वास गरौं, हामी सबैले आफूअनुकूल स्वतन्त्र भएर खेल्न पाओस्, हाम्रो प्रदर्शन बहादुरीपूर्ण होस् अनि भारतले कस्तो खेल्नेछ, त्यो पनि हेरौं,' ब्रुक्सले बताए। २०२२ मा इंग्ल्यान्डले एडिलेडमा भएको सेमिफाइनलमा भारतलाई दस विकेटले हराएको थियो र त्यसपछि मेलबर्नमा भएको फाइनलमा पाकिस्तानलाई पन्छाएको थियो।

अर्कोतर्फ भारतले दुई वर्षअघि गुयनामा भएको सेमिफाइनलमा इंग्ल्यान्डलाई ६८ रनले पराजित गरेको थियो र त्यसपछि बारबाडोजमा भएको फाइनलमा दक्षिण अफ्रिकालाई माथ दिएको थियो। ब्रुक थप्छन्, 'भारत आफ्नै भूमिमा सबैभन्दा बलियो टिम हो नै, तर ट्वान्टी-२० क्रिकेटमा जे पनि हुन सक्छ। हामीले अहिलेसम्म जति खेल्यौं, त्यसमा कठिन संघर्षपछि जितेका छौं। विश्वकप जस्तो प्रतियोगितामा यसको पनि अर्थ हुन्छ।'

'भारतलाई विशेष प्रदर्शन चाहिने'

भारतीय टिमका बलिङ प्रशिक्षक मोर्ने मोर्कल भने के मान्छन् भने भारतले इंग्ल्यान्डलाई सेमिफाइनलमा हराउने भने घरेलु टिमबाट विशेष प्रदर्शन आवश्यक पर्नेछ। सन्जु सामसनको अविजित ९७ रनको मद्दतले भारतले वेस्ट इन्डिजलाई कोलकातामा भएको खेलमा हराएको थियो। मोर्कलले इंग्ल्यान्डविरुद्ध पनि यस्तै एक विशेष प्रदर्शन आवश्यक पर्नेछ।

उनले बुधबार मिडियासँगको कुराकानीमा भने, 'हामी कसैले पनि भनेका छैनौं कि भारतले उत्कृष्ट खेलेको छ। अहिले हामी कसरी सेमिफाइनल पुग्यौं, त्यो पनि ठूलो कुरा भएन। अबको मुख्य कुरा भनेकै अबका दुई खेल हुन् र त्यसमा भारतको प्रदर्शन कस्तो हुनेछ, त्यसको मात्र अर्थ हुनेछ। अहिलेसम्म भारत कति धेरै राम्रो टिम हो, त्यो भने प्रस्ट भइसकेको छ।'

मोर्कल बिहीबार राति भारतको प्रदर्शन राम्रो हुने विश्वास पनि पोख्छन्। उनले भने, 'भोलिको सेमिफाइनल अवसर आफैंमा ठूलो हुनेछ। ऐतिहासिक मैदान, अनि त्यस्तै उत्कृष्ट क्रिकेटको अपेक्षा। विश्वास गरौं, हाम्रा खेलाडीले शान्त र सन्तुलित रहेर खेल्नेछन्।' भारतले बुधबार साँझ वानखेडे स्टेडियममा अभ्यास पनि गरेको थियो।

तर यो अभ्यास निर्धारित समयभन्दा एक घण्टा ढिला सुरु भएको थियो किनभने भारतीय टिम अशुभ मानिने चन्द्रग्रहणको समय छल्न चाहन्थ्यो। मोर्केले भने, 'मलाई पनि चन्द्रग्रहणबारे बताएको थियो, त्यसै क्रममा अभ्यास पनि पछाडि सरेको थियो। तर हाम्रा लागि सबैभन्दा मुख्य कुरा के भने अभ्यास कस्तो रह्यो। एउटा तथ्य निश्चित छ, भोलिको सेमिफाइनल खेल दुई आक्रमण टिमबीचको रोमाञ्चक भिडन्त हुनेछ।'

भारतका प्रशिक्षक गौतम गम्भीर रिंकु सिंहलाई नेट्समा सिकाउँदै। (दायाँ) इंग्ल्यान्डका साम करन प्रशिक्षणका क्रममा। **तस्बिर** : एएफपी

KMG
KANTIPUR MEDIA GROUP

KANTIPUR
जनादेश
प्रतिनिधिसभा निर्वाचन २०८२

आफ्नो मताधिकारको सही प्रयोग गरौं र लोकतन्त्रलाई बलियो बनाऔं।

मतदातालाई सुसूचित गर्न र निर्वाचनका हरेक पलको सत्य, तथ्य र दुरुस्त अपडेट प्रदान गर्न हामी पूर्ण रुपमा तयार छौं। छिटो, निष्पक्ष र निरन्तर निर्वाचन समाचारका लागि कान्तिपुर टेलिभिजन, इकान्तिपुर र रेडियो कान्तिपुरसँगै कान्तिपुरका सबै आधिकारिक प्लाटफर्महरुसँग जोडिनुहोस्।

election.ekantipur.com

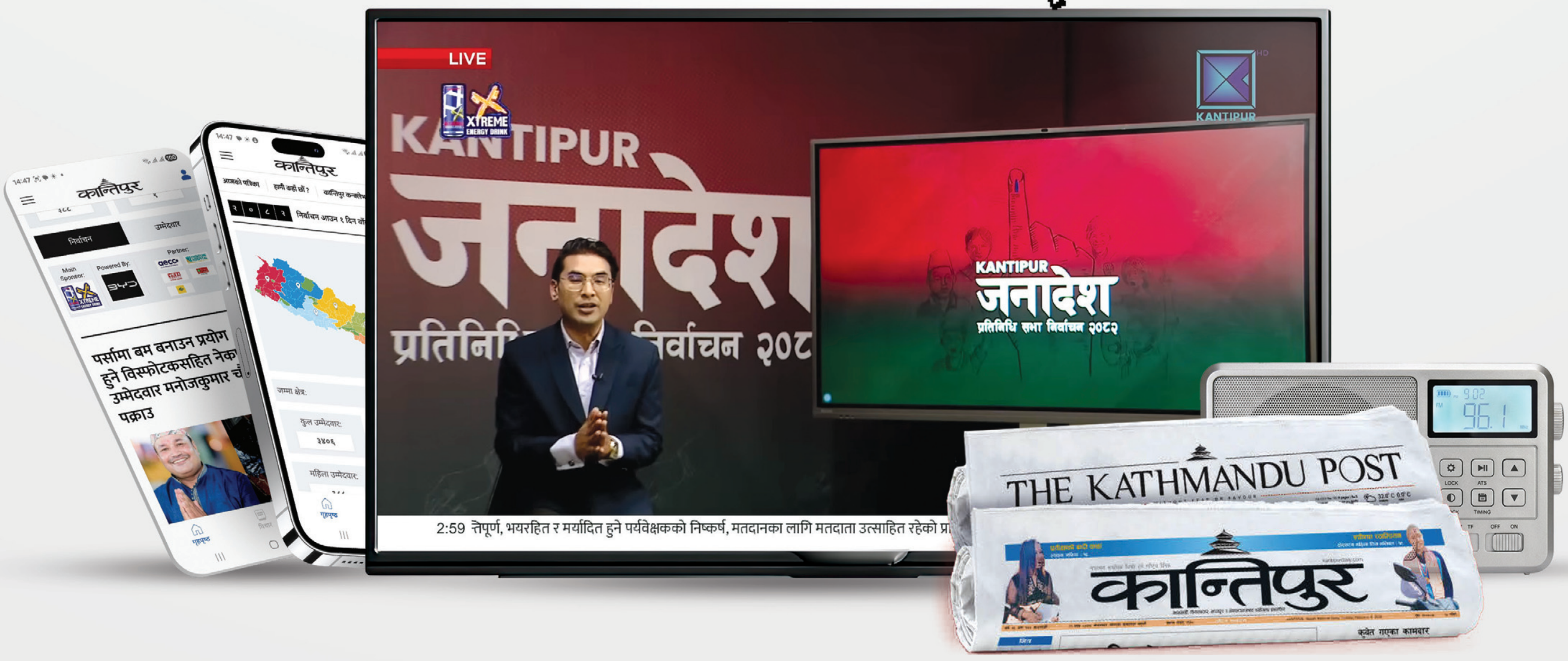
LIVE
XTREME ENERGY DRINK
KANTIPUR
जनादेश
प्रतिनिधिसभा निर्वाचन २०८२
KANTIPUR
KANTIPUR
जनादेश
प्रतिनिधि सभा निर्वाचन २०८२
2:59 तेपूर्ण, भयरहित र मर्यादित हुने पर्यवेक्षकको निष्कर्ष, मतदानका लागि मतदाता उत्साहित रहेको प्र
96.1
THE KATHMANDU POST
कान्तिपुर

२४ घण्टा ((•)) प्रत्यक्ष प्रसारण

KANTIPUR HD
कान्तिपुर
THE KATHMANDU POST
WITHOUT FEAR OR FAVOUR
Radio Kantipur रेडियो राष्ट्रको
Kantipur App
YouTube @KantipurTVHD
@ekantipurofficial

EXTREME ENERGY
XTREME
ENERGY DRINK
VITALIZE BODY AND MIND
CLASSIC

MAIN SPONSOR
XTREME ENERGY DRINK

POWERED BY
BYD
Plumber PIPES
सर्वोत्तम सिमेन्ट

PARTNERS
LUX
FRONTLINE HOSPITAL Healthcare First
aecc Study abroad consultants
eSewa MONEY TRANSFER "मेरो पहिलो रोजाइ"
सगरमाथा सिमेन्ट
YETI CARPET कार्पेटको शहंशाह
Godrej Good Knight
जगदम्बा सिमेन्ट
Hulas Steel SINCE 1982
Godrej expert

कान्तिपुर पब्लिकेशन्स् लिमिटेडद्वारा प्रकाशित तथा मुद्रित, कार्यालय : सेन्ट्रल बिजनेस पार्क, थापाथली, पो.ब.नं. ८५५९, काठमाडौं, नेपाल, फोन नं. ५१३५०००, फ्याक्स: ९७७-१-५१३५००१, email : kanti@kmg.com.np, द.नं. ३१/०४९-५०, अध्यक्ष : **कैलाश सिरोहिया**, प्रबन्ध निर्देशक : **सम्भव सिरोहिया**, प्रधान सम्पादक : **उमेश चौहान**

न्युजिल्यान्ड फाइनलमा | ९

इंग्ल्यान्डलाई भारतको डर छैन : करन | ९

नेपालमा सर्वाधिक बिक्री हुने राष्ट्रिय दैनिक
ekantipur.com
कान्तिपुर
वर्ष ३४ अंक १५ काठमाडौं   २१ फागुन २०८२ बिहीबार चैत्र कृष्णपक्ष द्वितीया   नेपाल संवत् ११४६   राष्ट्रिय संस्करण   KANTIPUR, Nepali National Daily, Thursday, March 5, 2026   पृष्ठ १०+२   १० रुपैयाँ

आमनिर्वाचन-२०८२

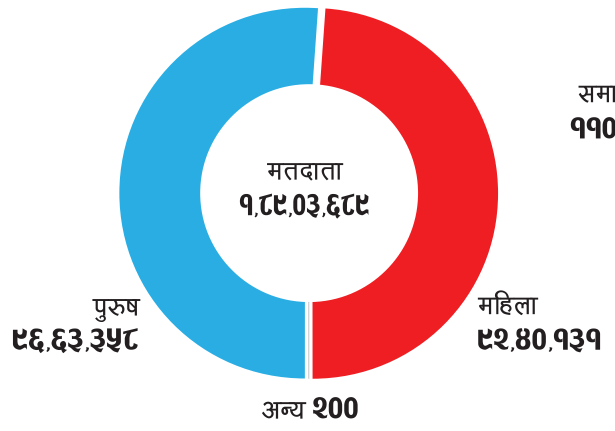

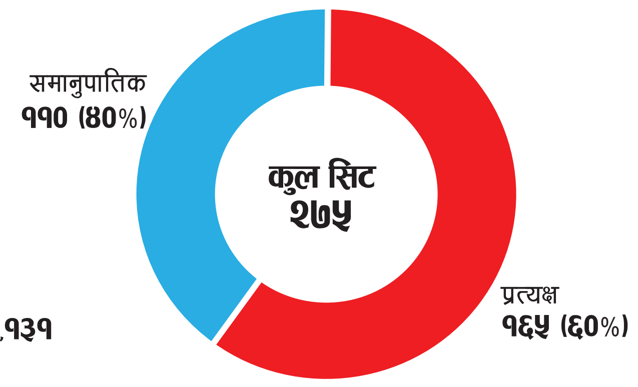

कुल ६ हजार ५ सय ४१ उम्मेदवार, प्रत्यक्षतर्फ महिला ११% मात्रै

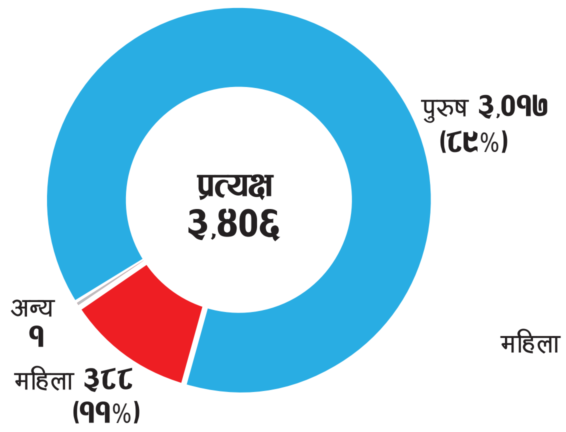

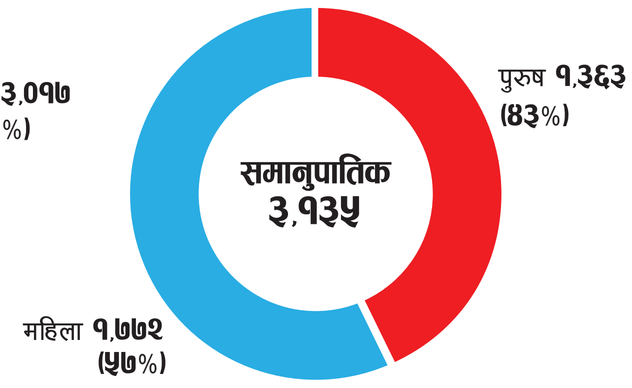

सबैभन्दा बढी मतदाता बागमतीमा, कम कर्णालीमा

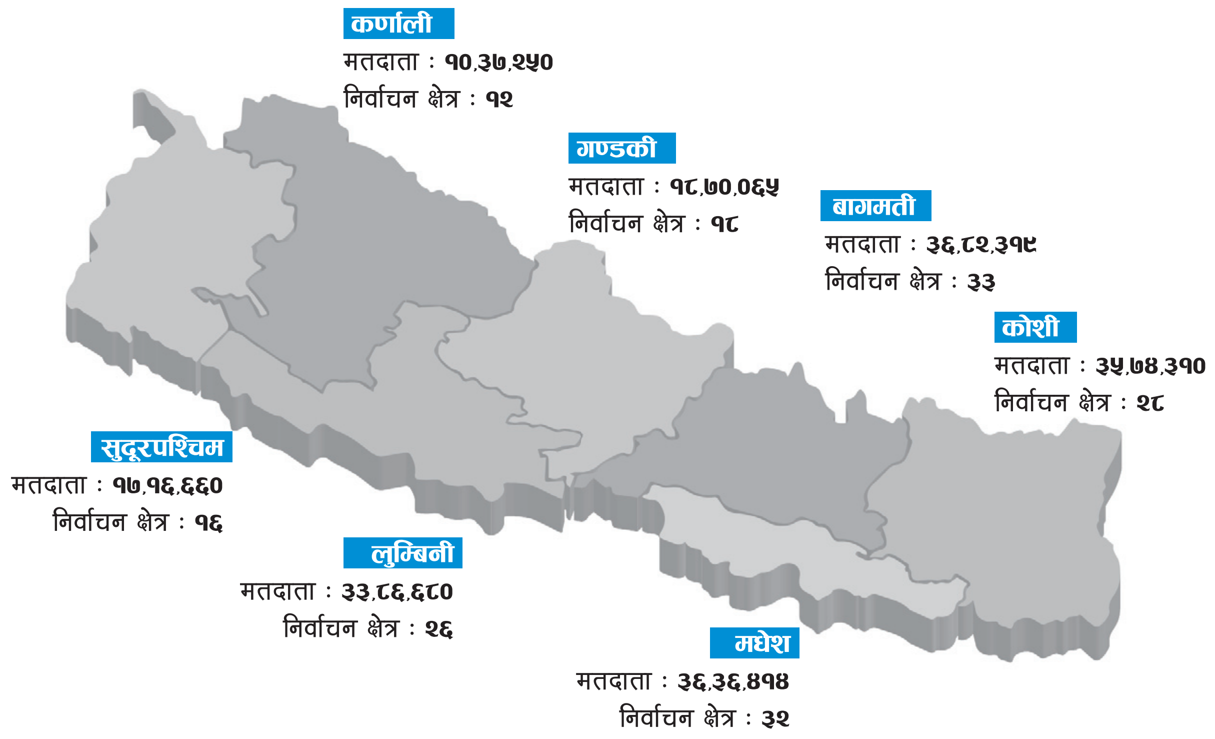
कर्णाली
मतदाता : १०,३७,२५०
निर्वाचन क्षेत्र : १२
गण्डकी
मतदाता : १८,७०,०६५
निर्वाचन क्षेत्र : १८
बागमती
मतदाता : ३६,८२,३१९
निर्वाचन क्षेत्र : ३३
कोशी
मतदाता : ३५,७४,३१०
निर्वाचन क्षेत्र : २८
सुदूरपश्चिम
मतदाता : १७,१६,६६०
निर्वाचन क्षेत्र : १६
लुम्बिनी
मतदाता : ३३,८६,६८०
निर्वाचन क्षेत्र : २६
मधेश
मतदाता : ३६,३६,४१४
निर्वाचन क्षेत्र : ३२

मतदानस्थल	मतदान केन्द्र	अस्थायी मतदानस्थल
१०,९६७	२३,११२	१४३

चुनावमा खटिए ५ लाख ५६ हजार सुरक्षाकर्मी र कर्मचारी

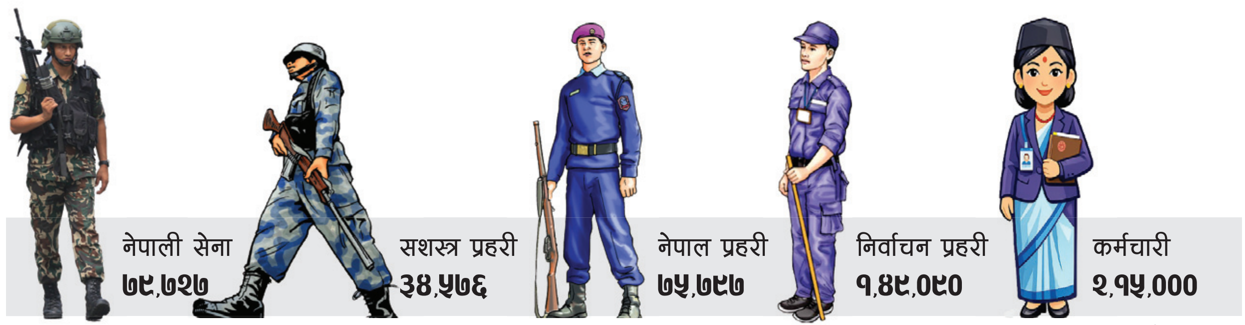
नेपाली सेना
७९,७२७
सशस्त्र प्रहरी
३४,५७६
नेपाल प्रहरी
७५,७९७
निर्वाचन प्रहरी
१,४९,०९०
कर्मचारी
२,१५,०००

राष्ट्रिय अनुसन्धानका कर्मचारी १९२१

स्रोत : निर्वाचन आयोग

VOTE RESPONSIBLY
YOUR VOTE IS YOUR VOICE
XTREME
ENERGY DRINK
XTREME
ENERGY DRINK
ENERGIZES BODY AND MIND
CLASSIC

XTREME
ENERGY DRINK

#XTREMEENERGY
XTREME
ENERGY DRINK
ENERGIZES BODY AND MIND
CLASSIC
X

YOUR VOTE IS
YOUR VOICE

VOTE RESPONSIBLY